

A 2015-2016. évi munkaerőpiaci helyzet és a folyamatok várható alakulása, hatása a növekedésre és az államháztartásra

Szerző:

MTA KRTK KTI

2016. május 31.

A tanulmány készítői:

I.rész:
Bakó Tamás,
Hermann Zoltán,
Varga Júlia

II.rész:
Bakó Tamás,
Molnár György

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló.....	3
I. Munkapiaci előrejelzés 2016-ra és 2017-re	8
1. A 2015. évi munkaerő-piaci folyamatok bemutatása, elemzése.....	8
2. A népesség iskolai végzettségének alakulása 2016-2017-ben.....	12
2.1. A népesség számának előrejelzése.....	12
2.2. Az alap- és középfokú végzettség megszerzésének előrejelzése	13
2.3. A felsőfokú végzettség megszerzésének előrejelzése.....	14
2.4. Eredmények	15
2.4.1. A különböző végzettségi csoportokhoz tartozó népesség száma	15
2.4.2. A különböző végzettségi csoportokhoz tartozó népesség aránya.....	16
3. Az aktivitás (munkakínálat) előrejelzése és jellemzése.....	39
4. A munkaerő-kereslet meghatározása 2016-2017-ben és összevetése a munkakínálattal – a munkanélküliség előrejelzése és jellemzése.....	46
5. A foglalkoztatottak bruttó bértömegének meghatározása.....	51
6. A munkaerő-piaci folyamatok hatása a növekedésre.....	56
II. A közfoglalkoztatás hatása a munkapiaci helyzetre.....	57
7. A munkanélküli ellátások, valamint a közfoglalkoztatásban és egyéb aktív munkapiaci programokban való részvétel szabályainak és költségeinek alakulása 2013 után	58
7.1. Aktív korúak ellátása	58
7.2. Közfoglalkoztatás	62
7.3. Intézményi változások	66
7.4. Az aktív munkaerő-piaci eszközök a költségvetésben.....	66
8. A munkapiaci programok létszámadatai, a résztvevők jellemzői.....	69
8.1. A felhasznált adatok.....	69
8.1.1. Az adatállományok ismertetése	69
8.1.2. Az adatállomány konzisztenciájának javítása	72

8.1.3.	A más adatközlésektől való eltérések okai	74
8.2.	Létszámadatok	75
8.3.	A programokban résztvevők megoszlása.....	80
8.3.1.	A közfoglalkoztatás támogatási forma szerinti megoszlása	80
8.3.2.	A közfoglalkoztató gazdálkodási formája szerinti megoszlás.....	82
8.3.3.	Közfoglalkoztatás képzéssel.....	82
8.3.4.	A közfoglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása.....	84
8.3.5.	A végzett munka foglalkozási csoport szerinti megoszlása	85
8.3.6.	A közfoglalkoztatottak nem és életkor szerinti megoszlása.....	87
9.	A közfoglalkoztatásba kerülést meghatározó tényezők modellszámítások alapján	94
10.	A közfoglalkoztatás területi megoszlása.....	97
11.	A közfoglalkoztatásból történő kilépés esélyei, hatása a munkanélküliség alakulására.....	100
11.1.	A közfoglalkoztatásból történő kilépés esélyei.....	100
11.1.1.	Munkapiaci státusz a közfoglalkoztatás után 180 nappal, a monitoring adatok alapján	100
11.1.2.	Munkapiaci státusz a közfoglalkoztatás után 180 nappal, az adminisztratív adatállományok alapján	102
11.1.3.	Munkapiaci státusz a közfoglalkoztatás után 30, 90, 180 és 360 nappal	103
11.1.4.	Elhelyezkedési esélyek a végzett munka szerint.....	105
11.1.5.	A képzéssel egybekötött közfoglalkoztatás hatása az elhelyezkedési esélyekre	106
11.2.	A közfoglalkoztatás hatása a kimutatott munkanélküliségi rátára	110
12.	A költségvetési hatások jellemzése.....	111
	Hivatkozások.....	114

Vezetői összefoglaló

A 2015-ben összességében kedvezően alakultak a munkaerő-piaci folyamatok, csökkent a munkanélküliség és nőtt a foglalkoztatás, melynek egyik legfontosabb tényezője az elsődleges munkapiac volt. Jelen tanulmány első részének legfontosabb célja, hogy felmérje folytatódna-e ezek a folyamatok az elkövetkező két évben, és milyen növekedési és költségvetési hatásokkal számolhatunk a munkapiaci folyamatok hatására.

A munkaerő-piaci előrejelzés első lépéseként a népesség várható iskolai végzettségét jeleztük előre. Eredményeink szerint 2011 és 2017 között a 16-65 éves népességben az alacsony iskolázottságúak (általános iskolánál kevesebb és általános iskolai végzettségű) száma mind a férfiak, mind a nők között csökken. A nők körében igen jelentős a csökkenés, melynek következtében a nők ledolgozzák korábbi hátrányukat és csaknem azonos számú alacsony iskolázottságú nő lesz a 16-65 évesek között, mint férfi. A szakiskolai (szakmunkás) végzettségű férfiak száma kis mértékben csökken, a szakiskola végzettségű nők száma nagyjából változatlan marad. Az érettségizett, szakképesítéssel rendelkezők száma mindkét nemnél nagyjából változatlan marad 2011 és 2017 között, a szakképesítéssel nem rendelkező, érettségizettek száma mindkét nem esetében kis mértékben csökken. A felsőfokú végzettségű férfiak száma nem változik, a felsőfokú végzettségű nők száma viszont tovább növekszik, és ennek következtében tovább nő a különbség a felsőfokú végzettségűek számát tekintve a két nem között, a nők javára. A fiatal korcsoportokban (16-20 és 21-25 évesek) az alacsony iskolázottságúak száma jelentősen csökken 2011 és 2017 között, a szakiskolai végzettségűek száma a legfiatalabbak között kis mértékben, az érettségizetteké jelentős mértékben csökken, amit a nők esetében a felsőfokú végzettségűek számának növekedése magyarázhat. A 26-30 évesek között 2011 és 2015 között kisebb mértékben, majd 2015 után erősebben csökken a felsőfokú végzettségűek száma.

A népesség iskolai végzettségének előrejelzése után a munkakínálati becslések második lépése rendszerint az aktivitási ráta becslése. Számításaink szerint 2016-ban az aktívak létszáma 4 536 ezer fő lesz és így az aktivitási ráta 70,6% -ra fog nőni. A növekedés jelentős részét továbbra is az idősebb végzettségű korcsoportok magasabb aktivitása fogja magyarázni. Mivel nem várható a közfoglalkoztatás további erőteljes növekedése és az öregségi nyugdíjkorhatár emelésének a hatása is egyre mérsékeltebb lesz, ezért az aktivitás növekedési üteme várakozásaink szerint 2017-ben jelentősen le fog lassulni. Ennek megfelelően az aktívak létszáma lényegében stagnálni fog. A munkaerőpiaci-előrejelzés további lépéseként meghatá-

roztuk a foglalkoztatási rátákat és a foglalkoztatottak létszámát. Azt találtuk, hogy 2015-ről 2016-ra a foglalkoztatási ráta változás kiegyensúlyozottabb, mint az aktivitási ráta változás, de érdemes megjegyezni, hogy az idősök esetében alig van növekedés, míg a fiatalok körében némileg erősebb lesz a növekedési ütem. A nők foglalkoztatási ráta növekedése majdnem minden korcsoportban és iskolai végzettségi kategóriában elmarad a férfiakétól. A foglalkoztatottak éves átlagos száma 2016-ban 4 292 ezer főre emelkedik, azaz 117 ezer fővel lesz több, mint 2015-ben. A munkanélküliek száma jelentősen, mintegy 60 ezer fővel fog csökkenni, ebben a foglalkoztatás növekedésén túl a munkaképes korú népesség csökkenése is szerepet játszik. A foglalkoztatottak éves átlagos létszáma 2017-ben kismértékben tovább emelkedik és eléri a 4324 ezer főt. A munkaerő-piaci előrejelzés utolsó lépéseként meghatároztuk a foglalkoztatottak bruttó bértömegét. Az előrejelzésünk alapján azt kaptuk, hogy a bruttó bértömeg növekedésében – különösen 2017-ben- az egyéni keresetek növekedése meghatározó, de kisebb részben szerepet játszik a foglalkoztatottak számának növekedése is. Eredményeink azt mutatják, hogy az aktivitási ráta további jelentős növekedése nem várható, a munkaképes korú népességen belül nő az idősök és egyre kisebb mértékben nő a képzettek aránya, ezért a munkakínálat egyre inkább akadály lesz a gazdasági növekedésnek.

A munkanélküliség kezelésének mára szinte egyeduralkodó eszközévé vált a közfoglalkoztatás, ez indokolja, hogy tanulmányunk második fele ezzel a kérdéssel foglalkozik. A közfoglalkoztatottak száma most már meghaladja azoknak a harmadát, akik közfoglalkoztatás nélkül regisztrált álláskeresők lennének. Közfoglalkoztatás nélkül a munkanélküliségi ráta 2015-ben 3,7 százalékponttal magasabb, mintegy 10,5 százalék lett volna.

Ennek megfelelően növekszenek a ráfordított költségvetési források, 2016-ban elérik a 340 milliárd forintot. Korábbi, a témával foglalkozó tanulmányunkban már megállapítottuk, hogy a közfoglalkoztatásra gazdasági szempontból kettős szerep hárul, egyrészt a foglalkoztatás bővítése, másrészt a szociális ellátás biztosítása. Mostani elemzésünk azt mutatja, hogy a szociális szerep erősödött, aminek egyértelmű következménye, hogy a várt munkaerő-piaci hatások nem következnek be és megvalósulásuk egyre kevésbé várható.

Jellemzővé vált a közfoglalkoztatási költségek alultervezése, a mennyiségi célok év közbeni emelése. Ez a jelenség részben összefüggött a 2014-es választási évvel, amikor jövedelem-növelési céllal minden rendelkezésre álló forrást arra összpontosítottak, hogy áprilisig minél több ember közfoglalkoztatott legyen, ezért már túl korán kimerítették a kereteket. A közfoglalkoztatásból egy időben történő kilépés viszont kifejezetten csökkenti a fajlagos elhelyezkedési esélyeket.

A szociális szerep érvényesülése javított a legszegényebbek helyzetén, de valószínűleg éppen a magas költségek folytán lényegében háttérbe szorított minden más aktív munkapiaci eszközt, költsége az egyéb aktív támogatásokénak mintegy négyszerese. Ha az európai uniós támogatásokat figyelmen kívül hagyjuk, akkor az arány elérte a 20-szorost.

A közfoglalkoztatásra fordított fajlagos kiadások az elmúlt években lényegében nem változtak, közel 80 százalékuk bérköltség, ezt tekinthetjük úgy, mintha szociális kiadás volna. A fennmaradó 20 százalék, foglalkoztatási hatások híján mind szociális, mind foglalkoztatáspolitikai szempontból nagyon alacsony hatékonyságú költségvetési kiadás.

A szociális szerep mellett nehezen indokolható annak a szabálynak a további életben tartása, mely szerint, ha egy háztartásban valakik közfoglalkoztatott, vagy foglalkoztatást helyettesítő támogatást kap, akkor más már nem részesülhet foglalkoztatást helyettesítő támogatásban. Számításaink szerint ennek az értelmetlen és szociálisan diszfunkcionális előírásnak az eltörlése a közfoglalkoztatás költségeihez képest minimális összegbe, 4 milliárd Ft-ba kerülne.

A kutatás keretében megkapott adatok nem csak a vizsgálat időbeli, hanem a többféle (munkanélküli, közfoglalkoztatási és foglalkoztatási) adatállomány összevetése révén, tartalmi kibővítését is lehetővé tette. 2010 és 2014 között összesen 2,2 millió ember, az aktív korú népesség harmada volt regisztrált munkanélküli; negyedük vált közfoglalkoztatottá. A közfoglalkoztatottak kétharmada egynél többször volt közfoglalkoztatott, harmaduk 3-nál is több alkalommal. A számításaink azt mutatják, hogy a közfoglalkoztatásba „beszorulás” jelensége erősödik.

A nyilvántartások a képzéssel egybekötött közfoglalkoztatások jelentős részét munkapiaci képzésként is figyelembe veszik. Ha ezt leszámítjuk, akkor 2014-re a közfoglalkoztatottak száma a más aktív munkapiaci programban résztvevők számának a tízszerese.

Miközben a közfoglalkoztatásban töltött átlagos idő 2014-re meghaladta a fél évet, a havi adatok rendkívüli volatilitást mutatnak. A hektikus ingadozás még a relatíve magas értékek mellett is kiszámíthatatlanná teszi az érintettek számára a közfoglalkoztatás alakulását, ami a többnyire nagyon alacsony jövedelmű háztartások esetében teljesen lehetetlenné teszi a kiadások tervezését. Az ingadozó jövedelem az eladósodás, az uzsorakölcsön melegágya. Mindez csorbítja a szociális hatást is.

A közfoglalkoztatásban töltött idő növekedése az elérhető jövedelem szempontjából mindenképp kedvező, viszont – az ismétlődések számának növekedésével együtt – a beragadás erősödését mutatja. A paraméterek – új konstrukciók, különböző részletszabályok, napi munka-

idő, epizódok átlagos hossza, gyakorisága – gyakori változtatása egyfajta próbálkozásra utal, annak keresésére, hogy melyik konstrukció szolgálhatja legjobban a közfoglalkoztatásból a nyílt piacra jutást. Ezek a próbálkozások (pl. az idénymunkára vonatkozó szabályok) gyakran nem többek alkalmi ötletelésnél.

A kibővített adatbázissal végzett számításaink azt mutatják, hogy a közfoglalkoztatásból a nyílt piacra történő kilépés esélye valójában mintegy 2-3 százalékponttal kisebb, mint amit korábban számítottunk, folyamatosan 10-12 százalék körül mozog. Úgy gondoljuk, hogy a hivatalos monitorozási eljárás kis mértékben felülbecsli a nyílt piacra lépés valószínűségét, a reális érték inkább ennek az intervallumnak az alja körül van. Annak az esélye, hogy egy közfoglalkoztatási epizód befejezése után fél évvel valaki ismét közfoglalkoztatott legyen 4-5-szöröse a nyílt munkapiacra való elhelyezkedés esélyének.

Az adatállományok konzisztenciájának megteremtése „melléktermékeként” arra a következtetésre jutottunk, hogy a regisztrált munkanélküliek száma, ezen belül is az ellátás nélküli munkanélkülieké valójában néhány tízezer fővel kisebb. A tisztánlátás érdekében fontos lenne ennek a kérdésnek az alaposabb vizsgálata.

A kilépési esélyeket a monitorozási eljárás a közfoglalkoztatási epizód befejezése után 180 nappal vizsgálja. A kutatás során ezen kívül előállítottuk a 30, 90 és 360 napos kilépési adatokat is. Legfontosabb eredményünk, hogy *a közfoglalkoztatási epizód befejezésétől távolodva nő annak a valószínűsége, hogy a korábbi közfoglalkoztatott a nyílt munkapiacra dolgozzon. Az adott epizód befejeződése után 30 nappal csupán 6-7 százalék a foglalkoztatottak aránya, további két hónap múlva pedig 8-9 százalék.* Ez azt mutatja, hogy többségük esetében nem, vagy nem közvetlenül a közfoglalkoztatás segített az állás-találásban. Azok aránya, akik a közfoglalkoztatás befejezése után 1 évig folyamatosan a nyílt munkapiacra dolgoznak 3 százalék.

A korábban számítottnál nagyobb azok aránya, akik a közfoglalkoztatás keretében egyszerű munkát végeznek. Az általános elképzelésekkel ellentétben a közfoglalkoztatottaknak fele nem alacsony iskolai végzettségű, de nagy többségük szintén egyszerű, semmilyen tudást nem igénylő munkát végez. Ez rendkívüli mértékben diszfunkcionális, az elhelyezkedési esélyeket is rontó jelenség.

Az elhelyezkedésre azoknak van a legnagyobb esélyük, akik irodai munkát vagy valamilyen végzettséget nem igénylő szolgáltatási tevékenységet (portás, őr, kézbesítő, konyhai kisegítő, stb.) végeztek. Őket elsősorban a közszférában alkalmazzák. A közfoglalkoztatásból rendes

foglalkoztatásba kerülők nem egészen 20 százaléka kerül a közzsférába. Azok aránya, akik nem munkaviszonyban helyezkednek el, hanem vállalkozók, őstermelők, szövetkezeti tagok, megbízási jogviszonyban dolgozók, stb. lesznek minimális, 4 százalék. Pedig az alternatív formák bővítése növelhetné az elhelyezkedési esélyeket. Ez az alacsony arány a szociális szövetkezetek bevezetésének egyelőre minimális hatását is mutatja.

Nagy visszhangot kapott a képzéssel egybekötött közfoglalkoztatás tömeges megjelenése. A 2014 végi téli közfoglalkoztatásról még nincsenek kilépési adataink, de a 2013-asról igen. Az ebben résztvevők elhelyezkedési aránya az átlagnál jelentősen *rosszabb*. Ez az eredmény azt mutatja, hogy viszonylag nagy költséggel elmulasztottuk egy valódi, munkába integrált képzés megvalósításának a lehetőségét.

A területi elemzés azt mutatja, hogy a közfoglalkoztatás, ha a tartós munkanélküliek számát tekintjük célzási szempontnak, akkor viszonylag jól céloz. A nyilvántartásból a közfoglalkoztatásban lépést vizsgáló modellünk ugyanakkor azt mutatja, hogy a közfoglalkoztatás tömegessé válása elmosódottabbá teszi a kiválasztás jellegzetességeit és valószínűleg sokan olyanok is közfoglalkoztatottá válnak, akik esetében a jelenlegi keretek között is volna más lehetőség. Nem a közfoglalkoztatás, mint speciális munkapiaci eszköz okoz problémát, hanem ennek az eszköznek a túlzott mértékűvé válása.

A munkaerő-piaci folyamatok költségvetési hatását tekintve elmondhatjuk, hogy a bérnövekedés és a munkanélküliség várható csökkenése miatt a munkaerő-piaci folyamatok a költségvetési hatása pozitív lesz 2016-ban és 2017-ben. A csökkenő munkanélküliség és ezzel párhuzamosan egyre feszesebbé váló munkapiac mérsékelheti a közfoglalkoztatás iránti igényt.

I. Munkapiaci előrejelzés 2016-ra és 2017-re

1. A 2015. évi munkaerő-piaci folyamatok bemutatása, elemzése

A magyar GDP növekedési üteme – az előzetes adatok szerint – közel 3 százalék volt 2015-ben és ez jelentős pozitív hatással volt a foglalkoztatásra. Noha a foglalkoztatotti létszám már 2013-ban elérte a válság előtti szintet és 2014-ben is nagymértékű létszámnövekedést mutatott ki a munkaerő felmérés, 2015-ben, ha nem is az előző évvel azonos ütemben, de tovább nőtt a foglalkoztatottak létszáma. A 15-64 éves korcsoportban a foglalkoztatottak száma éves átlagban elérte a 4 175 ezer főt, mely a munkaerő felmérés 1992. évi indulása óta felmért legmagasabb értéket jelenti. A 15-64 éves népességre számított 63,9 %-os foglalkoztatási ráta a válság mélypontját jelentő 2010. évi szinthez képest 9 százalékpontos javulást mutatott.

A foglalkoztatási ráta 2015. évi javulásában szerepet játszott a 15-64 éves népesség számának csökkenése, miközben a számláló növekedéséhez a potenciális kínálatot bővítő intézkedések is hozzájárultak. Kínálati oldalon a munkaerőforrásnak számító 15-64 éves korosztály létszáma 2015-ben éves átlagban mintegy 60 ezer fővel maradt el az egy évvel korábbitól, amihez a demográfiai eredetű csökkenés mellett a nemzetközi vándorlás negatív egyenlege is hozzájárult. Az öregségi nyugdíjkorhatár emelése miatt egy közel 150 ezer főt számláló évjáráttal nőtt azok száma, akik jelen kell, hogy legyenek a munkaerő piacon. A potenciális munkaerő kínálatot kis mértékben ugyan, de növeli a kötelező közoktatási részvétel korhatárának 16 évre történő módosítása, illetve a gyermekgondozási ellátás melletti munkavállalás korlátainak lebontása.

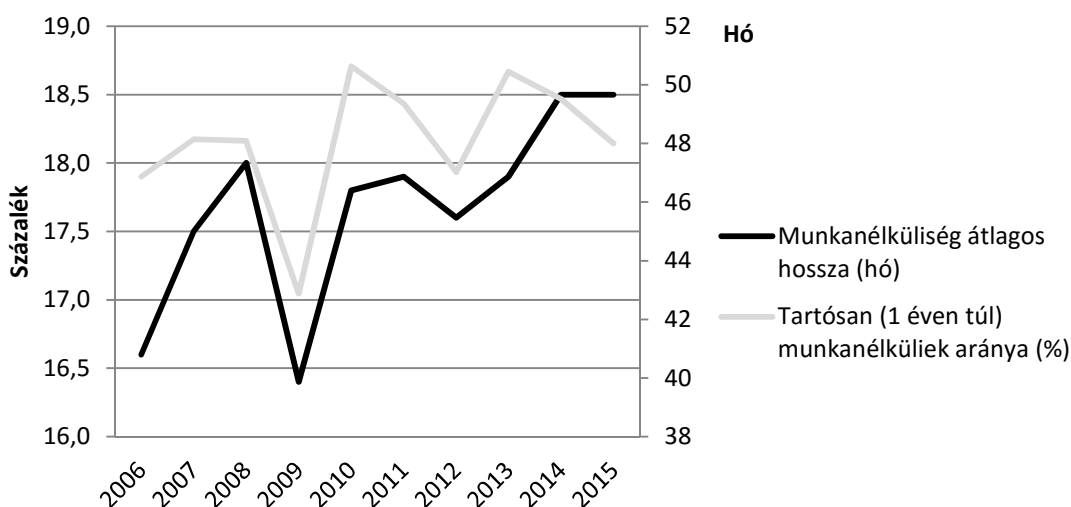
A foglalkoztatás növekedésének három fő forrása volt 2015-ben. A legjelentősebb ezek közül a hazai elsődleges munkaerőpiac volt, ahol a KSH munkaerő-felmérésének adatai szerint 62 ezerrel több embert talált munkát, mint egy évvel korábban. Ezen belül a legnagyobb súlyú nemzetgazdasági ág, a feldolgozóipar létszámnövekedése 0,2 százalékponttal haladta meg a vállalalkozási szféra átlagát. Kiemelkedő ütemben, 7,4 százalékkal nőtt a járműgyártás, illetve 6,2 százalékkal a gumi-, műanyag és nem fém ásványi termékek gyártása ágazatcsoport alkalmazásban állóinak létszáma, miközben a nagyobb létszámúak közül a textília, ruházati, bőr és bőrtermék gyártása és a fafeldolgozás, papírtermékek gyártása, nyomdai tevékenységek ágazatcsoportok az előző évinél kevesebb embert foglalkoztattak. A kisebb létszámú nemzetgazdasági ágak közül a lakossági vásárlóerő bővülésének és kedvező idegenforgalmi mutatóknak köszönhetően kiugró, 6,6 százalékos létszámnövekedés jellemezte a szálláshelyszolgáltatást, vendéglátást, míg a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység legalább ötfős

vállalkozásainál még ennél is jelentősebb, 6,9 százalékos növekedés ment végbe. A költségvetési szférában, nem közfoglalkoztatottként az előző évinél 0,5 százalékkal többen, 698 ezren dolgoztak. A növekedés döntő része a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás ágazatra összpontosult, miközben a humán egészségügyi és szociális ellátás csökkent. A vállalkozások munkaerő-keresletének élénkülését mutatja az is, hogy a legalább ötfős vállalkozásoknál 100 álláshelyre 1,5 olyan jutott, amelynek betöltése érdekében a munkáltatók lépéseket tettek.

A foglalkoztatás növekedéséhez a megelőző évekhez viszonyítva ugyan kisebb mértékben, de azért így is jelentős mértékben járult hozzá a közfoglalkoztatás. A foglalkoztatás növekedésében szerepet játszó harmadik tényező a külföldi munkavállalás, melyről csak hiányos adatok vannak. Ezt mutatja az is, hogy míg a magyar munkaerő-felmérés 47 ezer fős növekedést, az uniós tükröstatistikák közel 90 ezer fős növekedést jeleznek 2011 és 2014 között. Mindazonáltal a KSH Munkaerő-felmérése alapján tudjuk, hogy 2015-ben 111 ezren jelöltek meg munkavégzésük helyéül más országot.

A munkakereslet élénkülése kedvezően hatott a munkanélküliségre. A nyilvántartott álláskeresők száma 2015-ben 422 ezerről 378 ezerre csökkent, és a munkaerő-felmérésben magukat munkanélküliként meghatározóké éves átlagban 307,8 ezerre mérséklődött, ami 6,8 százalékos munkanélküliségi rátának felelt meg. Érdeemes megjegyezni, hogy míg a válság egyik következményeként a férfiak munkanélküliségi rátája meghaladta a nőké, 2013-tól újra a nőkre jellemző a magasabb érték, és a különbség növekszik. 2015-ben a férfiak munkanélküliségi rátája 6,6 százalék volt, a nők 7 százalékaival szemben. Noha az ifjúsági munkanélküliségi ráta a 2012. évi 28,2%-ról 17,3 százalékra csökkent, így is közel minden ötödik munkanélküli 25 évesnél fiatalabb. Kedvezőtlen fejlemény, hogy a munkanélküliség átlagos időtartama 2015-ben az előző évivel megegyezően 18,5 hónap volt, a tartós munkanélküliek aránya viszont 49,5 százalékról 48 százalékra csökkent, azaz a tartósan munkanélküliek álláskeresési ideje meghosszabbodott (lásd 1. ábra)

1. ábra: Munkanélküliség átlagos hossza és a tartósan munkanélküliek aránya

A legfeljebb alapfokú végzettségű munkanélküliek száma, hasonlóan a munkaerőpiacon szintén képzetlennek minősülő gimnáziumi érettségizettekhez, 2015-ben már alig csökkent, míg, a szakmunkásképzőt, szakiskolát végzett munkanélküliek 13 ezerrel, a szakközépiskolát végzetek közel 10 ezerrel lettek kevesebben.

A munkavállalási korúnak tekintett 15–64 évesek közül 2015-ben 2 millió 48 ezer fő gazdaságilag különböző okból nem volt aktív, 5,9 százalékkal kevesebben, mint egy évvel korábban. Az inaktívak legnagyobb csoportját, a nyugdíjasok, járadékosok számát döntően a nyugdíjkorhatár folyamatos emelése befolyásolta, a tanulókét a demográfiai ok mellett a kötelező közoktatási részvétel korhatárának leszállítása, illetve a korábbi évekre jellemzőnél kisebb felsőoktatási továbbtanulási kedv alakította. A pénzügyi munkanélküli-ellátás igénybevételének korlátozása miatt csökkent az ellátás mellett inaktívnak minősülők száma, a közmunka-programok kiterjesztése, illetve a gazdasági élénkülés pedig a korábbinál nagyobb számú úgynevezett egyéb inaktívnak biztosította a belépést a munkaerőpiacra.

A legalább 5 fős vállalkozásokat, költségvetési intézményeket és kiemelt nonprofit szervezeteket magába foglaló megfigyelési körben a bruttó keresetek növekedési üteme 4,2%-al haladták meg az egy évvel korábbit, ami így 247,8 ezer forint bruttó kereseti átlagot eredményezett. Fontos fejlemény, hogy a kereseten belül növekszik a nem rendszeres kereseti elemek súlya. A minimálbér 2015-ben 105 ezer, a garantált bérminimum 122 ezer forintra változott, amely mindkét esetben 3,4%-os növekedésnek felel meg. A költségvetési szférában folyamatosan voltak a munkavállalók meghatározott rétegére irányuló bérkorrekciós intézkedé-

sek, melyek közül 2015-ben a rendvédelmi dolgozók keresete nőtt meg kiugró értékben. Az utóbbi évek intézkedéseinek következtében csökkent a költségvetési és a vállalkezási szféra közötti átlagkereset-különbség. 2015-ben 6,3 százalékos keresetnövekedési ütem mellett a költségvetés területén dolgozók bruttó keresete – közfoglalkoztatottak nélkül számolva – 256,4 ezer forint volt, ami csak hétezer forinttal maradt el a versenyszféra átlagától.

2. A népesség iskolai végzettségének alakulása 2016-2017-ben

Az előrejelzés a 2011-es Népszámlálás adataira épül. Kiindulópontja tehát a 2011-es népesség száma nem, korév és iskolai végzettség szerinti bontásban. Az előrejelzés során 2017-ig évről évre végigvezettük a népesség számának várható alakulását ezekben a csoportokban. Először, a népesség számát évről évre csökkentettük a várható halálozás alapján. Másodszor, a magasabb iskolai végzettséget szerzők becsült száma alapján módosítottuk a végzettség szerinti csoportok számát. Ha pl. egy adott évben N 18 éves diák érettségit szerzett, akkor N-nel növeltük az érettségizettek és ugyanennyivel csökkentettük az általános iskolai végzettségűek számát. A különböző végzettséget szerzők számát a 2001-2014-es időszak tényadatai alapján becsültük meg a 2012-2017-es időszakra, nemenként és születési kohorszónként. A 2012-14 végzettséget szerzők száma közvetlenül tényadatokra épül, esetenként – mivel az elérhető statisztikai adatok nem kellően részletezettek – becslésekkel korrigálva, a 2015-17-es időszak esetében pedig becsült adatok szerepelnek. Az alábbiakban röviden bemutatjuk a számítási módszereket és felhasznált adatokat.

2.1. A népesség számának előrejelzése

Az előrejelzés kiinduló népessége a 2011. évi Népszámlálás során összeírt magyar állampolgárok¹ sokasága. A Magyarországon élő külföldi állampolgárok nem szerepelnek a számításokban. A kiinduló adatbázis a Népszámlálásban szereplő népesség születési kohorsz, nem és iskolai végzettség szerinti bontásban². Mivel a kollégisták esetében feltehetően előfordult egyes diákok kettős összeírása, a népszámlálási adatokban az 1991 és 1999 között született korosztályok létszámát a KSH élveszületési adatai alapján korrigáltuk³. A népesség

¹ Ide értve azokat a kettős állampolgársággal rendelkezőket is, akiknek az egyik állampolgársága magyar.

² A kiinduló adatbázist a Népszámlálás egyéni szintű adataiból a KSH Kutatószobában hoztuk létre.

³ Az ISMIK előrejelzési modellben használt korrekciót alkalmaztuk (Hermann-Varga, 2012, A népesség iskolázottságának előrejelzése 2020-ig Iskolázási mikroszimulációs modell (ISMIK), Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP – 2012/4). Az érintett korosztályokban a népesség számát az élveszületések számának 99,5%-ban határoztuk meg, külön a fiúkra és a lányokra. Ez kohorszónként és nemenként 0,3-3% közötti korrekciót jelent. Az élveszületési adatok forrása: <http://statinfo.ksh.hu/Stainfo/haDetails.jsp?query=kshquery&lang=hu>, ill. Demográfiai évkönyv, 1995.

számát 2017-ig a becsült halálozással csökkentve vezettük végig, születési kohorsz, nem és iskolai végzettség szerinti bontásban. Ehhez a KSH által közölt 2001-es nem-, korév- és iskolai végzettség szerinti halálozási rátákat használtuk fel⁴.

2.2. Az alap- és középfokú végzettség megszerzésének előrejelzése

Az alap- és középfokú végzettségek esetében a számítások döntően az EMMI által gyűjtött KIRSTAT iskolai adatbázis 2001-2014 közötti adataira épülnek. Az adatbázis teljes körű, és tartalmazza többek között a diákok, ill. a végzettséget szerzők számát születési év és nem szerinti bontásban. Ezen adatok alapján határoztuk meg nemenként és születési kohorszokként az általános iskolai és szakiskolai végzettséget, ill. érettségit szerzők számát 2012 és 2017 között minden évre. Az érettségit szerzők között megkülönböztettük az általános iskolai és a szakiskolai végzettségűeket. A szakiskolai végzettséget szerzők számát korrigáltuk a már érettségizettek becsült számával, azaz az utóbbiakat nem vettük figyelembe (hiszen az ő legmagasabb végzettségük nem változott). A végzettség megszerzését eltérő módszerrel becsültük a fiatalabb korosztályokra (14-18 évesekre az általános iskola, és 17-23 évesekre a szakiskola és érettségi esetében), ill. a felnőtt korban végzettséget szerzőkre.

A 14-18 évesek esetében az általános iskolai végzettséget szerzők⁵ száma alapján születési kohorszokként és nemenként kiszámítottuk, hogy a 10 évesen a közoktatásban tanulók közül hányan szereznek végzettséget 14, 15, ...18 évesen. Ameddig az adatok rendelkezésre álltak, ez alapján számítottuk ki a végzettségek számát, pl. 2014-ben megfigyelhető, hogy az 1999-es korosztályból hány 15 éves, a 2000-es korosztályból hány 14 éves stb. végez. A 2015-2017-es időszakra a legutolsó megfigyelt arányokkal számoltunk tovább, tehát pl. a 2000-es kohorsz tagjai olyan arányban fejezik be az általános iskolát ezekben az években 15-17 évesen, mint az 1999-es kohorsz tette ezt 15 évesen, az 1998-as 16 évesen és az 1997-es 17 évesen 2014-ben.

⁴ Bővebben lásd Hermann-Varga, 2012, A népesség iskolázottságának előrejelzése 2020-ig Iskolázási mikroszimulációs modell (ISMIK), Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP – 2012/4).

⁵ Az általános iskola esetében a 8. évfolyamon tanulókat tekintjük végzettséget szerzőnek, csökkentve a nyolcadik évfolyamra jellemző évisméltlési arány alapján.

A 17-23 évesekre hasonló módon számítottuk ki az adott korban szakiskolai, ill. érettségi végzettséget szerzők számát. A számítások itt a 12 évesen a közoktatásban tanulók számára épülnek. A felnőtt korban végzettséget szerzők esetében 2014-ig az adott évben végzettséget szerzők számát vettük alapul, 2015-17-re pedig azt feltételeztük, hogy minden életkorban ugyanannyian szereznek végzettséget, mint 2014-ben. A fenti módszerrel kiszámított becslések több okból is pontatlanok lehetnek. Ezért a végzettséget szerzők számát korrigáltuk a KSH Munkaerő-felvétel 2014-es és 2015-ös reprezentatív adatainak iskolázottság szerinti megoszlása alapján.

Végül kiszámítottuk az érettségizettek között a középfokú szakképzettséget szerzők számát. Ehhez a 2011-es Népszámlálás adatait vettük alapul. Az idősebb korosztályok esetében azt feltételeztük, hogy az érettségizettek között a szakképzettséggel rendelkezők aránya változatlan marad. A fiatalabb korosztályok esetében pedig azt feltételeztük, hogy az arány évről évre a 2011-es koréves arányokat követve változik, amíg el nem éri a 2011-ben 30-31 évesekre jellemző értékeket.

2.3. A felsőfokú végzettség megszerzésének előrejelzése

A felsőfokú végzettség megszerzésének előrejelzéséhez a kiinduló adatbázis, a 2011. Évi Népszámlálás adatai mellett két további adatbázist használtunk. A „FELVI” adatbázis 2001-2014 évi hullámain és az EMMI Felsőoktatási Statisztikai Adatgyűjtésének 2011-2013 évi adatait. A FELVI adatbázis a felsőoktatási jelentkezések adatait tartalmazó teljes körű egyéni szintű adminisztratív adatbázis. Az adatbázisban a felsőoktatási felvételi lebonyolításához szükséges valamennyi információ megtalálható: az egyének összes jelentkezése és az, hogy hova nyertek felvételt, a jelentkezésekhez és felvételekhez kapcsolódóan a felsőoktatási képzés jellemzőit leíró adatok, a képzés szintje (felsőfokú szakképzés, alapképzés, osztatlan képzés stb.) a formája (nappali, esti, levelező, távoktatás). Emellett az adatbázisból ismerjük az egyének nemét, születési idejét, állampolgárságát. A Felsőoktatási Statisztikai Adatgyűjtések adatai összefoglaló adatok, melyből ismerjük a felsőfokú oklevelet szerzett hallgatók számát, életkorát, állampolgárságát, valamint, hogy a felsőfokú végzettséget szerzők közül hánynak volt már korábban felsőfokú végzettsége. Az adatokat képzési szintek, és tagozatok szerint tartalmazza az adatgyűjtés.

A következő eljárást követtük. Mindkét adatbázisból leválogattuk a magyar állampolgárságúakat és azokat, akik első felsőfokú végzettség megszerzéséhez nyertek felvételt, illetve első

diplomájukat szerezték meg. A FELVI adatbázis adataiból 2014-ig ismerjük a felsőoktatásba felvételt nyertek számát. Az előrejelzési időszak időhorizontja miatt az előrejelzési időszak végére csak olyan egyének szerezhettek felsőfokú végzettséget, akik 2014-ig már felvételt nyertek a felsőoktatásba, kivéve azokat, akik a felsőfokú szakképzésben tanulnak és az előírt tanulmányi idő alatt szereznek végzettséget. Róluk azt feltételeztük, hogy 2015-ben és 2016-ban ugyanolyan számban, kor szerinti, és nemek szerinti összetételben kerültek be a felsőoktatásba, mint 2014-ben. A felvételt nyertek életkor és nemek szerinti adatainak és a diplomát szerzettek életkor és nemek szerinti adatainak felhasználásával 2013-ig megállapítható volt, az egyes életkori csoportokhoz tartozó férfiak és nők hány év elteltével szereztek felsőfokú végzettséget (a formális tanulmányi időt követően 5 további évet megengedve a tanulmányok befejezéséhez). A 2014-et követő évekre a 2010-2013 évi átlagos tanulmányi idővel számoltunk. A számításokat külön-külön végeztük el tanulmányi szintenként és a képzés formája szerint (nappali, esti, levelező, távoktatás).

2.4. Eredmények

2.4.1. A különböző végzettségi csoportokhoz tartozó népesség száma

Az 2. ábra 2011 és 2017 között mutatja be, hogy hogyan alakul az előrejelzés eredményei szerint az különböző végzettségűek száma nemek szerint a 16-65 éves korcsoportban. A 3.-12. ábra korcsoportonként külön-külön ábrázolja az egyes végzettségi kategóriákhoz tartozók számának változását 2011 és 2017 között nemek szerint. Az 28. táblázat pedig korcsoportonként, valamint a 16-65 éves népességre összevontan közli az egyes végzettségi csoportokhoz tartozók számát, nemek szerint.

2011 és 2017 között a 16-65 éves népességben az alacsony iskolázottságúak (általános iskolánál kevesebb és általános iskolai végzettségű) száma mind a férfiak, mind a nők között csökken. A nők körében igen jelentős a csökkenés a 2011-es 800 ezer főről 2017-re, ennek következtében a nők ledolgozzák korábbi hátrányukat és csaknem azonos számú alacsony iskolázottságú nő lesz a 16-65 évesek között, mint férfi. A szakiskolai (szakmunkás) végzettségű férfiak száma kis mértékben csökken, a szakiskola végzettségű nők száma nagyjából változatlan marad. Az érettségizett, szakképesítéssel rendelkezők száma mindkét nemnél nagyjából változatlan marad 2011 és 2017 között, a szakképesítéssel nem rendelkező, érettségizettek száma mindkét nem esetében kis mértékben csökken. A felsőfokú végzettségű férfiak száma nem változik, a felsőfokú végzettségű nők száma viszont tovább növekszik, és

ennek következtében tovább nő a különbség a felsőfokú végzettségűek számát tekintve a két nem között, a nők javára.

Az egyes korcsoportokhoz tartozók iskolázottsági kategóriánkénti számának változása azt mutatja, hogy a fiatal korcsoportokban (16-20 és 21-25 évesek) körében az alacsony iskolázottságúak száma jelentősen csökkent 2011 és 2017 között, a szakiskolai végzettségűek száma a legfiatalabbak között kis mértékben csökkent, az érettségizettek aránya pedig jelentős mértékben csökkent, amit a nők esetében a felsőfokú végzettségűek számának növekedése magyarázhat. A 26-30 évesek között 2011 és 2015 között kisebb mértékben, majd 2015 után jobban csökken a felsőfokú végzettségűek száma.

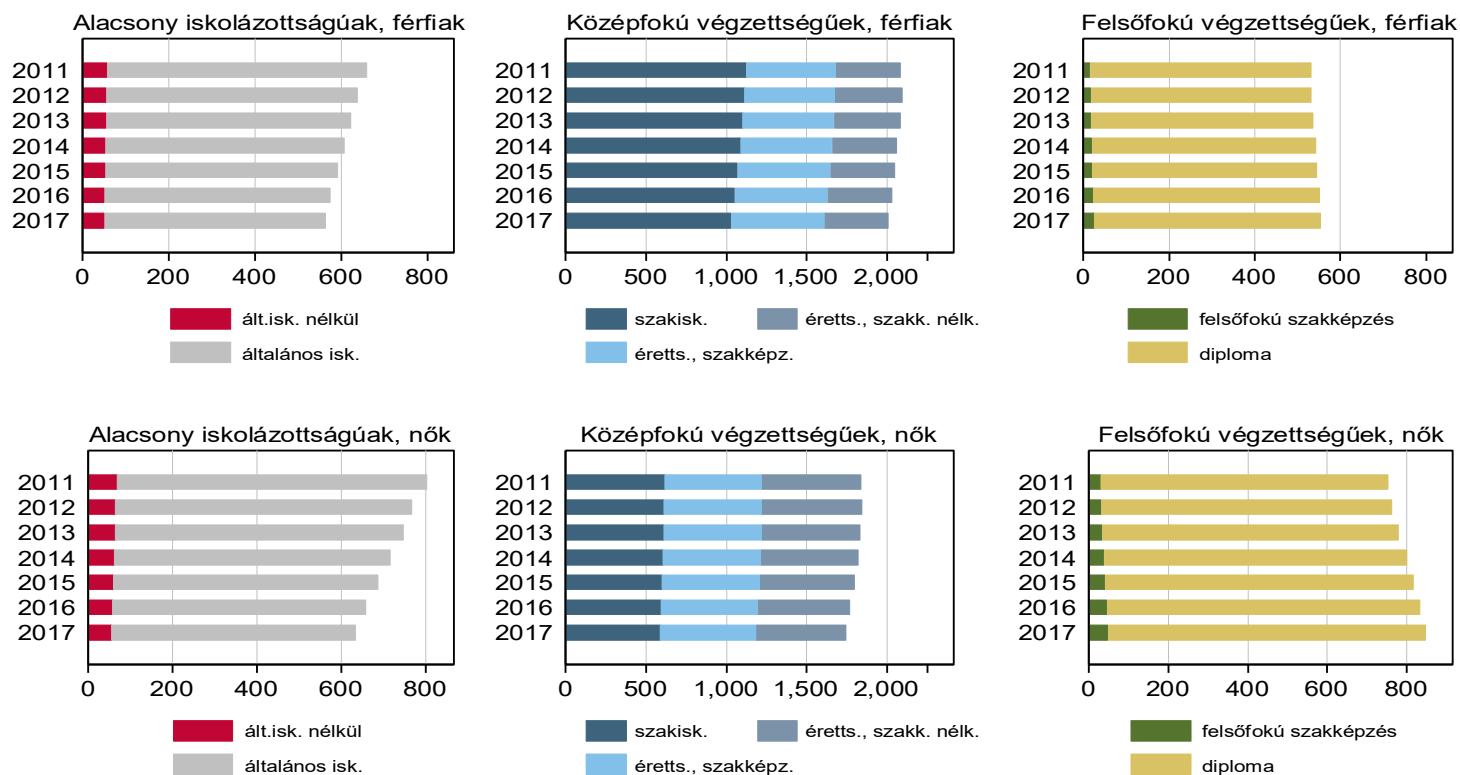
2.4.2. A különböző végzettségi csoportokhoz tartozó népesség aránya

A 13.- 22. ábrák korcsoportonként mutatják be a különböző végzettségi csoportokhoz tartozó népesség arányát az adott korcsoporton belül. Az arányok vizsgálata kiküszöböli a kohorszok nagyságának különbözőségéből adódó változásokat, ami az egyes végzettségi csoportokhoz tartozók számának korcsoportok szerinti változását befolyásolja. Az arányok változása részben az oktatáspolitikai változások hatását tükrözik, részben az egyes korcsoport-hoz tartozók társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti összetételének változása hatását. 2014-et követően a legfiatalabbak, a 16-20 évesek férfiak között növekedni kezd az általános iskolai végzettség nélküliek aránya, és 2015 után mindkét nem esetében az általános iskolai végzettségűek aránya. A legfiatalabbak között a szakiskolai végzettségűek aránya nem változik, a nők között az érettségivel és szakképzettséggel rendelkezők aránya nő, a férfiak között nem változik. A szakképzetlen, érettségivel rendelkező férfiak aránya nem változik, a nőké kis mértékben nő. A 21-25 évesek között csökken az alacsony iskolázottságúak aránya, és ugyancsak csökken az akár szakképzettséggel, akár szakképzettség nélküli érettségivel rendelkező érettségizettek aránya. A 21-25 évesek között jelentősen, 30 %-ról 35 %-ra nő a felsőfokú végzettségű nők aránya, míg a férfiaknál a jóval alacsonyabb szintről is sokkal kevésbé nő. 26-30 évesek között az érettségi végzettségűek (szakképzett és szakképzetlen) növekszik, az összes egyéb végzettségi csoporthoz tartozók aránya pedig csökkenni kezd 2015 után. Az idősebb korcsoportoknál az iskolázottság javulását figyelhetjük meg. A legidősebbek között ennek elsősorban az a valószínű magyarázata, hogy az iskolai végzettségi csoportok szerinti halandósági ráták kedvezőbben a magasabb iskolázottságúaknál.

2.5 Függelék

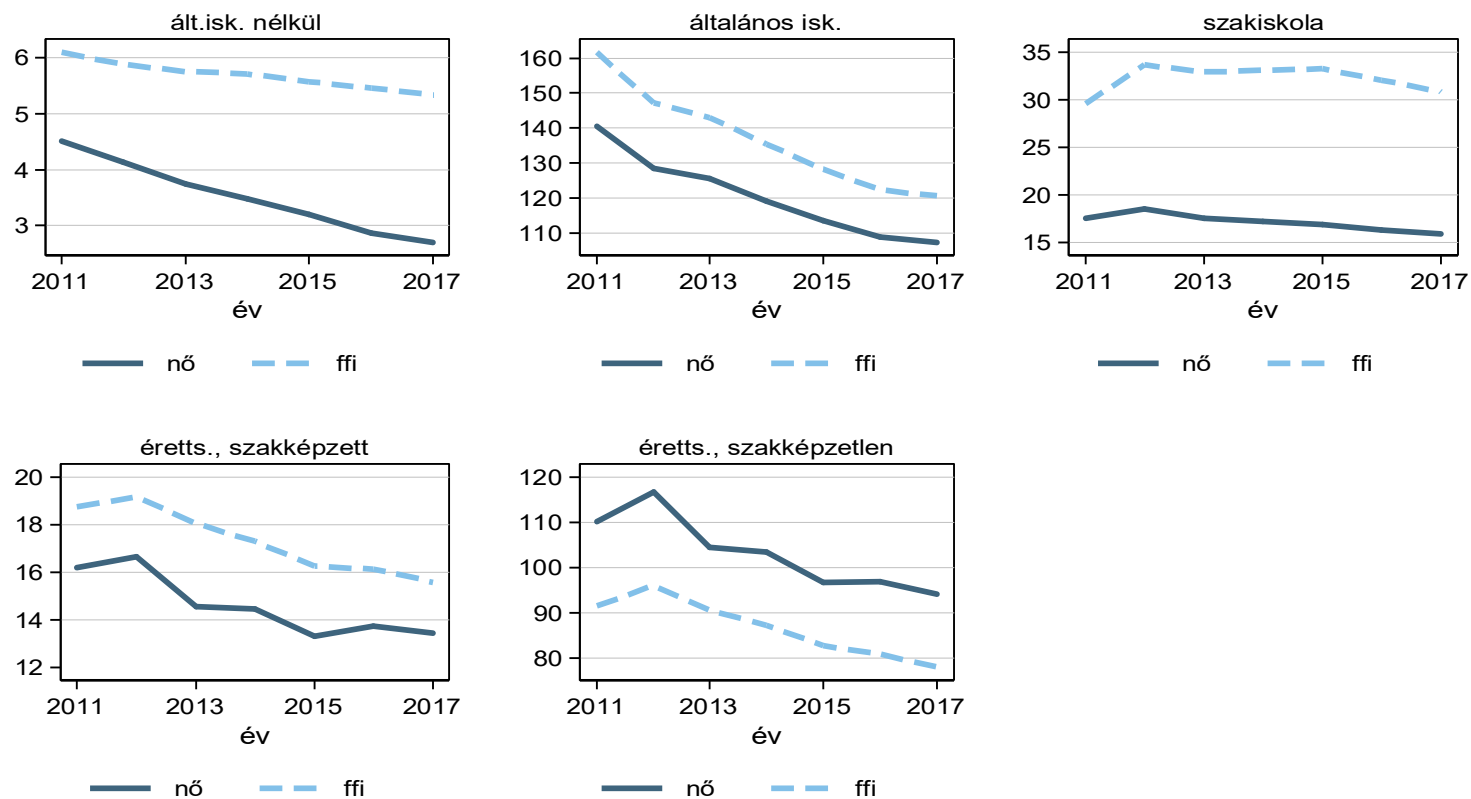
2. ábra

A különböző végzettségűek száma, ezer fő

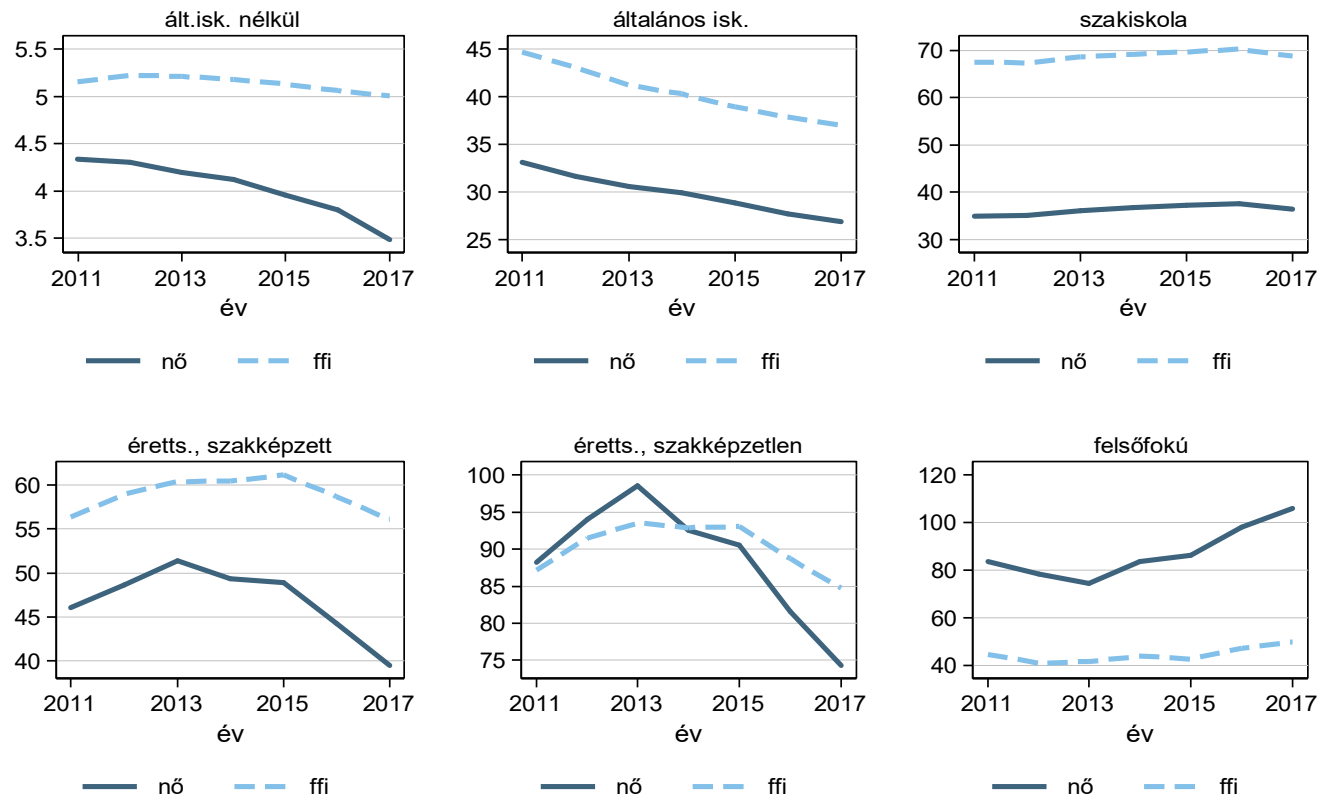
3. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 16-20 évesek, ezer fő

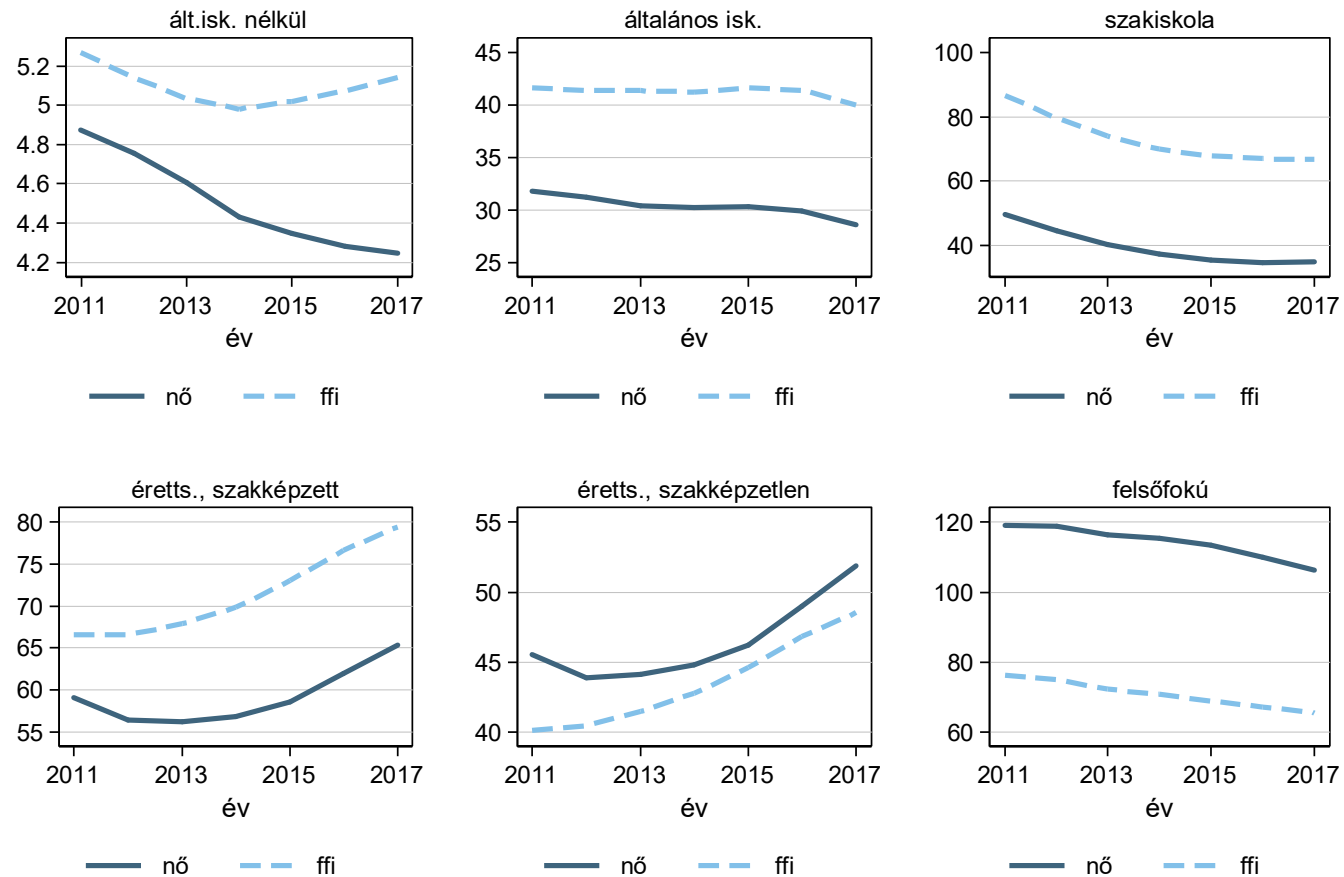
4. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 21-25 évesek, ezer fő

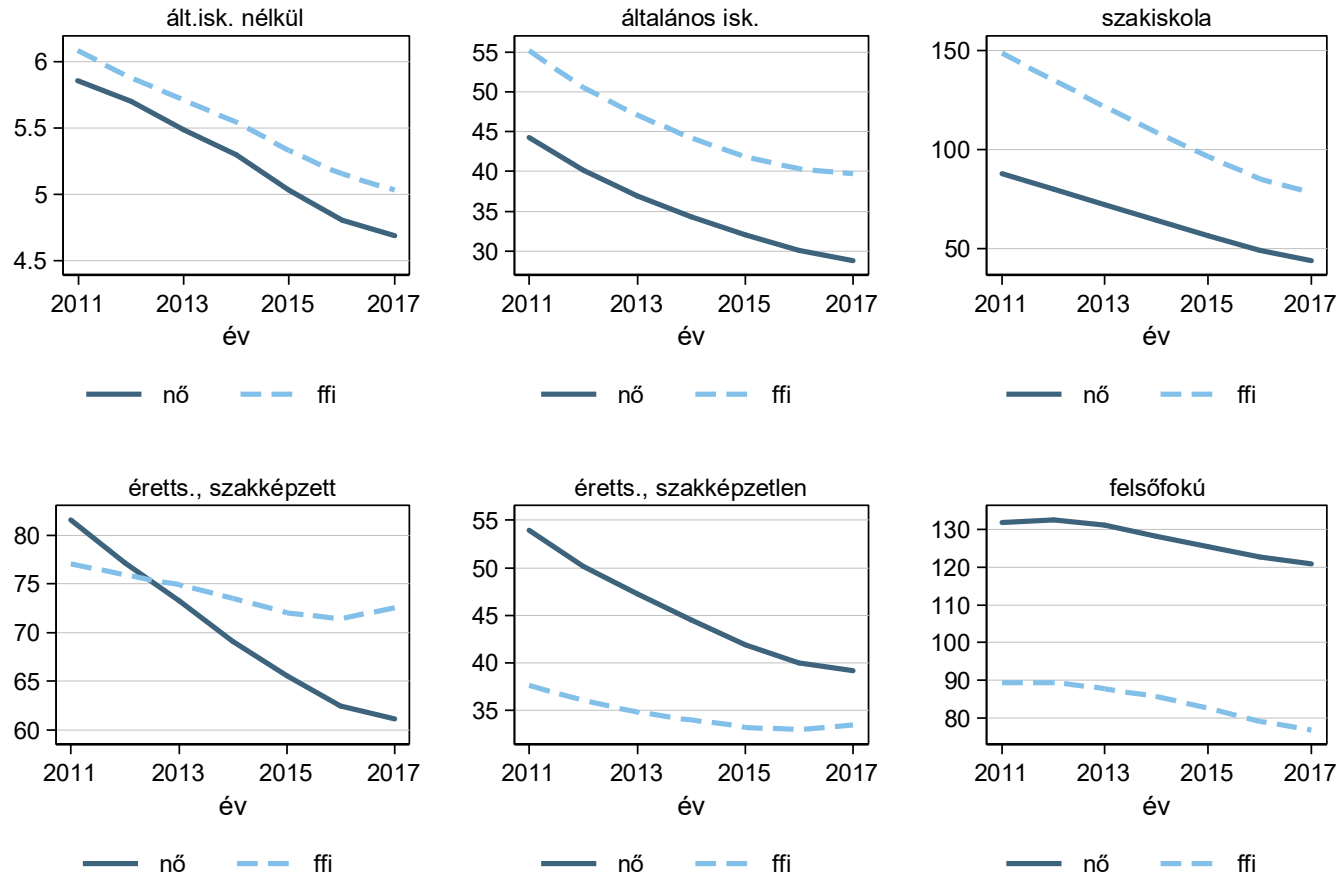
5. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 26-30 évesek, ezer fő

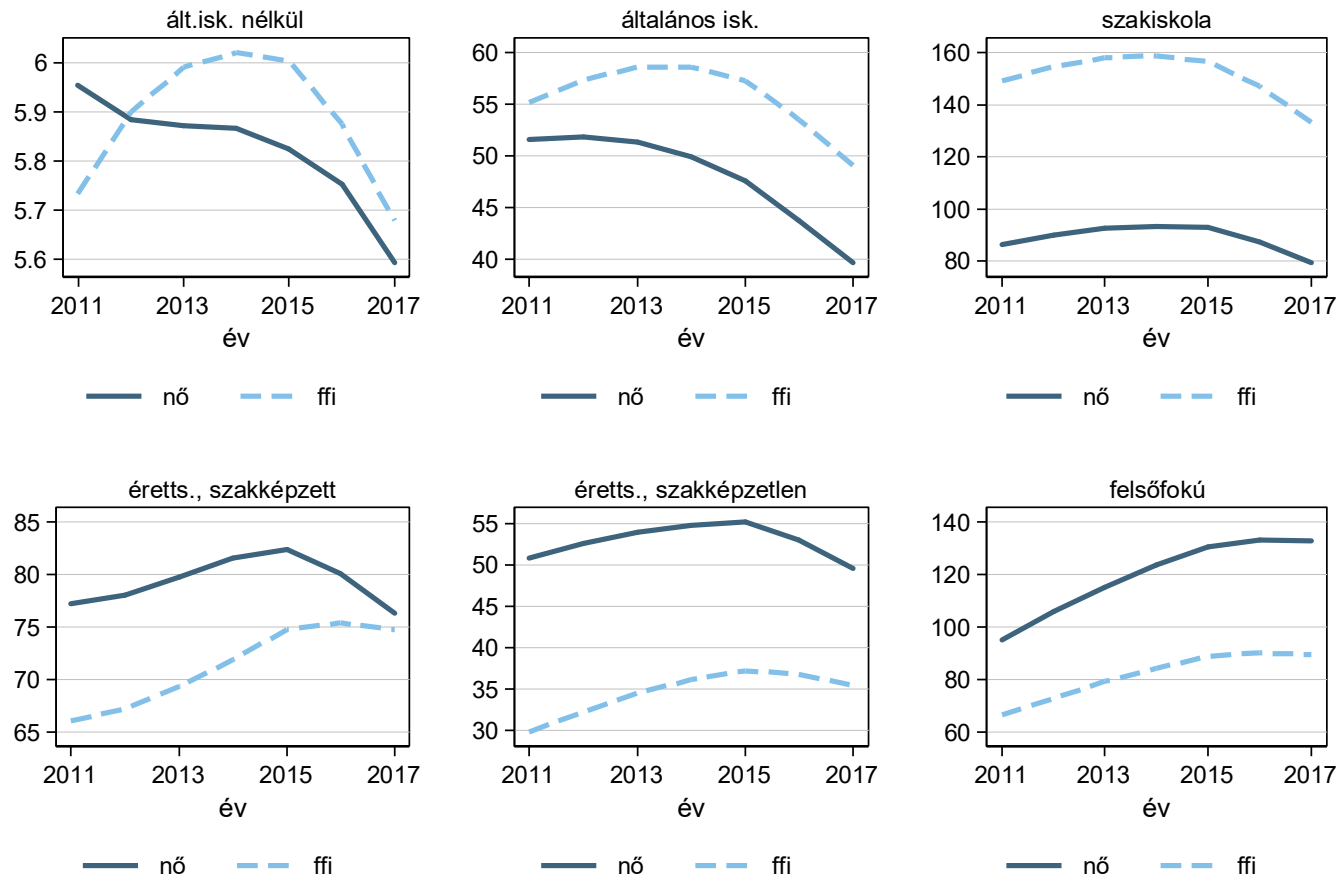
6. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 31-35 évesek, ezer fő

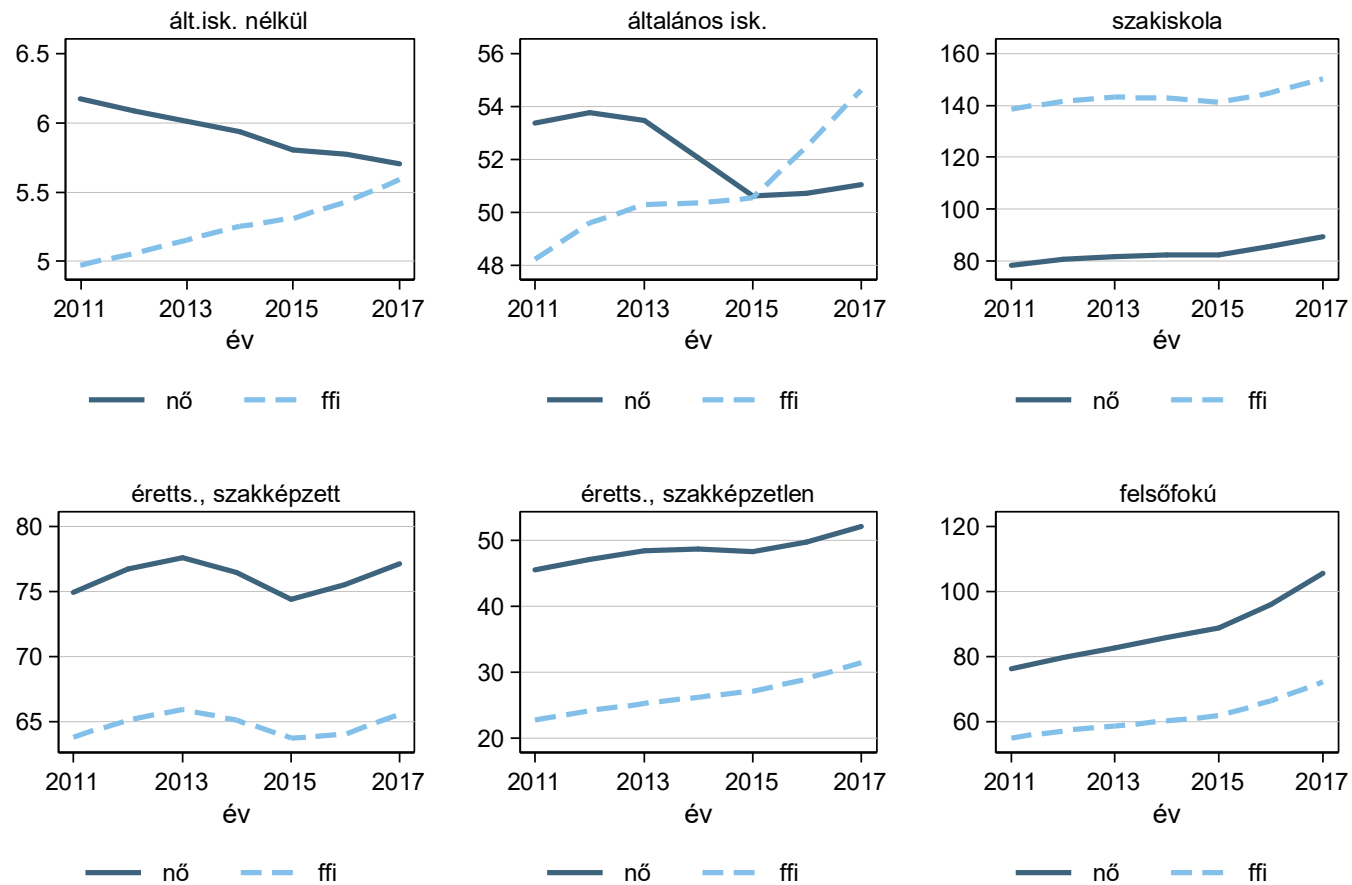
7. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 36-40 évesek, ezer fő

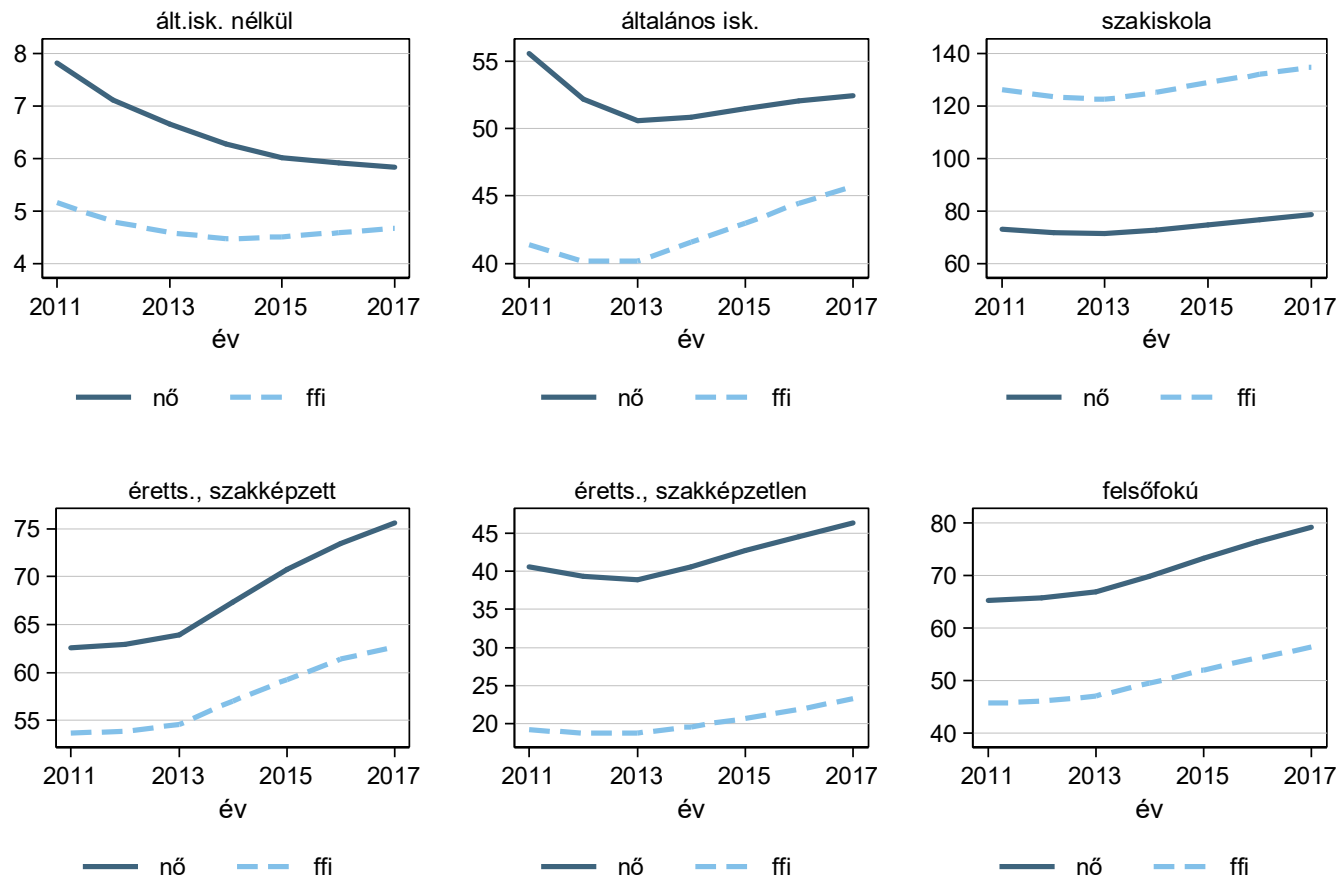
8. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 41-45 évesek, ezer fő

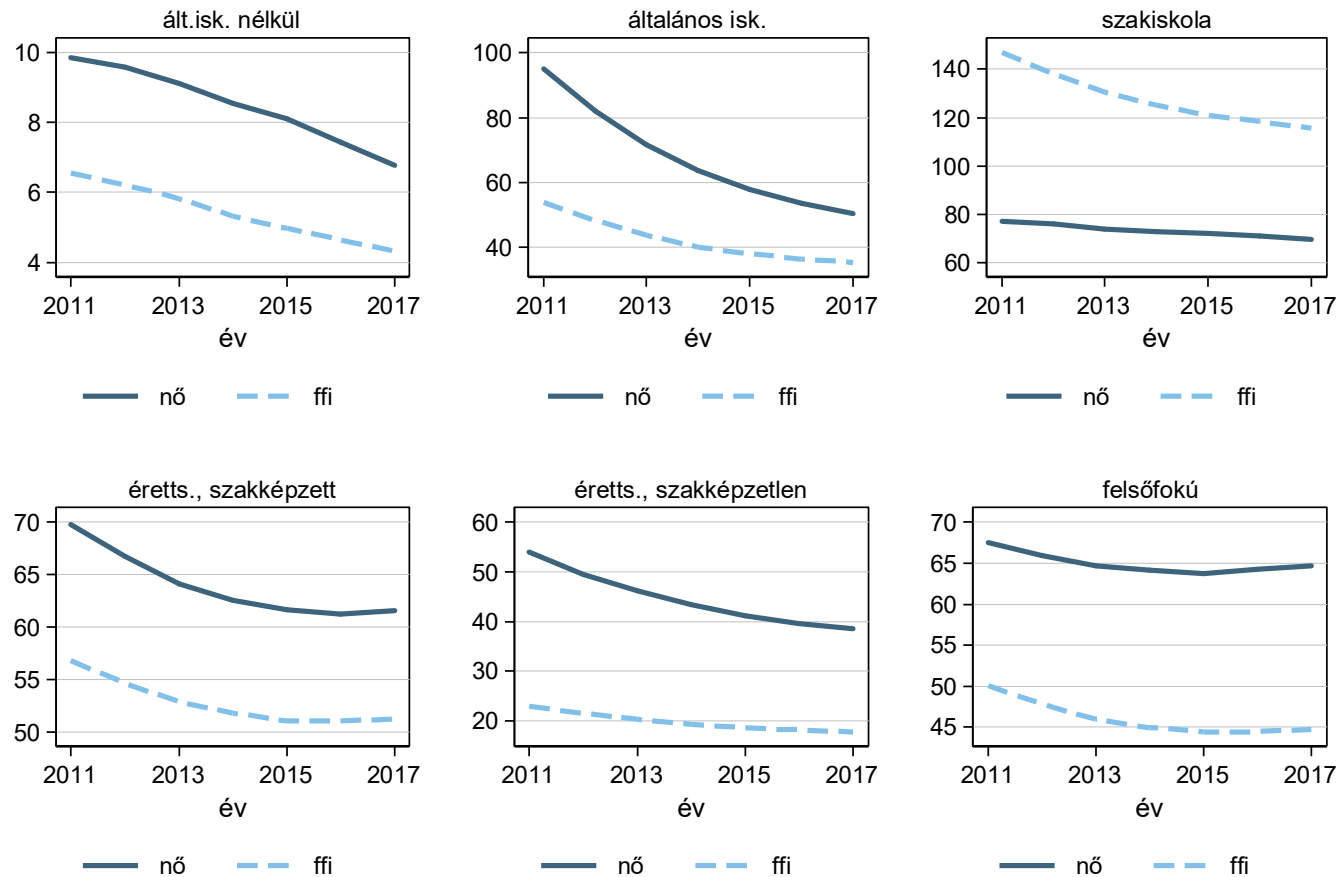
9. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 46-50 évesek, ezer fő

10. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 51-55 évesek, ezer fő

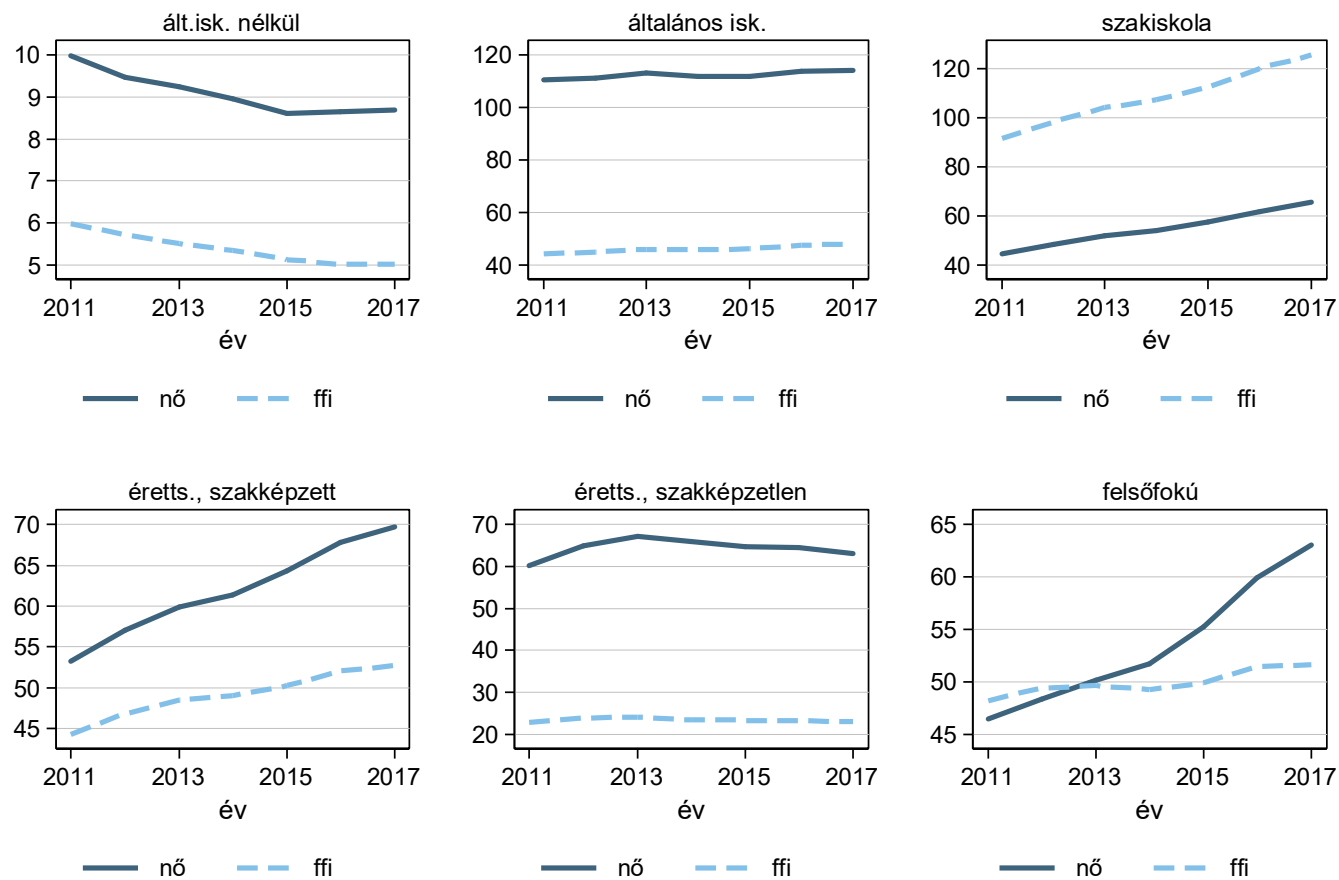
11. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 56-60 évesek, ezer fő

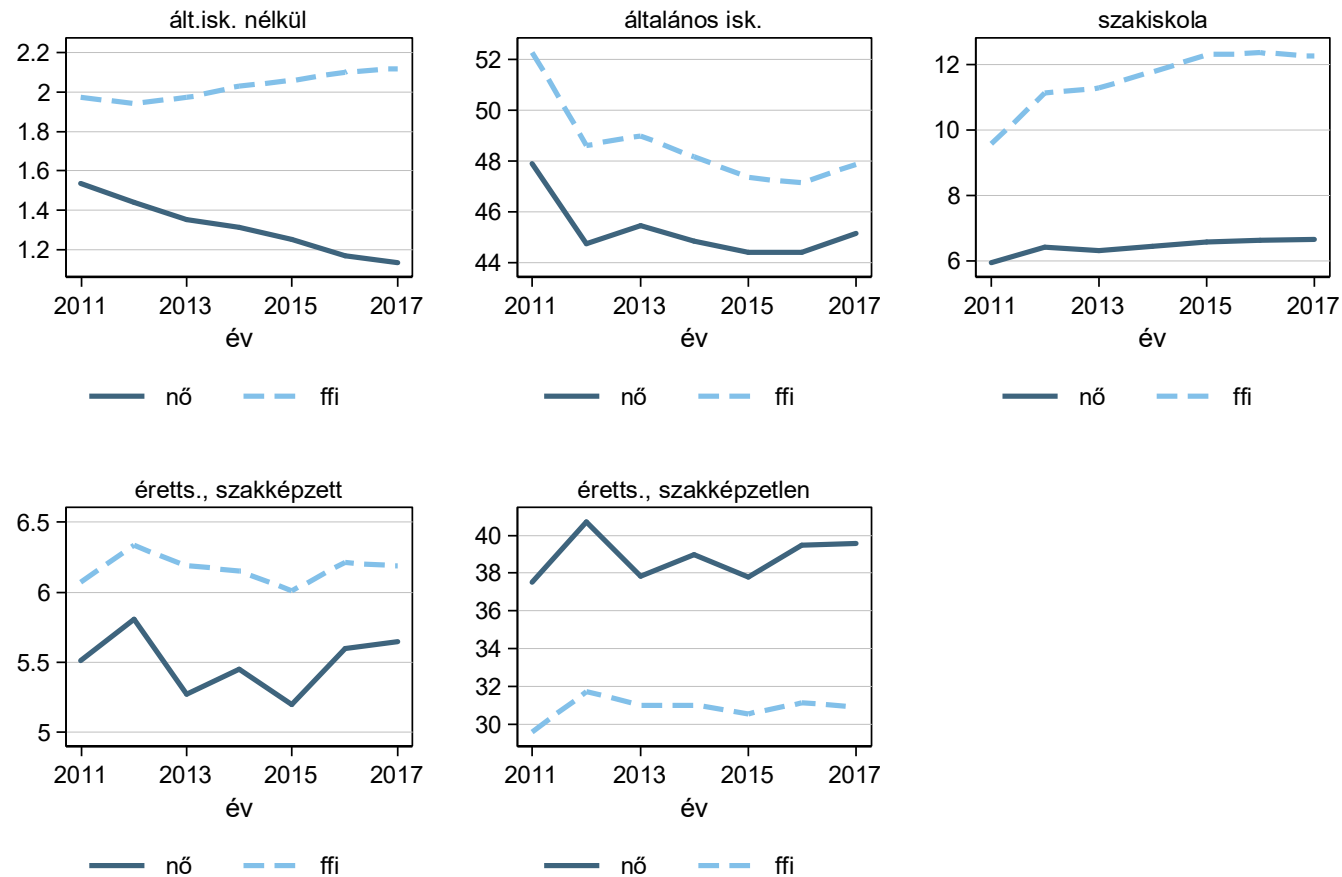
12. ábra

A különböző iskolai végzettségűek száma, 61-65 évesek, ezer fő

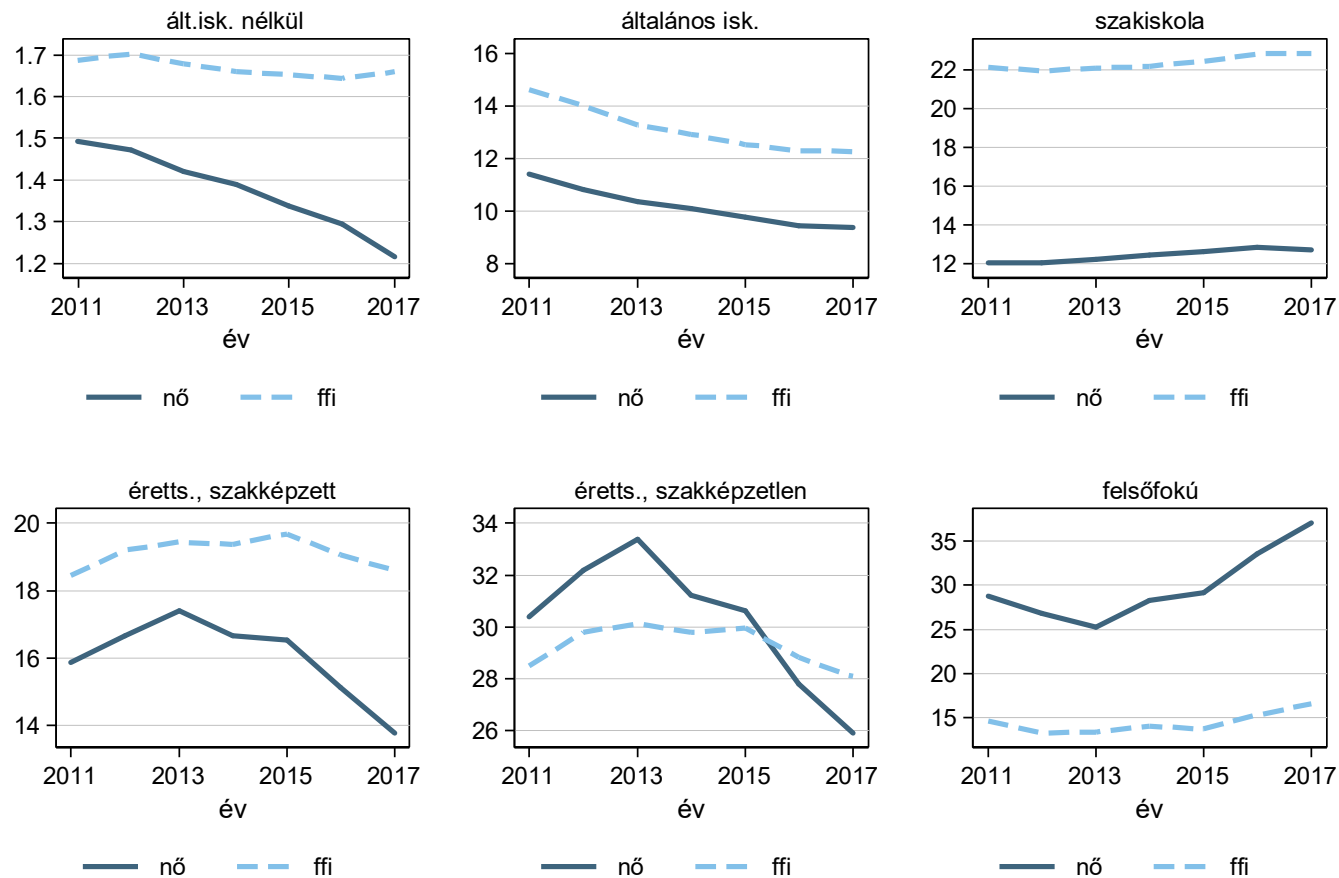
13. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 16-20 évesek, %

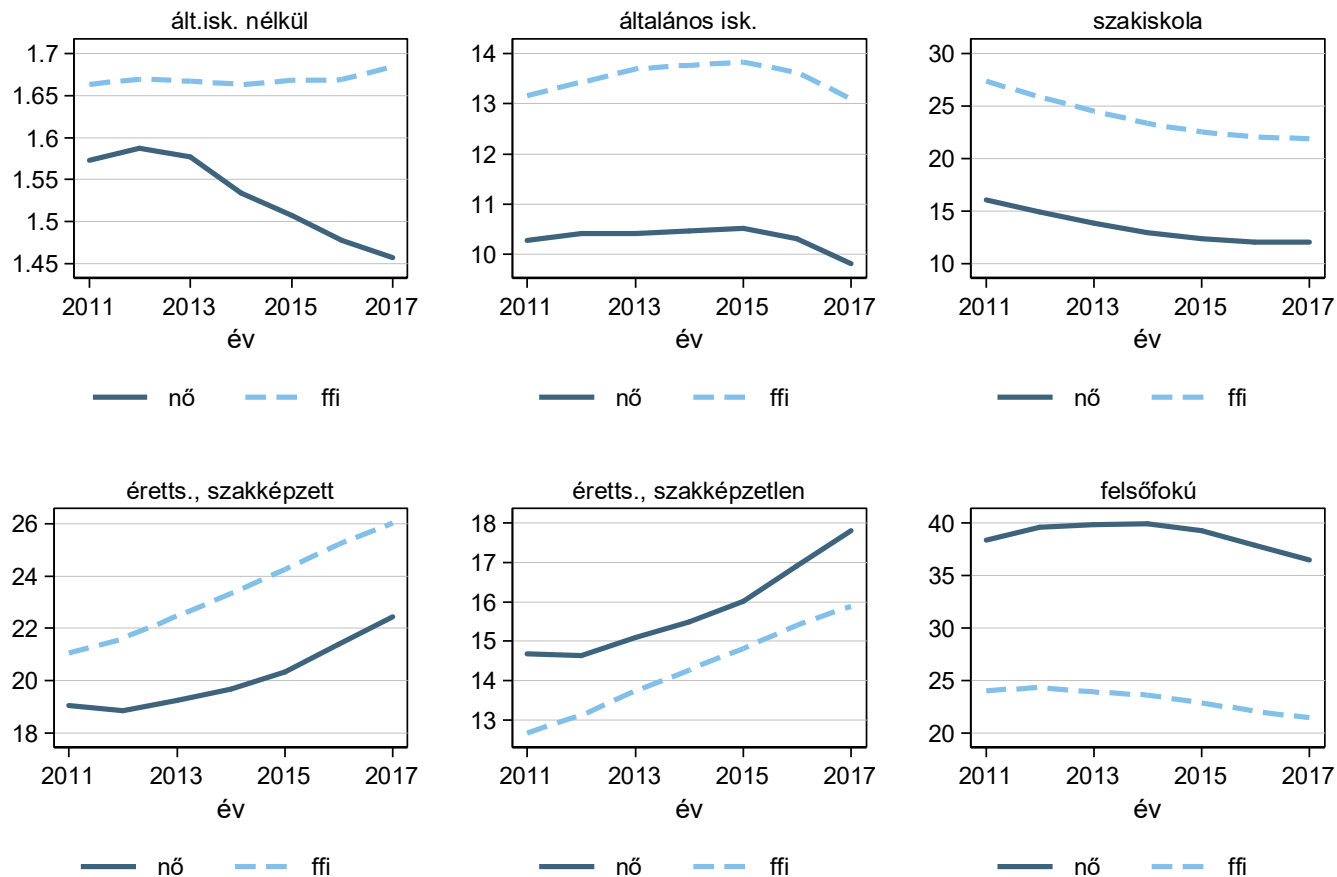
14. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 21-25 évesek, %

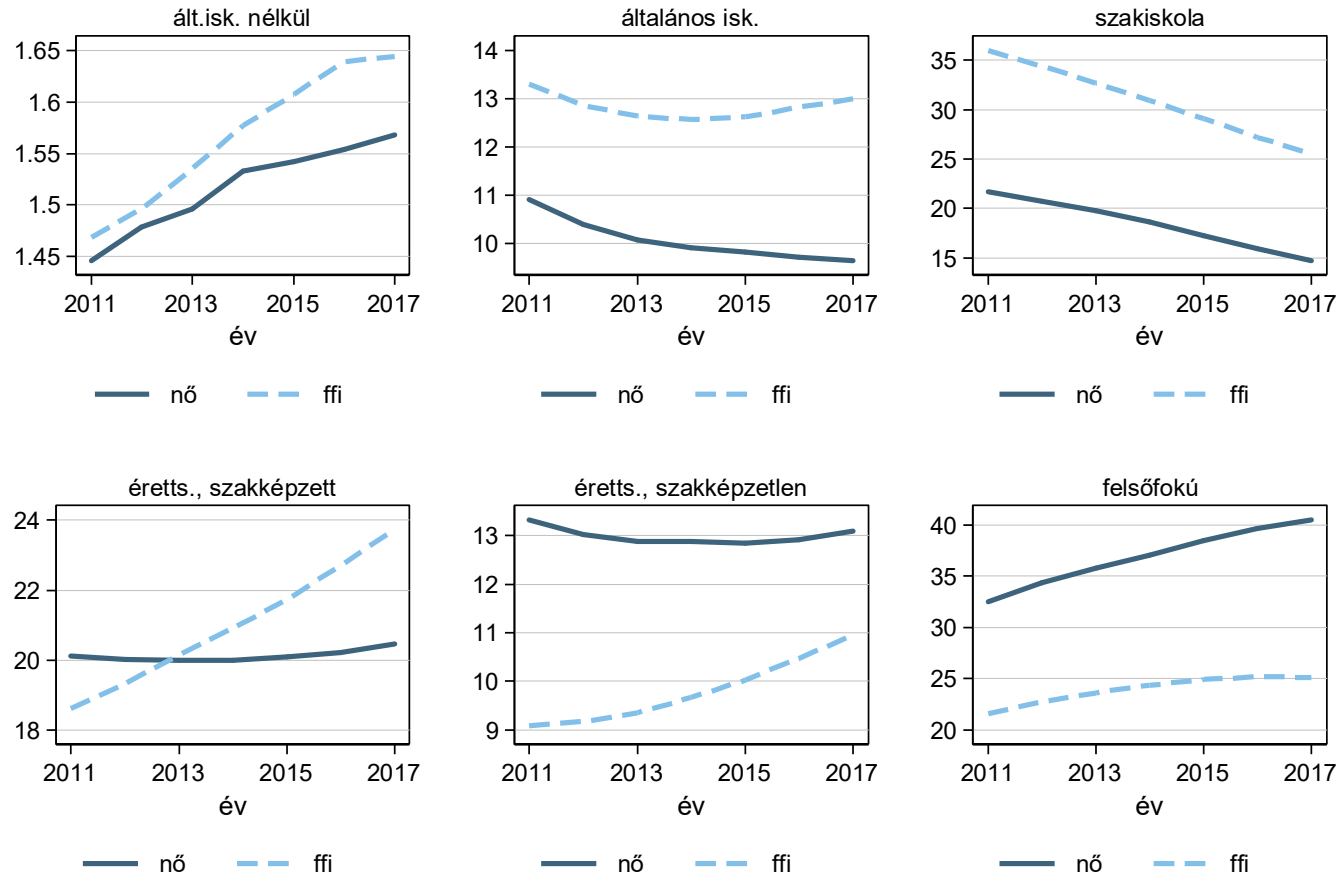
15. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 26-30 évesek, %

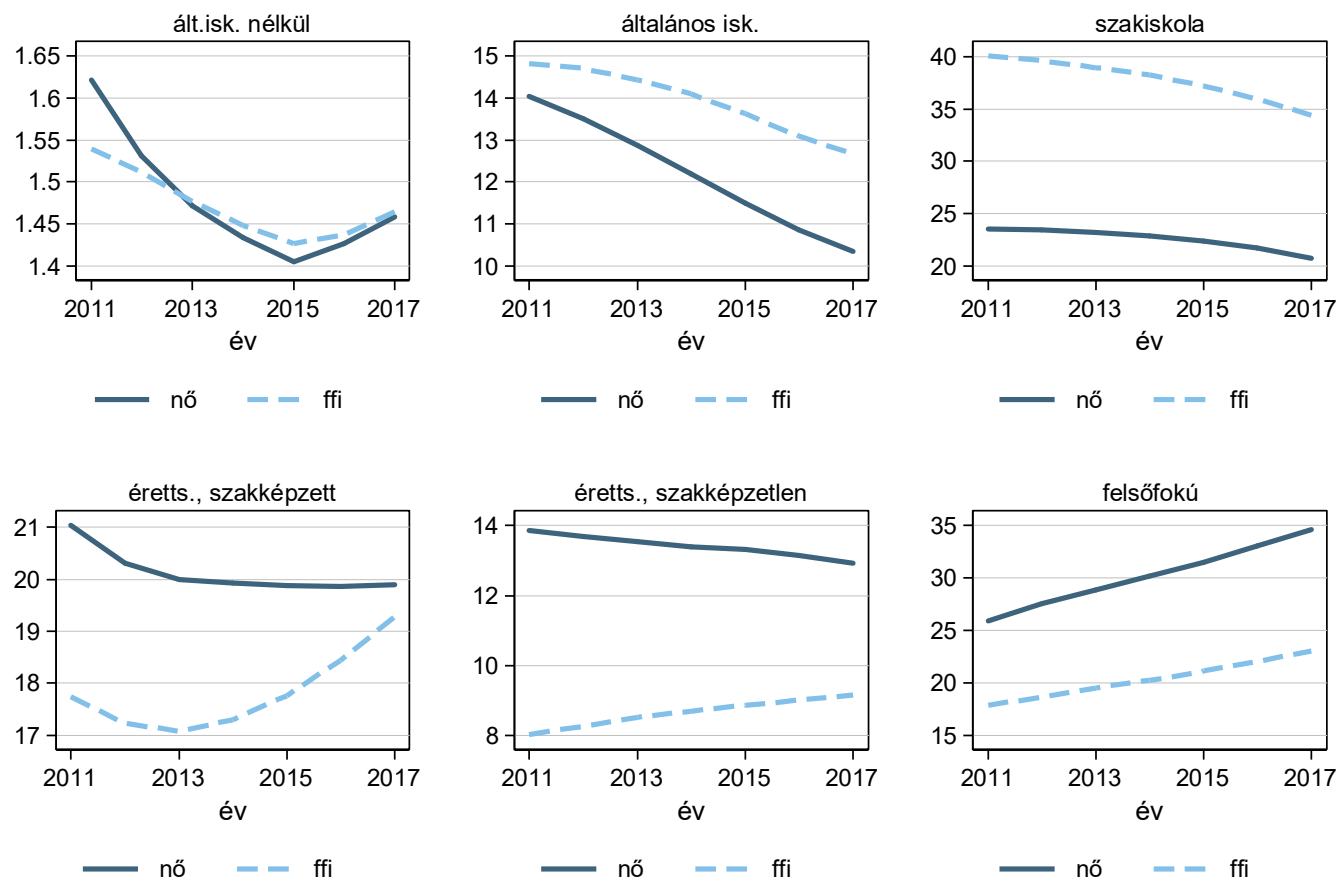
16. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 31-35 évesek, %

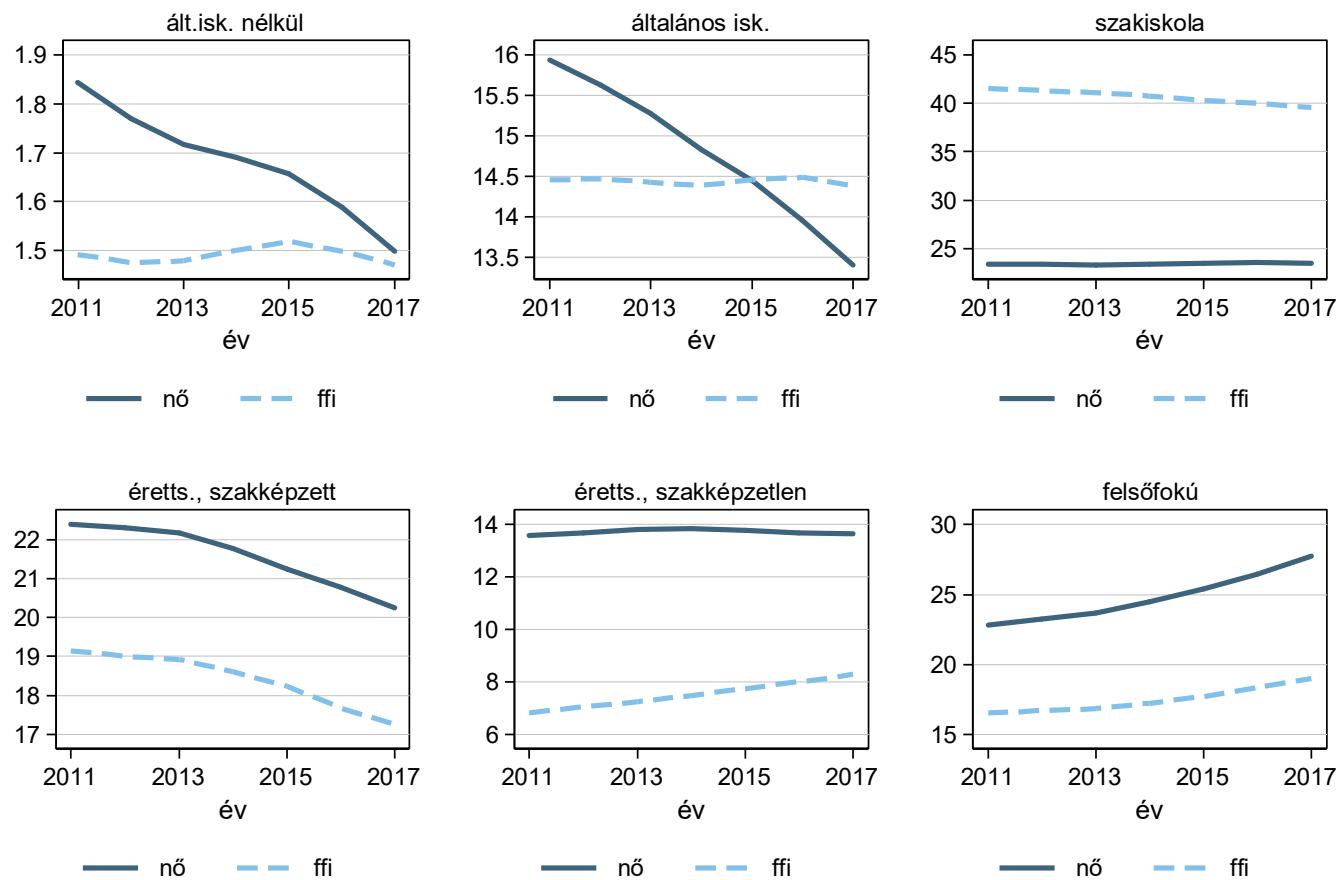
17. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 36-40 évesek, %

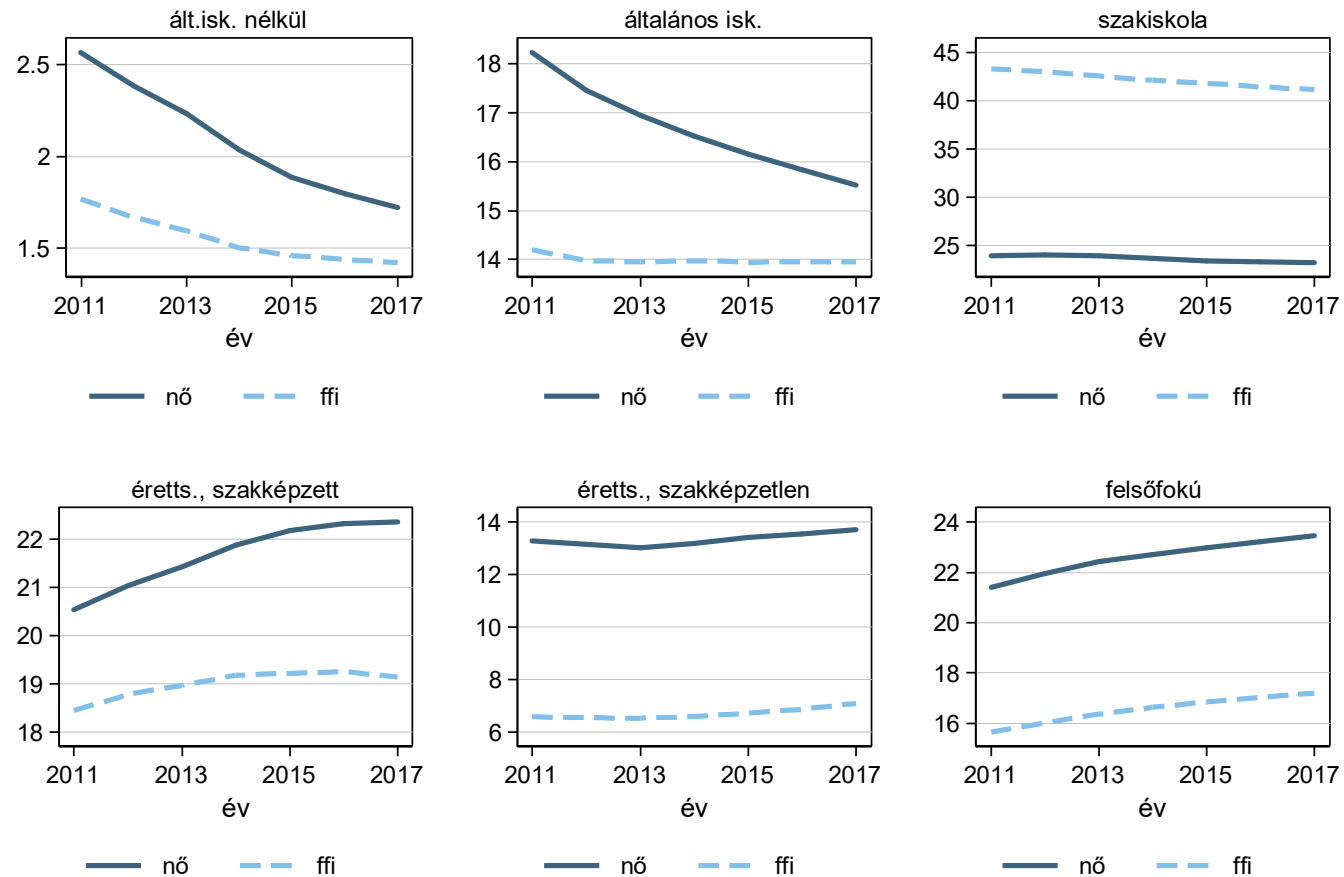
18. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 41-45 évesek, %

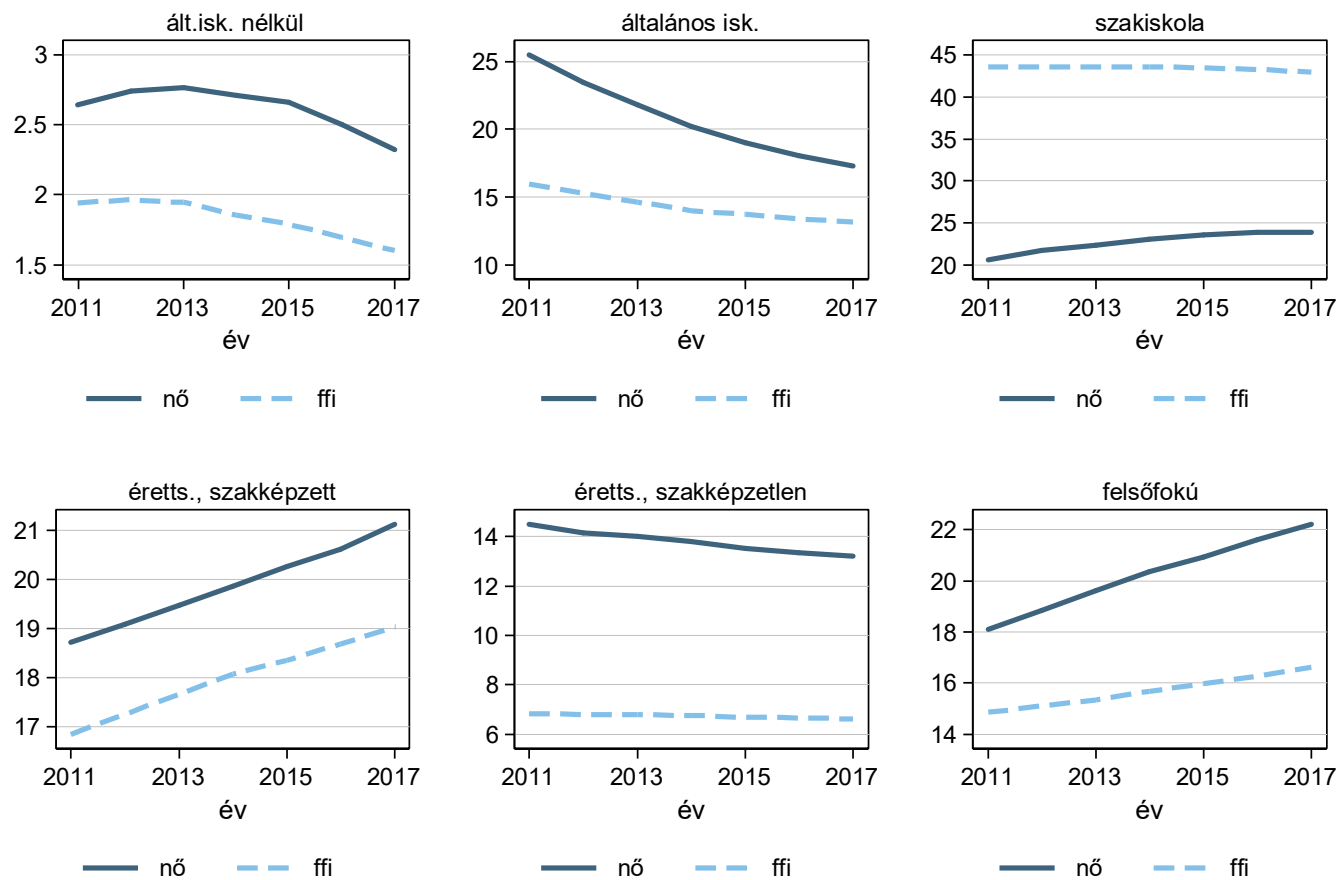
19. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 46-50 évesek, %

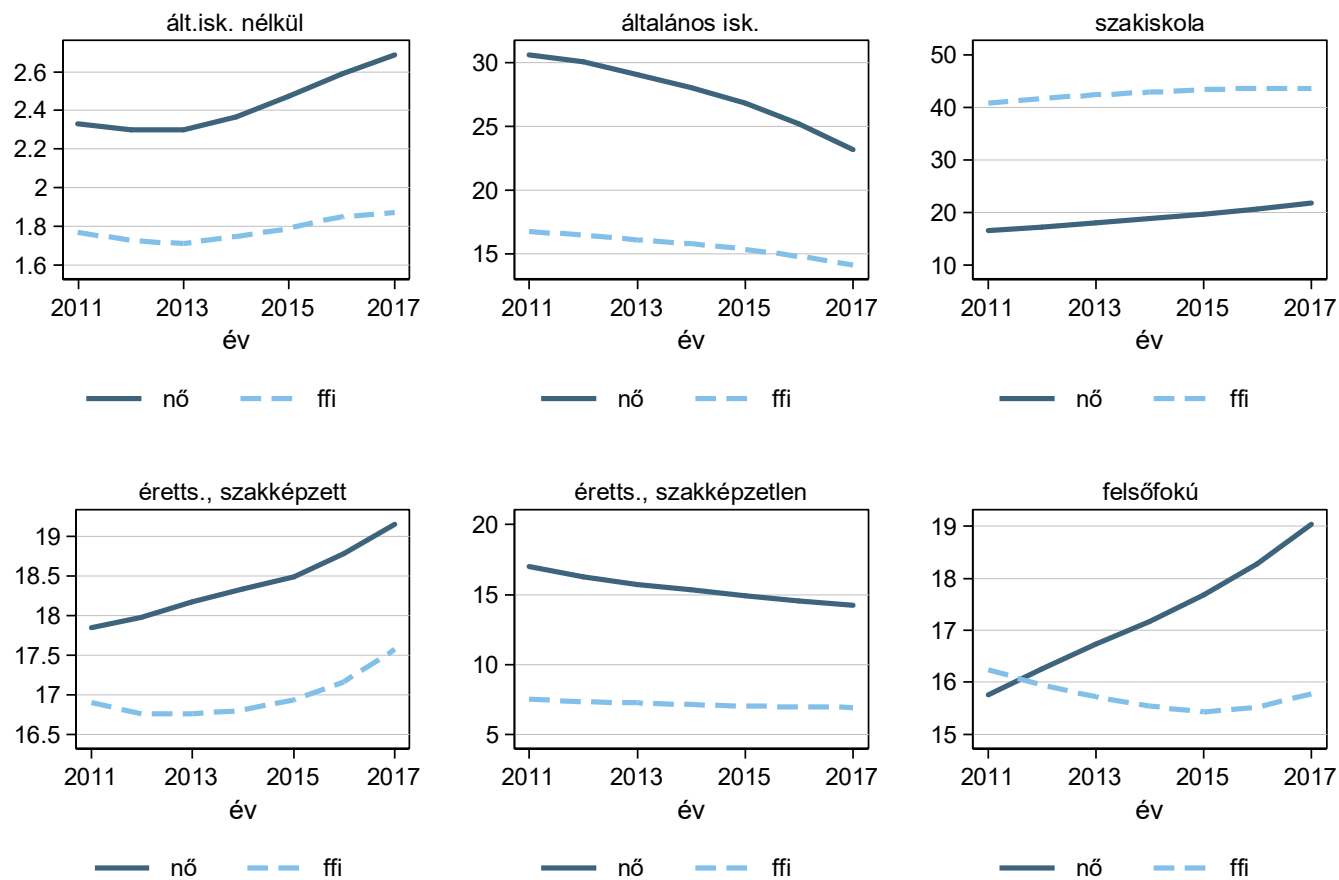
20. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 51-55 évesek, %

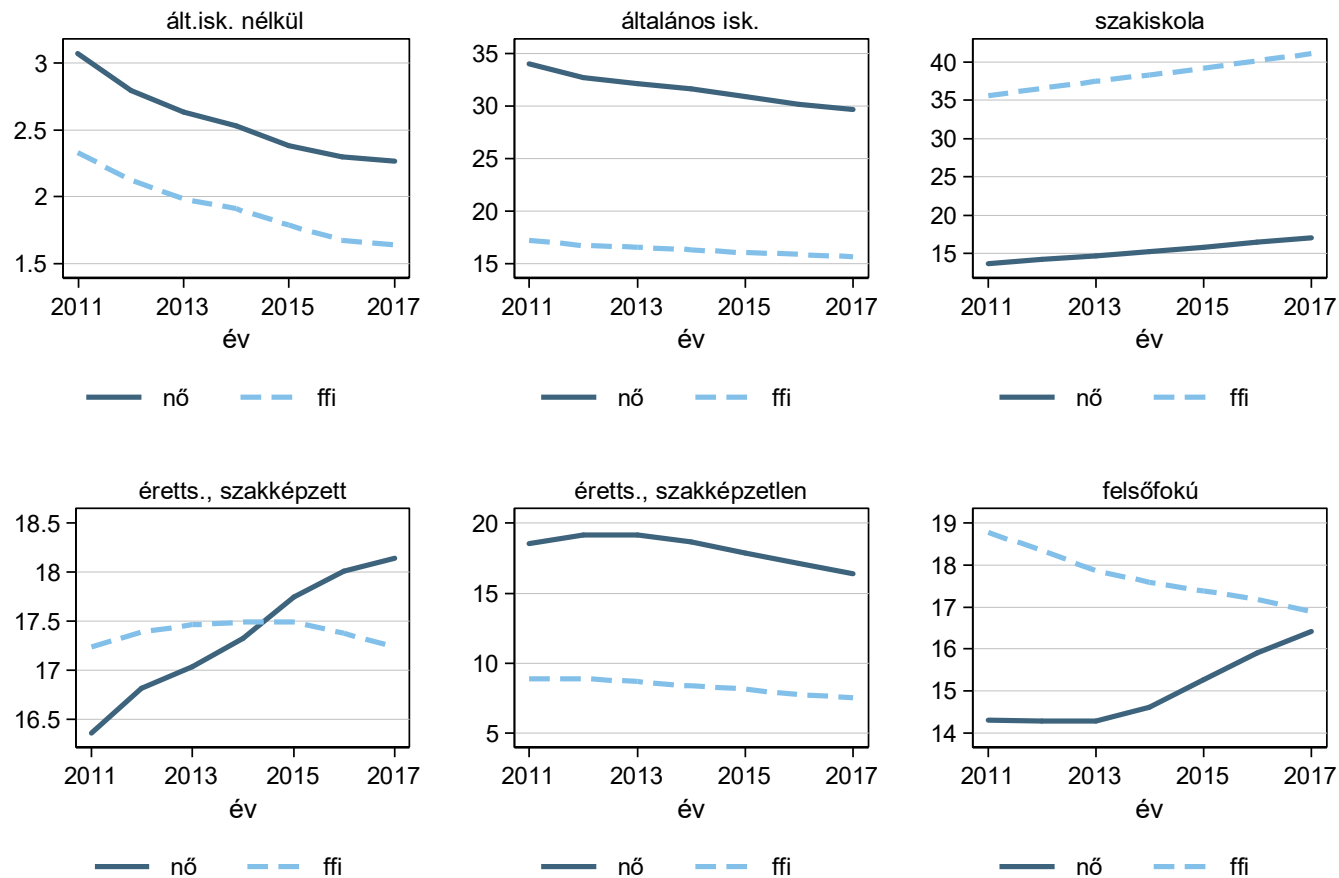
21. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 56-60 évesek, %

22. ábra

A különböző iskolai végzettségűek aránya, 61-65 évesek, %

1. táblázat: A népesség becsült száma végzettség, korcsoport és nem szerint, fő

Év	Férfiak						
	Korcsoport	Nincs ált.isk.	Ált.isk.	Szakiskola	Érettségi, szakkép- zettséggel	Érettségi, szakképzettség nélkül	Felsőfokú
2017	16-20	5341	120661	30871	15591	77918	1666
2017	21-25	5004	36991	68855	56051	84742	49940
2017	26-30	5144	40032	66799	79471	48535	65444
2017	31-35	5030	39760	78081	72585	33494	76866
2017	36-40	5678	49099	133390	74723	35446	89415
2017	41-45	5590	54630	150477	65588	31471	72268
2017	46-50	4666	45737	135006	62716	23234	56336
2017	51-55	4312	35463	115679	51235	17834	44762
2017	56-60	5439	41257	127069	51109	20131	45900
2017	61-65	5003	47814	125606	52703	23020	51636
Együtt. 16-65		51206	511447	1031834	581770	395825	554233
2016	16-20	5460	122386	32079	16134	80885	2729
2016	21-25	5061	37870	70256	58706	88712	47195
2016	26-30	5074	41430	66975	76640	46829	67051
2016	31-35	5153	40322	85417	71375	32936	79162
2016	36-40	5875	53550	147056	75415	36814	90168
2016	41-45	5431	52503	145020	64071	28984	66453
2016	46-50	4587	44471	132139	61371	21878	54326
2016	51-55	4636	36541	118391	51055	18208	44446
2016	56-60	5723	45897	135022	53095	21559	48027
2016	61-65	5010	47475	120236	52026	23184	51463
Együtt. 16-65		52010	522445	1052591	579887	399989	551019
Év	Nők						
	Korcsoport	Nincs ált.isk.	Ált.isk.	Szakiskola	Érettségi, szakkép- zettséggel	Érettségi, szakképzettség nélkül	Felsőfokú
2017	16-20	2701	107477	15874	13439	94201	4408
2017	21-25	3486	26821	36430	39497	74342	106162
2017	26-30	4246	28620	34995	65398	51905	106358
2017	31-35	4686	28845	44035	61158	39133	120952
2017	36-40	5593	39711	79494	76311	49618	132889
2017	41-45	5709	51039	89172	77152	52047	105674
2017	46-50	5829	52462	78602	75546	46335	79302
2017	51-55	6774	50409	69592	61540	38531	64721
2017	56-60	9074	78319	73407	64657	47995	64282
2017	61-65	8698	114090	65540	69692	63050	63104
Együtt. 16-65		56797	577793	587141	604390	557157	847853
2016	16-20	2861	108973	16270	13729	96928	6664
2016	21-25	3794	27685	37567	44315	81551	98276
2016	26-30	4283	29890	34733	61944	49012	109921
2016	31-35	4803	30064	49184	62448	39959	122671
2016	36-40	5752	43798	87365	80087	53010	133260
2016	41-45	5776	50732	85566	75542	49784	96195
2016	46-50	5914	52088	76556	73424	44597	76411
2016	51-55	7437	53660	70890	61223	39658	64236
2016	56-60	9328	90721	74401	67655	52373	65842
2016	61-65	8649	113718	61853	67820	64481	59911
Együtt. 16-65		58596	601328	594386	608187	571353	833386

3. Az aktivitás (munkakínálat) előrejelzése és jellemzése

A népesség iskolai végzettségének előrejelzése után a munkakínálati becslések második lépése rendszerint az aktivitási ráta (munkaerő-részvételi ráta) becslése. Minthogy az népesség megoszlását nemenként, korcsoportonként és iskolai végzettség szerint állítottuk elő, az aktív keresők számát is hasonló bontásban becsüljük. A munkaerő-piaci aktivitás meghatározásához a KSH Munkaerő-felvétel (MEF) adatait használtuk. A MEF a magánháztartásokra kiterjedő reprezentatív felvétel, mely a 15–74 éves személyek munkapiaci aktivitásáról nyújt az ILO ajánlásainak megfelelő információt. Három különböző módszert is kipróbáltunk az aktivitási ráták és az aktívak létszámának 2016-2017 évi előrejelzésére.

Az első módszer során vektor-autoregresszív (VAR) modellt becsültünk egy késleltetéssel. Bal oldalon az aktivitási ráta logaritmusával, jobb oldalon iskolai végzettségi arányokkal. Az arányok azt mutatják meg, hogy a munkaképes korú népesség adott nemű és korcsoporthoz tartozó tagjai hogyan oszlanak meg legmagasabb iskolai végzettség szerint. A becslést két nemre és 10 korcsoportra végeztük el, összesen tehát 20 egyenletet becsültünk. A becslések előtt Dickey-Fuller egységgyökteszt segítségével megvizsgáltuk, hogy a függő változók stacionárius idősorként kezelhetők-e. A tesztek vegyes eredményeket mutattak, ezért a becslést szintekre és differenciákra egyaránt elvégeztük. A kétféle előrejelzés eredményei azonban lényegében nem különböztek egymástól, viszont jelentősen eltértek a várt értékektől, különösen a 2016. évi első negyedév KSH által közölt számaitól.

A második módszer során először kiszámoltuk az aktívak átlagos számát nemek, korcsoportok és iskolai végzettség szerint, 2014-re és 2013-ra, majd meghatároztuk a növekedési ütemeket. Ezt követően a 2015-ös aktivitási rátákat úgy határoztuk meg, hogy a 2014-es aktivitási rátákat megszoroztuk a 2014/2013-as növekedési ütemmel, azaz feltételeztük, hogy az aktivitás változás dinamikája nem változott 2015-re. A 2017/2016-os időszakra azt tételeztük fel, hogy folytatódik az aktivitás előző években elindult növekedése, de a növekedési ütem egyre lassul, mert a nyugdíjkorhatár kiterjesztés hatása egyre kevésbé lesz meghatározó. Ennek megfelelően a 2016-os aktivitási rátákat úgy kaptuk, hogy az előzőleg kiszámolt 2015-ös aktivitási rátákat megszoroztuk a 2014/2013-as növekedési ütem felével. Hasonlóan számoltuk a 2017-es aktivitási rátákat, de a növekedési ütemet csökkentettük: a 2016-os aktivitási rátát megszoroztuk a 2014/2013-as növekedési ütem negyedével. Végül az aktívak számát az egyes években úgy kaptuk meg, hogy a megfelelő aktivitási rátákat összeszoroztuk az adott nem, korcsoport és iskolai végzettségi kategóriába tartozó népesség létszámával. Eredménye-

ink szerint 2016-ban 4 671 ezer fő, míg 2017-ben 4 680 ezer fő lenne aktív. Mindkét értéket kissé magasnak tartottuk, ezért tovább finomítottunk az előrejelzési eljárásom.

A harmadik módszer annyiban különbözik az előzőtől, hogy a 2014/2013-as aktivitási rátáknak nem az átlagos értékeit számítjuk a nyers adatokból, hanem becsüljük. A becslést külön elvégeztük 2013-ra és 2014-re, az évenkénti négy megfigyelést összevonva. A függő változónk értéke 1, ha az egyén az adott negyedévben aktív, és 0 egyébként. A magyarázó változóink a nem, az iskolai végzettség öt kategóriája (legfeljebb általános iskola, érettségi szakképesítéssel, érettségi szakképesítés nélkül és felsőfok), és a népesség iskolai előrejelzésekor használt 10 korcsoport. A becslés után meghatároztuk az mindkét évre minden személyre vonatkozóan az aktivitás prediktált értékét, majd ez alapján számítottuk ki az adott nem, korcsoport és iskolai végzettségi kategória átlagos aktivitási rátáját. Ezt követően kiszámítottuk a 2013 és 2014 közötti aktivitási ráta változást (2-3. táblázatok). Azt találtuk, hogy a legtöbb korcsoportban és iskolai végzettségi kategóriában nőtt az aktivitás. *A legjelentősebb növekedési ütemeket a 61-65 éves korcsoportban találtuk, melyet a nyugdíjkorhatár kiterjesztése magyarázhat. Meglepő módon a legalacsonyabb végzettségi kategóriába tartozók növelték leginkább a munkaerő-piaci aktivitásukat, melynek döntően az lehet az oka, hogy a közfoglalkoztatás kiterjesztése sok korábban inaktívat visszacsábított a munkaerőpiacra.* Miután meghatároztuk a 2014/2013-as évekre vonatkozó aktivitási ráta növekedési ütemeket az előző módszerhez hasonlóan számoltuk ki a következő évekre az aktivitási rátákat, majd az aktívak létszámát. Eredményeink szerint 2015-ban az aktívak éves átlagos létszáma 4 487 ezer fő, mely alig 5 ezer fővel tér el a KSH által közölt értéktől. Annak ellenére, hogy nem lehet jelentős eltérés, a két érték nem vethető össze egymással, mert a KSH 15-64 éves korcsoportra számítja az aktívak számát, mi pedig a 16-65 éves korcsoportra. Érdeemes megemlíteni, hogy a férfiak aktivitási ráta változása némiképp nagyobb, mint a nőké, különösen az idősebb korcsoportban.

Számításaink szerint 2016-ban az aktívak létszáma 4 536 ezer fő lesz és így az aktivitási ráta 70,6% -ra fog nőni. A növekedés jelentős részét továbbra is az idősebb végzettségű korcsoportok magasabb aktivitása fogja magyarázni. Mivel nem várható a közfoglalkoztatás további erőteljes növekedése és az öregségi nyugdíjkorhatár emelésének a hatása is egyre mérsékeltebb lesz, ezért az aktivitás növekedési üteme várakozásaink szerint 2017-ben jelentősen le fog lassulni. Ennek megfelelően az aktívak létszáma lényegében stagnálni fog (10-11. táblázatok).

2. táblázat: Aktivitási ráta változás, férfiak, 2014/2013

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi szakképesítés nélkül	Felsőfok
16-20	1,140	1,042	1,055	1,029	
21-25	1,101	1,035	1,048	1,025	1,019
26-30	1,098	1,035	1,052	1,025	1,019
31-35	1,082	1,028	1,042	1,019	1,015
36-40	1,068	1,022	1,034	1,015	1,011
41-45	1,053	1,015	1,025	1,010	1,007
46-50	1,063	1,020	1,031	1,013	1,010
51-55	1,074	1,024	1,037	1,017	1,013
56-60	1,170	1,071	1,097	1,054	1,043
61-65	1,507	1,263	1,320	1,219	1,188

3. táblázat: Aktivitási ráta változás, nők, 2014/2013

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi szakké- pesítés nélkül	Felsőfok
16-20	1,068	0,984	0,986	0,976	
21-25	1,082	1,019	1,026	1,011	1,005
26-30	1,11	1,04	1,056	1,029	1,022
31-35	1,09	1,03	1,043	1,021	1,016
36-40	1,079	1,026	1,038	1,018	1,013
41-45	1,061	1,018	1,027	1,012	1,008
46-50	1,073	1,023	1,034	1,016	1,011
51-55	1,079	1,025	1,035	1,017	1,012
56-60	1,173	1,071	1,093	1,055	1,043
61-65	1,455	1,227	1,27	1,188	1,16

4. táblázat: Aktivitási ráta, férfiak, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	0,153	0,308	0,214	0,375	0,000
21-25	0,580	0,763	0,664	0,815	0,842
26-30	0,830	0,927	0,875	0,949	0,959
31-35	0,835	0,930	0,881	0,951	0,961
36-40	0,887	0,956	0,921	0,971	0,977
41-45	0,904	0,964	0,933	0,976	0,981
46-50	0,887	0,956	0,921	0,971	0,977
51-55	0,825	0,925	0,873	0,947	0,958
56-60	0,637	0,804	0,712	0,850	0,873
61-65	0,138	0,279	0,190	0,342	0,382

5. táblázat: Aktivitási ráta, nők, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szakké- pesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	0,056	0,145	0,089	0,191	0
21-25	0,354	0,559	0,443	0,629	0,67
26-30	0,631	0,801	0,709	0,847	0,871
31-35	0,642	0,81	0,721	0,855	0,878
36-40	0,722	0,864	0,79	0,9	0,917
41-45	0,754	0,884	0,817	0,916	0,931
46-50	0,723	0,865	0,791	0,901	0,918
51-55	0,63	0,802	0,711	0,848	0,872
56-60	0,401	0,603	0,488	0,671	0,709
61-65	0,047	0,122	0,072	0,162	0,19

6. táblázat: Aktívak létszáma, férfiak, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	19614	9893	3458	30358	0
21-25	24888	53581	38972	72299	39754
26-30	38582	62080	67093	44442	64302
31-35	37977	79441	62852	31331	76068
36-40	52730	140637	69423	35736	88087
41-45	52362	139817	59807	28294	65219
46-50	43520	126366	56505	21236	53071
51-55	33960	109469	44575	17246	42559
56-60	32882	108511	37788	18326	41940
61-65	7263	33528	9890	7936	19657
Összesen:	343778	863324	450364	307204	490658

7. táblázat: Aktívak létszáma, nők, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	6304	2361	1217	18521	0
21-25	11139	20987	19626	51329	65845
26-30	21548	27807	43928	41530	95758
31-35	22390	39824	45001	34166	107719
36-40	35763	75481	63250	47690	122223
41-45	42580	75680	61746	45604	89594
46-50	41944	66230	58106	40163	70148
51-55	38497	56820	43510	33638	56025
56-60	40128	44876	33008	35148	46680
61-65	5733	7519	4914	10442	11362
Összesen:	266025	417585	374306	358230	665352
Összesen:					4536826

8. táblázat: Aktivitási ráta, férfiak, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szakké- pesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	0,159	0,312	0,217	0,378	0,000
21-25	0,594	0,769	0,672	0,820	0,846
26-30	0,850	0,935	0,887	0,955	0,964
31-35	0,852	0,936	0,890	0,956	0,964
36-40	0,902	0,962	0,928	0,974	0,980
41-45	0,916	0,968	0,939	0,979	0,983
46-50	0,901	0,961	0,928	0,974	0,979
51-55	0,840	0,930	0,881	0,951	0,961
56-60	0,664	0,818	0,729	0,861	0,883
61-65	0,156	0,297	0,205	0,361	0,400

9. táblázat: Aktivitási ráta, nők, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szakké- pesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	0,057	0,145	0,088	0,19	0
21-25	0,361	0,561	0,446	0,631	0,671
26-30	0,648	0,809	0,719	0,854	0,876
31-35	0,657	0,816	0,728	0,86	0,882
36-40	0,736	0,87	0,797	0,904	0,92
41-45	0,765	0,888	0,823	0,919	0,933
46-50	0,736	0,87	0,798	0,904	0,921
51-55	0,643	0,806	0,717	0,852	0,875
56-60	0,418	0,614	0,499	0,68	0,717
61-65	0,052	0,128	0,077	0,17	0,197

10. táblázat: Aktívak létszáma, férfiak, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	20009	9622	3387	29458	0
21-25	24957	52968	37658	69493	42261
26-30	38397	62456	70477	46346	63058
31-35	38172	73120	64589	32016	74131
36-40	49428	128255	69370	34534	87590
41-45	55143	145637	61606	30801	71057
46-50	45418	129740	58192	22627	55169
51-55	33414	107612	45147	16963	42996
56-60	31008	103925	37257	17341	40514
61-65	8235	37327	10819	8311	20651
Összesen:	344181	850663	458502	307890	497426

11. táblázat: Aktívak létszáma, nők, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szakké- pesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	6316	2294	1187	17890	0
21-25	10944	20447	17606	46921	71223
26-30	21295	28297	47028	44301	93171
31-35	22017	35925	44545	33639	106631
36-40	33344	69124	60837	44840	122288
41-45	43414	79221	63486	47820	98631
46-50	42920	68388	60288	41893	73010
51-55	36742	56121	44119	32821	56618
56-60	36569	45064	32281	32649	46068
61-65	6407	8418	5391	10691	12444
Összesen:	259968	413299	376769	353466	680085
Összesen (férfiak és nők):					4542249

4. A munkaerő-kereslet meghatározása 2016-2017-ben és összevetése a munkakínálat-tal – a munkanélküliség előrejelzése és jellemzése

A munkakeresletet 2016-2017-es szintjét először az aktivitás előrejelzéséhez hasonlóan a MEF 2013. évi és 2014. évi adatait felhasználva határoztuk meg. Első lépésként mindkét évre vonatkozóan olyan egyenleteket becsültünk, ahol a függő változó értéke 1, ha az egyén foglalkoztatott és 0 egyébként. A független változók a nem, a 10 korcsoport és az előzőekben ismertetett öt iskolai végzettségi kategória. A becslést az aktívák mintáján végeztük el, majd minden személyre vonatkozóan meghatározzuk a foglalkoztatás prediktált valószínűségét.

Ezt követően kiszámoltuk a minden nem, korcsoport és iskolai végzettségi kategória átlagos foglalkoztatási rátáját a 2013 és a 2014 évekre vonatkozóan, majd meghatároztuk az egyes csoportok foglalkoztatási ráta változását. Hasonlóan az aktivitási ráta előrejelzéséhez feltételeztük, hogy 2014-ről 2015-re azonos ütemű lesz a foglalkoztatási ráta változás és ez alapján számoltuk ki 2015 évre a foglalkoztatási rátákat. A foglalkoztatottak létszámát az aktívák száma és az előzőek szerint kiszámolt foglalkoztatási ráta szorzata adja. A 2016 és 2017 évekre vonatkozóan azt tételeztük fel, hogy a foglalkoztatási ráta növekedési üteme az aktivitási ráta növekedési ütemével egyező módon lassul, azaz 2016-ban a 2014/2013-as növekedési ütem fele, majd 2017-ben a negyede lesz.

2015-ről 2016-ra a foglalkoztatási ráta változás kiegyensúlyozottabb, mint az aktivitási ráta változás, de érdemes megjegyezni, hogy az idősök esetében alig van növekedés, míg a fiatalok körében némileg erősebb lesz a növekedési ütem. A nők foglalkoztatási ráta növekedése majdnem minden korcsoportban és iskolai végzettségi kategóriában elmarad a férfiakétól.

A foglalkoztatottak éves átlagos száma 2016-ban 4 292 ezer főre emelkedik, azaz 117 ezer fővel lesz több, mint 2015-ben. *A munkanélküliek száma jelentősen, mintegy 60 ezer fővel fog csökkenni, ebben a foglalkoztatás növekedésén túl a munkaképes korú népesség csökkenése is szerepet játszik.*

A foglalkoztatottak éves átlagos létszáma 2017-ben kismértékben tovább emelkedik és eléri a 4324 ezer főt. Az ILO szerinti munkanélküliek száma, ha nem is olyan ütemben, mint 2016-ban, de tovább mérséklődik és éves átlagban nem fogja elérni a 220 ezer főt.

Az előzőekben leírt „mikrobeclés” mellett a TÁMOP 2.3.2 „Munkaerő-piaci előrejelzések készítése és szerkezetváltási folyamatok előrejelzése” kiemelt projekt „Ágazati kibocsátás (GDP előrejelzés, makromodell)” alprojekt keretében készített modell alapján is előrejeleztük a foglalkoztatás várható alakulását. A modell frissített verziójában három (alap, optimista,

pesszimista) forgatókönyvet jelzünk előre. Az egyes forgatókönyvek az export kereslet növekedési üteme, a TFP növekedési üteme és a közmunkás/munkanélküli arány tekintetében különböznek egymástól. A modell részletes ismertetése megtalálható (Bakó-Uliha-Vincze, 2014) tanulmányban, ezért ezt itt nem ismételjük meg. A modell eredményei mindkét évre vonatkozóan, mindhárom forgatókönyvet tekintve némileg alacsonyabb foglalkoztatást és magasabb munkanélküliséget jeleznek előre, mint az előzőleg ismertetett mikrobecslés. A 2016. első negyedévi adatok ismeretében a makromodell várhatóan alacsonyabb foglalkoztatást jelezne előre, ezért a továbbiakban a bruttó bértömeg meghatározásakor a mikrobecslés eredményeit vesszük figyelembe.

12. táblázat: Foglalkoztatási ráta, férfiak, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	0,778	0,900	0,909	0,923	0,000
21-25	0,779	0,890	0,906	0,917	0,950
26-30	0,854	0,935	0,945	0,953	0,973
31-35	0,873	0,945	0,954	0,960	0,978
36-40	0,884	0,951	0,960	0,965	0,981
41-45	0,921	0,971	0,975	0,979	0,989
46-50	0,929	0,975	0,978	0,982	0,990
51-55	0,909	0,964	0,970	0,975	0,986
56-60	0,912	0,966	0,971	0,976	0,987
61-65	0,856	0,935	0,948	0,954	0,975

13. táblázat: Foglalkoztatási ráta, nők, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	0,728	0,864	0,878	0,894	0
21-25	0,738	0,863	0,882	0,895	0,935
26-30	0,822	0,916	0,929	0,938	0,964
31-35	0,844	0,928	0,94	0,948	0,97
36-40	0,858	0,936	0,947	0,954	0,974
41-45	0,897	0,959	0,965	0,97	0,984
46-50	0,907	0,964	0,969	0,974	0,986
51-55	0,886	0,952	0,96	0,966	0,981
56-60	0,887	0,953	0,961	0,966	0,981
61-65	0,828	0,919	0,935	0,942	0,968

14. táblázat: Foglalkoztatottak száma, férfiak, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	15266	8900	3143	28033	0
21-25	19380	47699	35305	66307	37760
26-30	32950	58050	63428	42341	62570
31-35	33135	75043	59968	30087	74391
36-40	46633	133704	66615	34486	86407
41-45	48212	135725	58307	27707	64486
46-50	40427	123170	55271	20856	52560
51-55	30881	105508	43244	16808	41979
56-60	29974	104774	36695	17879	41387
61-65	6220	31337	9375	7571	19170
Összesen:	303078	823911	431352	292075	480711

15. táblázat: Foglalkoztatottak száma, nők, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	4592	2040	1068	16565	0
21-25	8218	18102	17310	45931	61559
26-30	17707	25468	40822	38955	92304
31-35	18888	36964	42322	32385	104537
36-40	30673	70644	59924	45497	119097
41-45	38203	72549	59591	44256	88136
46-50	38031	63816	56312	39121	69153
51-55	34103	54066	41777	32481	54974
56-60	35611	42764	31714	33966	45816
61-65	4749	6906	4593	9836	10999
Összesen:	230776	393318	355434	338992	646574
Összesen:					4296222

16. táblázat: Foglalkoztatási ráta, férfiak, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	0,822	0,931	0,932	0,947	0,000
21-25	0,794	0,901	0,913	0,924	0,953
26-30	0,865	0,942	0,949	0,957	0,975
31-35	0,881	0,949	0,957	0,963	0,979
36-40	0,891	0,954	0,961	0,967	0,982
41-45	0,931	0,977	0,979	0,983	0,990
46-50	0,940	0,980	0,982	0,986	0,992
51-55	0,916	0,968	0,972	0,977	0,987
56-60	0,921	0,970	0,974	0,979	0,988
61-65	0,857	0,935	0,948	0,954	0,975

17. táblázat: Foglalkoztatási ráta, nők, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szakké- pesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	0,77	0,895	0,901	0,918	0
21-25	0,752	0,873	0,888	0,902	0,938
26-30	0,832	0,922	0,933	0,942	0,966
31-35	0,851	0,933	0,943	0,95	0,971
36-40	0,864	0,939	0,949	0,956	0,975
41-45	0,908	0,965	0,969	0,974	0,985
46-50	0,917	0,969	0,973	0,978	0,987
51-55	0,893	0,955	0,962	0,968	0,982
56-60	0,896	0,958	0,964	0,969	0,983
61-65	0,828	0,918	0,934	0,941	0,967

18. táblázat: Foglalkoztatottak száma, férfiak, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	16447	8962	3158	27896	0
21-25	19820	47707	34374	64220	40291
26-30	33217	58816	66917	44347	61478
31-35	33614	69410	61798	30833	72579
36-40	44033	122387	66699	33395	85985
41-45	51365	142221	60285	30272	70372
46-50	42672	127190	57126	22300	54722
51-55	30621	104122	43896	16569	42447
56-60	28548	100859	36291	16970	40031
61-65	7057	34899	10252	7927	20132
Összesen:	307395	816573	440795	294729	488036

19. táblázat: Foglalkoztatottak száma, nők, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi	Felsőfok
16-20	4860	2054	1070	16418	0
21-25	8229	17840	15643	42300	66825
26-30	17718	26099	43886	41732	89976
31-35	18738	33503	42003	31972	103587
36-40	28795	64926	57744	42861	119237
41-45	39409	76411	61502	46580	97185
46-50	39364	66288	58642	40955	72089
51-55	32793	53607	42452	31761	55602
56-60	32774	43165	31110	31648	45273
61-65	5307	7731	5034	10064	12038
Összesen:	227988	391623	359086	336290	661811
Összesen (férfiak és nők):					4324326

5. A foglalkoztatottak bruttó bértömegének meghatározása

A foglalkoztatottak bruttó bértömegének a meghatározásához először a nem, kor és iskolai végzettségi kategóriák alapján béregyenletet becslünk a Bértarifa 2014- adatain. A Bértarifa-felvétel munkavállalói megfigyeléseket tartalmaz, elsősorban a munkavállalók kereseti elemeiről ad részletes információt, de számos adatot tartalmaz a munkáltatóról is. A Bértarifa-felvétel célsokasága költségvetési szektor esetén az összes intézmény véletlen minta alapján választott dolgozói, vállalati szektor esetén bizonyos mérethatár felett az összes vállalat véletlenszerűen kiválasztott dolgozói, illetve bizonyos mérethatár alatt a vállalatok egy véletlen mintájának összes dolgozója. Mivel a Bértarifa-felvétel az 5 főnél kisebb vállalkozásokat nem éri el, ezért a mintabeli keresetek vélhetően felfele torzítanak.

Béregyenletünk függő változója a dolgozó havi bruttó átlagkeresete, míg a független változóink az előzőeknek megfelelően a nem, az iskolai végzettségi kategóriák, valamint a 10 korcsoport. Első lépésként megbecsültük 2014-re a koefficienseket, majd kiszámoltuk az egyes kategóriákba tartozók bérét 2014-re. Ezt követően az KSH által megadott 2015-ös átlagos éves növekedési ütemet állandónak véve az előrejelzési horizonton meghatároztuk a 2016-os és 2017-es béreket (20-23. táblázatok).

Mivel az előző fejezet alapján ismerjük az egyes foglalkoztatási csoportok létszámát mindkét évre vonatkozóan, ezért a bruttó bértömeg egy egyszerű szorzással meghatározható (24-27. táblázatok). A fentiek alapján a bruttó bértömeg növekedésében – különösen 2017-ben- az egyéni keresetek növekedése meghatározó, de kisebb részben szerepet játszik a foglalkoztatottak számának növekedése is.

20. táblázat: Havi bruttó bérek, férfiak, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi szakképesítés nélkül	Felsőfok
16-20	140 841	162 751	211 633	220 412	-
21-25	140 841	162 751	211 633	220 412	407 749
26-30	140 841	162 751	211 633	220 412	407 749
31-35	132 501	154 411	203 293	212 072	399 409
36-40	136 544	158 453	207 336	216 114	403 452
41-45	144 572	166 482	215 365	224 143	411 480
46-50	147 847	169 757	218 640	227 418	414 755
51-55	147 240	169 150	218 033	226 811	414 148
56-60	145 921	167 831	216 714	225 492	412 829
61-65	145 146	167 056	215 938	224 717	412 054

21. táblázat: Havi bruttó bérek, nők, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi szakképesítés nélkül	Felsőfok
16-20	81 312	103 222	152 104	160 883	-
21-25	72 972	94 882	143 764	152 543	339 880
26-30	77 014	98 924	147 807	156 585	343 922
31-35	85 043	106 953	155 836	164 614	351 951
36-40	88 318	110 228	159 111	167 889	355 226
41-45	87 711	109 621	158 503	167 282	354 619
46-50	86 392	108 302	157 184	165 963	353 300
51-55	85 617	107 526	156 409	165 187	352 525
56-60	85 098	107 008	155 890	164 669	352 006
61-65	84 124	106 034	154 917	163 695	351 032

22. táblázat: Havi bruttó bérek, férfiak, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi szakképesítés nélkül	Felsőfok
16-20	146 756	169 586	220 522	229 669	-
21-25	146 756	169 586	220 522	229 669	424 874
26-30	146 756	169 586	220 522	229 669	424 874
31-35	138 066	160 896	211 832	220 979	416 184
36-40	142 279	165 108	216 044	225 191	420 397
41-45	150 644	173 474	224 410	233 557	428 763
46-50	154 057	176 887	227 823	236 970	432 175
51-55	153 424	176 254	227 190	236 337	431 543
56-60	152 050	174 880	225 816	234 963	430 168
61-65	151 242	174 072	225 008	234 155	429 360

23. táblázat: Havi bruttó bérek, nők, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szakképesítés- sel	Érettségi szak- képesítés nélkül	Felsőfok
16-20	84727	107557	158493	167640	0
21-25	76037	98867	149802	158949	354155
26-30	80249	103079	154015	163162	358367
31-35	88615	111445	162381	171528	366733
36-40	92028	114857	165793	174940	370146
41-45	91395	114225	165161	174308	369513
46-50	90021	112850	163786	172933	368139
51-55	89213	112042	162978	172125	367331
56-60	88672	111502	162438	171585	366790
61-65	87657	110487	161423	170570	365776

24. táblázat: Éves bruttó bértömeg, férfiak, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi szakképesítés nélkül	Felsőfok
16-20	25800	17382	7981	74147	0
21-25	32753	93156	89661	175378	184761
26-30	55689	113373	161083	111988	306153
31-35	52686	139050	146293	76568	356549
36-40	76410	254229	165740	89435	418334
41-45	83641	271150	150688	74525	318416
46-50	71724	250907	145013	56916	261596
51-55	54564	214160	113144	45746	208628
56-60	52486	211013	95428	48380	205031
61-65	10834	62821	24293	20416	94791
Összesen	516587	1627240	1099324	773498	2354258

25. táblázat: Éves bruttó bértömeg, nők, 2016

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi szakképesítés nélkül	Felsőfok
16-20	4481	2527	1950	31980	0
21-25	7196	20610	29863	84078	251072
26-30	16364	30233	72406	73196	380947
31-35	19276	47441	79143	63972	441502
36-40	32508	93444	114415	91662	507675
41-45	40210	95435	113344	88838	375055
46-50	39427	82936	106217	77911	293182
51-55	35038	69762	78411	64385	232556
56-60	36365	54912	59327	67118	193530
61-65	4794	8788	8539	19321	46331
Összesen:	235659	506087	663616	662462	2721850
Összesen (férfiak és nők):					1,1E+07

26. táblázat: Éves bruttó bértömeg, férfiak, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi szakképesítés nélkül	Felsőfok
16-20	28964	18239	8357	76882	0
21-25	34905	97085	90963	176992	205421
26-30	58498	119693	177080	122221	313443
31-35	55691	134013	157088	81760	362472
36-40	75179	242486	172920	90244	433772
41-45	92855	296061	162342	84843	362072
46-50	78887	269980	156175	63413	283795
51-55	56376	220224	119673	46990	219815
56-60	52089	211658	98340	47848	206641
61-65	12808	72899	27681	22274	103726
Összesen:	546253	1682336	1170619	813468	2491158

27. táblázat: Éves bruttó bértömeg, nők, 2017

Korcsoport/ Végzettség	Általános iskola	Szakiskola	Érettségi szak- képesítéssel	Érettségi szakképesítés nélkül	Felsőfok
16-20	4941	2651	2034	33028	0
21-25	7508	21165	28120	80683	283995
26-30	17062	32283	81110	81708	386932
31-35	19926	44805	81847	65810	455867
36-40	31799	89487	114882	89977	529620
41-45	43221	104736	121892	97431	430932
46-50	42523	89768	115258	84989	318466
51-55	35107	72075	83025	65602	245091
56-60	34874	57756	60641	65164	199267
61-65	5582	10250	9751	20600	52840
Összesen:	242545	524975	698561	684991	2903010
Összesen:					1,2E+07

6. A munkaerő-piaci folyamatok hatása a növekedésre

A munkaerő-piaci folyamatok közül alapvetően a kínálati oldalon bekövetkező változások hathatnak a gazdasági növekedésre. Az endogén növekedési elméletek szerint a kutatás-fejlesztés területén dolgozók számának növekedése elősegíti az új találmányok létrejöttét, melyek javítják a termelékenységet, bővítik az elérhető javak körét és ezáltal alapvető hajtóerőt biztosítanak a gazdasági növekedésnek. A fejlődő, vagy közepesen fejlett országok esetében is meghatározó jelentőségű megfelelő számú képzett munkaerő, mert csak így biztosított az új, fejlett technológiák átvétele és alkalmazása, a fejlett országokhoz való felzárkózás.

Rövidtávú előrejelzésünk alapján azt találtuk, hogy 2016-ban és 2017-ben kismértékben tovább javul a munkaképes korú lakosság képzettségi szintje. Mindazonáltal a növekedést negatívan befolyásoló néhány jelenségre szeretnénk rámutatni. Egyrészt aggasztó, hogy 2014-et követően a legfiatalabbak, a 16-20 évesek férfiak között növekedni kezd az általános iskolai végzettség nélküliek aránya, és 2015 után mindkét nem esetében az általános iskolai végzettségűek aránya. Az utóbbi másfél évtizedben kiépült viszonylag jelentős feldolgozóipar további fejlődését gátolhatja, hogy a szakiskolai (szakmunkás) végzettségű férfiak száma kismértékben csökken, a szakiskolai végzettségű nők száma nagyjából változatlan marad a következő években.

A iskolai végzettség mellett a népesség elöregedésének is jelentős hatása van a gazdasági növekedésre. A munkapiaci adataink, illetve az előrejelzésünk alapján azt látjuk, hogy növekszik a munkaképes korú népességen és az aktívakon belül is az idősebb korosztály aránya, mely azzal járhat, hogy – minden más tényező változatlanul tartva – csökken az egy főre jutó termelékenység. A tanulási és alkalmazkodási képesség változik a korral. Az idősebb munkavállalók lassabban tanulnak, főleg, ha olyasmit kell megismerniük, amely lényegesen különbözik attól, mint amit már jól ismernek. A csökkenő mentális képességek az idősebb dolgozók esetében csökkenthetik a termelékenységet, hacsak azt a tapasztalat és a nagyobb tudás nem ellensúlyozza.

Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy az aktivitási ráta további jelentős növekedése nem várható, a munkaképes korú népességen belül nő az idősek és egyre kisebb mértékben nő a képzettek aránya, ezért a munkakínálat egyre inkább akadály lesz a gazdasági növekedésnek.

II. A közfoglalkoztatás hatása a munkapiaci helyzetre⁶

Az MTA KRTK Közgazdaságtudományi Intézet kutatócsoportja 2014-ben átfogó tanulmányt készített a Költségvetési Tanács számára a munkaerőpiac peremén lévők helyzetéről és ennek a helyzetnek a költségvetési vonatkozásairól (*Molnár és szerzőtársai*, 2014). A tanulmány részletesen áttekintette többek között a munkanélküli ellátások, a szociális segélyezés, és a közfoglalkoztatás szabályainak alakulását 2005-től 2013 végéig, valamint az aktív munkapiaci eszközök, különösen pedig a közfoglalkoztatás néhány jellemzőjét a 2011-2013 közötti időszakban. A rendelkezésünkre álló adatállomány korlátai miatt legfontosabb számításainkat, a közfoglalkoztatásból a nyílt munkapiacra történő kilépés esélyeinek becslését csak a 2011-es év 4. és 2013 3. negyedéve közötti időszakra tudtuk elvégezni.

A most következőkben az akkori kutatásokat folytatjuk és egészítjük ki, több vonatkozásban is. A korábbihoz képest nagyobb időszakot felölelő adatállomány áll rendelkezésünkre, ezért számításainkat a 2011 és 2014 közötti teljes időszakra el tudjuk végezni. Adatállományunk tartalmilag is bővült, most már a NAV foglalkoztatási adatai is rendelkezésünkre állnak, ezért a korábbiakhoz képest sokkal pontosabb és részletesebb információkkal rendelkezünk az egyes közfoglalkoztatási epizódok befejeződése utáni munkapiaci történekről. Végül az előző tanulmányhoz képest számos esetben újfajta megközelítést, elemzési módszert alkalmazunk. Például nem csak a közfoglalkoztatásból történő kilépést, hanem az oda való bekerülést is vizsgáljuk.

A korábbinál bővebb adatállomány, az egyes adatbázisok egymással történő összevetése eredményeként néhány esetben a korábbitól – többnyire csak kis, de néhány esetben nagyobb mértékben – eltérő értékeket kaptunk a már vizsgált időszakra is. Részben ezért, részben pedig a folyamatok jobb áttekinthetősége érdekében táblázatainkban az előző tanulmányban már vizsgált időszakra vonatkozó adatokat is újraközzöljük. (Fontos hangsúlyozni, hogy a módosulások a korábbi kvalitatív megállapítások tartalmát sehol sem érintik.) A szabályozás alakulásának ismertetését ugyanakkor nem ismételjük meg, csak a 2013 óta bekövetkezett fejleményeket vizsgáljuk.

⁶ A tanulmány II. része Bakó Tamás és Molnár György munkája. Az adatállomány tisztításában, rendezésében Varadovics Kitti volt segítségünkre.

7. A munkanélküli ellátások, valamint a közfoglalkoztatásban és egyéb aktív munkapiaci programokban való részvétel szabályainak és költségeinek alakulása 2013 után

7.1. Aktív korúak ellátása

Az aktív korúak ellátásának és a közfoglalkoztatásnak 2011-ben kialakult és a következő 2 évben kisebb változásokon átesett rendszere 2014 folyamán lényegében nem módosult, nagyobb változás 2015-ben, a segélyezés területén következett be. Az álláskeresői járadék meghatározása – a munkaerő-piaci járulékalap 60 százaléka, de legfeljebb a minimálbér – mostanáig változatlan maradt, felső határa a minimálbér növekedésével (ld. 28. táblázat) együtt nőtt. Hasonló a helyzet a minimálbér 40 százalékat kitevő nyugdíj előtti álláskeresői segéllyel is. Ugyanakkor, mivel *a foglalkoztatást helyettesítő támogatás* nem a minimálbérhez, vagy a közfoglalkoztatási bérhez, hanem a 2008. január 1-je óta változatlan nyugdíjminimumhoz van kötve, *havi 22.800 Ft-os összege a mai napig változatlan maradt.*

A rendszeres szociális segély meghatározási módja 2014-ben nem változott, felső határa – amely a nettó közfoglalkoztatási bér 90 százaléka – a közfoglalkoztatási bér növekedésének arányában nőtt. 2015. március 1-jétől azonban jelentős változások léptek életbe, nem csak a rendszeres szociális segélyt illetően, hanem tágabban a szociális ellátórendszerben.

A rendszeres szociális segélyre jogosultak köréből (ld. erről részletesebben *Molnár és szerzőtársai*, 2014: 41) kikerültek a nyugdíjkorhatárt öt éven belül betöltők és átkerültek a közfoglalkoztathatónak minősülők közé. Ez abban az esetben, ha valóban kapnak közmunkát és nem csak foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülnek, az érintettek számára kis mértékű jövedelem-növekedést jelentett, mivel a rendszeres szociális segély nem haladhatta meg a közfoglalkoztatási bér 90 százalékat. Mivel ebben az életkorban nagyon csekély az esélye annak, hogy valaki a közfoglalkoztatás révén a nyílt munkapiacra kerüljön egyértelmű, hogy szociális és nem munkapiaci szempontú intézkedésről van szó.

Ezzel a változtatással az addigi rendszeres szociális segély elnevezése is megváltozott, egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti (EGYT) támogatássá alakult, melyre továbbra is azok jogosultak, akik egészségi okokból nem alkalmasak a közmunka végzésére, de nem jogosultak rokkantsági ellátásra, valamint azok, akik 14 éven aluli gyermeket nevelnek és a gyermek ellátását nappali intézményben nem tudják biztosítani. Az EGYT meghatározási módja a korábbi rendszeres szociális segélyhez képest nem változott.

28. táblázat: A 8 órás közfoglalkoztatási bér és a minimálbér változása, Ft

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	09.01 előtt	09.01-től				
Bruttó értékek						
Közfoglalkoztatási bér	78.000	57.000	71.800	75.500	77.300	79.155
Garantált közfoglalkoztatási bér ^a	94.000	78.000	92.000	96.800	99.100	101.480
Munkavezetőt megillető közfoglalkoztatási bér ^b	-	-	83.050	85.050	87.090	87.090
Munkavezetőt megillető garantált közfoglalkoztatási bér	-	-	54.398	55.708	57.044	57.044
Minimálbér	78.000	93.000	98.000	101.500	105.000	111.000
Garantált bérminimum ^c	94.000	108.000	114.000	118.000	122.000	129.000
Nettó értékek						
Közfoglalkoztatási bér	60.600	47.025	47.029	49.453	50.630	51.847
Garantált közfoglalkoztatási bér	70.549	60.600	60.260	63.404	64.910	66.469
Munkavezetőt megillető közfoglalkoztatási bér	-	-	54.398	55.708	57.044	57.044
Munkavezetőt megillető garantált közfoglalkoztatási bér	-	-	69.444	71.421	73.137	73.137
Minimálbér	60.600	60.915	64.190	66.480	68.775	73.815
Garantált bérminimum	70.549	70.740	74.670	77.290	79.910	85.785

^a A garantált közfoglalkoztatási bér a legalább középfokú iskolai végzettséget és szakképesítést igénylő munkakörben foglalkoztatott közfoglalkoztatottat illeti meg.

^b A munkavezetőt megillető közfoglalkoztatási és garantált közfoglalkoztatási bért 2013. január 1-jétől vezették be, összege 10 százalékkal magasabb a megfelelő kategória közfoglalkoztatási béréénél.

^c A garantált bérminimum a legalább középfokú iskolai végzettséget, illetve középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatott munkavállalót illeti meg.

Megjegyzés: 2013. január 1-jén vezették be a közfoglalkoztatottat az állásidőre megillető bért, ennek 8 órás foglalkoztatás esetén azóta is változatlanul napi 1160 Ft a bruttó értéke. Az állásidőre járó bér napi összege a foglalkoztatást helyettesítő támogatás havi bruttósított összegének a 30-ad része.

Ezzel a módosítással egyidejűleg jelentős változások történtek a szociális ellátórendszerben is. Az állam által szabályozott kötelező ellátások, így az aktív korúak ellátásának megállapítása az önkormányzatoktól a járási kormányhivatalok hatáskörébe került. Ugyanakkor *megszűnt* két korábbi államilag szabályozott támogatási forma, a *lakásfenntartási támogatás* (ld. Molnár és szerzőtársai, 2014: 3.3.4 alfejezet) és az adósságkezelési szolgáltatás, ezek helyébe az önkormányzatok által adható ún. *települési támogatás* lépett.

A változtatás hatását Kováts (2015) 31 helyi önkormányzat esetében vizsgálta és arra a megállapításra jutott, hogy a változtatásokkal túlnyomó többségük esetében a „legszegényebb, nagycsaládos, kevesebb, mint 30 ezer forint egy főre jutó havi jövedelemmel rendelkező”, az alsó jövedelmi tizedbe tartozó családok jártak rosszul, a 2. és 3. tizedbe tartozókat vagy nem érintette negatívan, vagy a települések egy része esetében jobban jártak. Vannak olyan települések is, ahol semmilyen lakhatási célú támogatást nem folyósítanak, az itt élők egyértelműen rosszul jártak az új szabályozással.

A szociális törvény rendelkezései értelmében – ez nem új rendelkezés – aktív korúak ellátásában csak az részesülhet, akinek megélhetése nem biztosított. A törvény szerint biztosított a megélhetés, ha a családban az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem eléri az öregségi nyugdíjminimum 90 százalékát, vagyis 25,650 Ft-ot. Ahogy említettük, ez a szint az infláció ellenére 2008 óta nem változott. Részben ennek a szabályozásnak tulajdonítható, hogy miközben a nyilvántartott álláskeresők száma jelentősen csökkent (ennek a csökkenésnek az összetevőire később visszatérünk), az ellátás nélküli regisztrált munkanélküliek száma meghaladja a 200 ezret, arányuk 60 százalék körül stabilizálódott (ld. **29. táblázat**).

Változatlanul érvényben maradt az a 2009-ben született szabályozás, hogy ha valakinek a családtagja foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesül, akkor annak az összegét levonják a rendszeres szociális segélyből, illetve az EGYT-ből. Hasonlóképpen érvényben van az az előírás is, hogy aktív korúak támogatásában egy háztartásban csak egy személy részesülhet. Ez nem csak azt jelenti, hogy egy háztartásban csak egy ember kaphat foglalkoztatást helyettesítő támogatást, hanem azt is, hogy ha valaki közfoglalkoztatott a háztartásban, akkor a háztartás más regisztrált munkanélküli tagja foglalkoztatást helyettesítő támogatásban sem részesülhet.

Ez a törvényi szabályozás ismét rávilágít a közfoglalkoztatás kétarcúságára. Míg a közfoglalkoztatásról szóló 2011. évi 106. törvény a közfoglalkoztatást egyértelműen foglalkoztatásnak tekinti, a közfoglalkoztatott foglalkoztatott jogviszonyban van, eszerint jelenik meg a munka-

ügyi statisztikákban is. A szociális ellátásokról szóló 1993. évi 3. törvény viszont úgy tekinti, hogy a közfoglalkoztatott aktív korúak támogatásában részesül, ami a közfoglalkoztatás ideje alatt csak szünetel, de közben fennáll. *A vonatkozó törvények tehát a közfoglalkoztatást – attól függően, hogy az államnak melyik megközelítés tűnik hasznosabbnak – hol foglalkoztatásnak, hol szociális ellátásnak tekintik.*

29. táblázat: A nyilvántartott álláskeresők szociális ellátása, éves átlag

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Létszám, ezer fő						
Álláskeresői járadék és segély	116	98	60	44	43	38
Szociális ellátás ^a	182	192	200	128	122	114
Ellátás nélküli álláskeresők	285	293	306	355	258	226
Nyilvántartott álláskeresők összesen	583	583	566	528	422	378
Megoszlás, %						
Álláskeresői járadék és segély	20	17	11	8	10	10
Szociális ellátás	31	33	35	24	29	30
Ellátás nélküli álláskeresők	49	50	54	67	61	60
Nyilvántartott álláskeresők összesen	100	100	100	100	100	100

Forrás: ellátási adatok http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf029.html, nyilvántartott álláskeresők száma: http://nfsz.munka.hu/engine.aspx?page=stat_afsz_nyilvtartasok alapján, 1000 főre kerekítve.

^a Rendszeres szociális segély és foglalkoztatást helyettesítő támogatás (korábban rendelkezésre állási támogatás, majd bérpótló juttatás) együtt. A döntő többséget a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők teszik ki.

Hangsúlyozzuk, hogy az egy családon belüli két foglalkoztatást helyettesítő támogatás tilalma akkor is fennáll, ha a család egy fogyasztási egységre jutó jövedelme nem éri el az előbbieken ismertetett 25,650 Ft-ot. Ha a háztartás például két felnőttből áll, akkor azokban a hónapokban, amikor legalább egyikük nem jut közmunka lehetőséghez összesen (nem egy főre esően) 22,800 Ft-ból kell megélniük.

A 2014. évi munkaerő-felvétel (MEF) alapján közelítő számításokat végeztünk arra vonatkozóan, hogy ez a korlátozás hány embert érinthet.⁷ Azokban a háztartásokban, ahol van közfoglalkoztatott, vagy rendszeres szociális segélyben, foglalkoztatást helyettesítő támogatás-

⁷ Köszönjük Czethoffer Éva segítségét a számítások elvégzésében.

ban részesülő, átlagosan mintegy 15 ezer a korlátozás által érintett, semmilyen szociális ellátást nem kapó aktív korúak száma. Ennek alapján a – véleményünk szerint semmivel sem indokolható – korlátozás megszüntetése mindössze 4 milliárd Ft költségvetési többlet kiadással járna.

Ezzel az összeggel, családtagokkal együtt mintegy 84 ezer, a legsúlyosabb nyomorban élő ember helyzetén lehetne javítani, aminek révén foglalkoztathatóságuk is jelentősen jobbá válna.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a szabályozás, nem túl nagy léptékű változtatásokkal, egyre inkább a közfoglalkoztatás felé tereli a szociális ellátás biztosítását. Ez összhangban van azzal a 2014. októberi miniszterelnöki nyilatkozattal, mely szerint „Elérjük, hogy 2018-ra senkinek se legyen szüksége jövedelempótló támogatásra, mert lesz munkája.”⁸ Ennek a megközelítésnek azonban súlyos jóléti következménye, hogy a teljesen ellátás nélkül maradó álláskeresők száma rendkívül magas.

7.2. Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatás szerkezetében nem következtek be alapvető változások 2013 után. 2014-ben és 2015-ben a közfoglalkoztatási bér követte a minimálbér emelkedését, de 2016-ban változott a helyzet. Miközben a minimálbér közel 6 százalékkal emelkedett, a közfoglalkoztatási bér változatlan maradt (28. táblázat). A közfoglalkoztatási bér változatlansága miatt az értékében ahhoz kötődő, az előző alfejezetben tárgyalt EGYT felső határa sem nőtt 2016-ban.

A közfoglalkoztatási bér változatlanul tartásának az volt a célja, hogy növelje a minimálbértől való távolságát, ezzel is ösztönözve a közfoglalkoztatottakat az elsődleges munkapiacra történő munkavállalásra.⁹ A már hivatkozott Molnár és társai (2014) tanulmányban kimutattuk, hogy a közfoglalkoztatási bér hasonló célú 2011-es csökkentésének nem volt ilyen hatása.

⁸ <http://www.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/beszedek-publikaciok-interjuk/orban-viktor-beszede-a-siemens-kepzesi-kozpont-megnyitasan> letöltve: 2016.05.25.

⁹ A BM közfoglalkoztatással foglalkozó munkatársainak konferencián elhangzott személyes közlése alapján.

A 2014. évi választások után a kormány határozatba foglalta¹⁰, hogy év végéig havi átlagban 200 ezer fő napi 8 órás közfoglalkoztatása valósuljon meg és felkérte a belügyminisztert, hogy vizsgálja meg, milyen reális igény van az e feletti közfoglalkoztatásra. A közfoglalkoztatás céljai a korábbi évekhez képest bővültek, a célok között megjelent az „értékteremtő, a helyi sajátosságokra épülő munkaerő-piaci elhelyezkedést vagy szociális szövetkezetté alakulást megalapozó közfoglalkoztatás”¹¹. A közfoglalkoztatásról szóló törvényben¹² 2014 folyamán csak technikai jellegű módosítások történtek

2015-ben a törvény újabb esetekkel bővült, amikor valaki 3 hónapra kizárandó a közfoglalkoztatásból, nevezetesen, ha nem fogadja el a neki felajánlott munkahelyet. Pár hónappal később ezt kiterjesztették az egyszerűsített foglalkoztatás el nem fogadásának esetére is. 2015 júliusában egy más jellegű kizárási okot is bevezettek: ha valakinek a munkáltatója azonnali hatállyal felmondott, vagy ha ő maga mondott fel, akkor 3 hónapig nem részesülhet közfoglalkoztatásban.

2015 elejétől a törvény biztosította az állásinterjúkon való részvétel lehetőségét. Megemlíthetjük, hogy 2014-ben több, viszonylag nagy visszhangot kiváltó tanulmány is (először *Farkas és szerzőtársai*, 2014) felhívta arra a figyelmet, hogy számos esetben nem engedik el a közfoglalkoztatottakat állásinterjúra.

Élénk vitát váltott ki az Agrárkamara által kezdeményezett módosítás, melynek értelmében, ha az egyszerűsített foglalkoztatás keretében foglalkoztatni kívánó munkáltató a következő évi májustól októberig tartó időszakra előre bejelenti munka-erő igényét, akkor a foglalkoztatási szerv közmunkásokat biztosíthat számára. A változtatást az a helyzet váltotta ki, hogy számos gazda a közmunka miatt nem talált szabad időnymunkást. Ez a kényszermegoldás azonban egyáltalán nem működött, a BM *Közfoglalkoztatási statisztikai, elemzési és monitoring* főosztály munkatársainak közlése szerint¹³ csak néhány tucat alkalmazás történt ennek az intézkedésnek a keretében.

¹⁰ 1277/2014. (IV. 30.) kormányhatározat.

¹¹ 1199/2014. (IV. 1.) kormányhatározat.

¹² 2011. évi 106. törvény.

¹³ Szóbeli közlés az MTA KRTK által szervezett 2016. április 25-i konferencián.

2015-ben a közfoglalkoztatás céljai tovább bővültek, számos új elem jelent meg bennük.¹⁴ Ilyenek többek között a közfoglalkoztatottak, ezen belül különösen a hátrányos helyzetű célcsoportok, elsődleges munkaerőpiacra történő (re)integrációját segítő szolgáltatásokhoz és képzésekhez való minél szélesebb körben történő hozzáférés elősegítése; a vasút- és közút hálózat környezetének rendben tartása; a sírkertek gondozása; a roma lakosság lakhatásának, társadalmi integrációjának segítése; a területi és szezonális munkaerő-piaci különbségek kiegyenlítése; a vidék lakosságmegtartó képességének növelése.

Szintén új elem, hogy a kormány kifejezte szándékát, a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzési programok és munkaerő-piaci szolgáltatások részben európai uniós forrásokból valósuljanak meg. 2016-ban már *elsősorban* európai uniós forrásokról van szó.¹⁵ Mivel a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzés, ami gyakran csak képzésből áll, elsősorban a téli közfoglalkoztatási programok keretében valósul meg, ami alatt a résztvevők közfoglalkoztatási bérben részesülnek (ez képezi a költségek döntő részét), így tulajdonképpen a közfoglalkoztatási bér európai uniós forrásokból történő kifizetéséről van szó.

Érdekes ennek kapcsán megemlíteni, hogy a BM egyik illetékese által írt tanulmány (Busch, 2015) szerint a téli átmeneti közfoglalkoztatási program célja a közfoglalkoztatás szezonális hatásának a csökkentése volt. Az első ilyen program 2013 novembere és 2014 áprilisa között zajlott, a második – jóval kisebb az első kevesebb, mint harmadát kitevő létszámmal – 2014 decembere és 2015 márciusa között. Az első téli közfoglalkoztatási program adatait, eredményét a későbbiekben részletesen vizsgáljuk.

Visszatérve a 2016-os határozatra, az arra is felhívja az illetékes minisztereket, hogy „közös együttműködve, eszközrendszerük komplex felhasználásával, **a közfoglalkoztatási programokban történő bennragadás megakadályozását** célzó intézkedések megvalósításával, komplex munkaerő-piaci programok szervezésével segítsék elő a közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerő-piacon történő elhelyezkedését” [a szerzők kiemelése]. Ennek érdekében újabb célként jelölték meg az álláskereső foglalkoztathatóság szempontjából való kategorizálását és hosszabb időtartamú foglalkoztatási lehetőség biztosítását.

¹⁴ 1082/2015. (III. 3.) kormányhatározat.

¹⁵ 1040/2016. (II. 11.) kormányhatározat.

Már 2014 decemberétől a rövidebb és hosszabb időtartamú, illetve az országos közfoglalkoztatási programok esetén a közfoglalkoztatásban tölthető hónapok maximális számát nem napiént, hanem közfoglalkoztatási programok szerint határozták meg. A hosszabb idejű és országos közfoglalkoztatási programban ismét 12 hónapig lehet egyfolytában részt venni, majd ennek lejárta után egyszer, további 6 hónappal hosszabbítani. A mintaprogramok és a rájuk épülő további közfoglalkoztatási programok esetén a beruházási és dologi költségek támogatási intenzitása a közfoglalkoztatottak száma alapján differenciált lett. (Cseres-Gergely – Varadovics, 2015).

2016 elején lépett életbe a közfoglalkoztatottak elhelyezkedési juttatásáról szóló rendelet.¹⁶ Ez lehetővé teszi, hogy ha valaki a közfoglalkoztatás időtartam alatt el tud helyezkedni a nyílt munkapiacra, akkor addig, amíg a közfoglalkoztatása tartott volna tovább kapja a foglalkoztatást helyettesítő támogatásnak megfelelő összeget. Ez az intézkedés alkalmas az elhelyezkedéssel kapcsolatos többletköltségek fedezésére, ezzel elősegíti, hogy a közfoglalkoztatott elhelyezkedése ne okozzon átmeneti nehézségeket.

A kormányzat a közfoglalkoztatásból történő kimenet egyik fontos csatornájának tekinti az úgynevezett új típusú szociális szövetkezeteket, amelyekben az önkormányzat is tag lehet. Ez a lehetőség már 2012 óta adott. A közfoglalkoztatásról szóló törvény 2016 év eleji módosítása lehetővé teszi, hogy a közfoglalkoztató állatállományt és földet adjon haszonkölcsön szerződés keretében használatba szociális szövetkezet számára.

A közfoglalkoztatással kapcsolatos szabályozás módosulásai azt tükrözik, hogy miközben a kormányzat továbbra is a közfoglalkoztatást tekinti mind foglalkoztatáspolitikája, mind az aktív korú szegényekkel kapcsolatos szociálpolitikája központi eszközének, folyamatosan szembesül a közfoglalkoztatásból a nyílt munkapiacra történő alacsony kilépési arány problémájával, valamint azokkal az anomáliákkal, amelyeket az ilyen méretű közfoglalkoztatás a nyílt munkapiacra okoz. Ezeket a nehézségeket a szabályozás folyamatos apró korrekcióival, időnként rögtönzöttnek tűnő ötletek bevetésével igyekeznek orvosolni.

¹⁶ 328/2015. (XI. 10.) kormányrendelet.

7.3. Intézményi változások

2014 szeptemberétől bővültek az NFSZ feladatai, a kirendeltségek részt vesznek a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzések szervezésében és közfoglalkoztatási célú munkaközvetítést is folytatnak. A munkaügyi központok részt vesznek a Nemzeti Foglalkoztatási Alap közfoglalkoztatásra fordítandó keretének tervezésében, döntenek a decentralizált keretek felhasználásáról. (Cseres-Gergely – Varadovics, 2015)

Ezt megelőzően, 2014 júniusától a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH) kikerült a nemzetgazdasági miniszter hatásköréből, majd 2015 elején jogutód nélkül megszűnt. Ezt követően a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) munkaügyi központjai a fővárosi és megyei kormányhivatalok foglalkoztatási és munkaerő-piaci feladatokat ellátó szakigazgatási szerveiként működnek tovább, a kirendeltségek pedig a járási kormányhivatalok foglalkoztatási osztályaiává és úgynevezett munkaerő-piaci pontjaivá alakultak át.

Az NMH feladatainak nagy része a Nemzetgazdasági Minisztérium különböző főosztályaihoz került. A szak- és felnőttképzési feladatokat a minisztérium egy újonnan létrehozott háttérintézménye, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal látja el. A Foglalkoztatási és Közfoglalkoztatási Adatbázis (FOKA) működtetése a BM Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalához (KEKKH) került.

A közfoglalkoztatás felügyelete továbbra is a Belügyminisztériumban maradt. Még 2012 végén megalakult a BM Szociális Szövetkezetek Programkoordinációs Iroda, ami 2015-ben Szociális Szövetkezetek Koordinációs Osztállyá alakult. Ily módon az új típusú szociális szövetkezetekkel kapcsolatos feladatok ellátása is a BM hatásköre.

2015. március 25-étől a Belügyminisztérium elindította a közfoglalkoztatással kapcsolatos portálját.¹⁷ Talán a Költségvetési Tanács számára 2014-ben készült tanulmányunknak is szerepe van abban, hogy az érintettek számán kívül a BM most már rendszeresen közli a közfoglalkoztatottak átlagos állományi létszámát.

7.4. Az aktív munkaerő-piaci eszközök a költségvetésben

A 2011-ben bekövetkezett jelentős csökkenés után a közfoglalkoztatásra fordított kiadások 2012-ben megkétszereződtek, majd évről évre dinamikusán, évenként 20-30 százalékkal bő-

¹⁷ kozfoglalkoztatatas.kormany.hu

vültek (30. táblázat). A közfoglalkoztatásra költött összegek, 2016-ban már 340 milliárd Ft-ot tesznek ki. *Előző tanulmányunkban még csak a nem EU-s forrásból származó aktív eszközök háttérbe szorulását állapíthattuk meg, most már a kiszorulásukról beszélhetünk.*

Az aktív eszközök közül a járulékkedvezmény megszűnt, a foglalkoztatási és képzési valamint a szak- és felnőttképzési támogatásokra fordított összeg jelentősen csökkent, a közfoglalkoztatásra most már több mint 20-szor annyit fordítunk. 2013-ban ezt a csökkenést még kiegyenlítették az Európai Unió programok, 2014-től kezdve azonban a tágan, az EU-s eszközökkel együtt értelmezett aktív támogatások összege is csökken. A közfoglalkoztatásra költött összegek a tágan értelmezett aktív támogatások közel négyszeresét teszik ki. *A közfoglalkoztatás kiszorítja a többi aktív munkaerő-piaci eszköz alkalmazását.* Ha ehhez hozzáteszünk, amit a 7.2 alfejezetben a téli közfoglalkoztatás kapcsán említettünk, hogy ez is részben, sőt 2016-tól nagyobb részt európai uniós forrásokból van, illetve lesz finanszírozva, akkor ez a kiszorító hatás még erősebb.

30. táblázat: Aktív munkaerő-piaci eszközök a foglalkoztatási költségvetésben, milliárd Ft

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Aktív támogatások	43,8	30,9	26,8	28,4	28,7	14,0	16,2
Ebből foglalkoztatási és képzési támogatások	35,6	25,8	22,0	25,1	28,1	14,0	16,2
Ebből járulékkedvezmény megtérítés ^a	8,2	5,1	4,8	3,3	0,6	0,0	0,0
Szak- és felnőttképzési támogatások	25,5	27,9	16,5	18,7	24,7	16,0	13,8
EU-s elő- és társfinanszírozás, TÁMOP	41,6	33,6	53,1	64,6	54,0	67,8	58,5
Tágan értelmezett aktív támogatások összesen ^b	110,9	92,4	96,4	111,7	107,4	97,8	88,5
Közfoglalkoztatás	101,1	66,1	132,2	171,1	225,5	270,0	340,0
Aktív eszközök és közfoglalkoztatás együtt	212,0	158,5	228,6	282,8	332,9	367,8	428,5
Arányszámok							
Közfoglalkoztatási kiadások az előző év százalékában	-	65,4	200,0	129,4	131,8	119,7	125,9
Közfoglalkoztatás/aktív támogatások	2,3	2,1	4,9	6,0	7,9	19,3	21,0
Közfoglalkoztatás/tágan értelmezett aktív támogatások	0,9	0,7	1,4	1,5	2,1	2,8	3,8

Forrás: 2010-2014-re vonatkozóan a megfelelő évi zárszámadási törvények, 2015 és 2016 esetében pedig a költségvetési törvény 2016 májusában hatályos állapota. A közfoglalkoztatás 2010-2011. évi adatai az Állami Számvevőszék (2013) tanulmányból származnak.

^a 2010-ben a társadalmi párbeszéd program költségeit is tartalmazza. 2014-től szociális hozzájárulási adókedvezmény a neve.

^b Aktív támogatások, szak- és felnőttképzési támogatások, EU-s elő- és társfinanszírozás együtt.

Ezt a megfigyelés támasztja alá, hogy a 2013-ban és 2014-ben (2015-ről még nincsenek zár-
számadási adataink) közfoglalkoztatásra költött összegek jelentősen meghaladják a költség-
vetési törvény módosított előirányzatát, míg a többi (tág értelemben vett) aktív eszköz eseté-
ben alatta maradnak (31. táblázat).

31. táblázat: Az aktív munkapiaci kiadásokra fordított összegek tervezett és tényleges értéke 2013-ban és 2014-ben, milliárd Ft

	2013		2014	
	terv ^a	tény	terv	tény
Tágan értelmezett aktív támogatások összesen ^b	122,8	111,7	129,7	107,4
Közfoglalkoztatás	153,8	171,1	183,8	225,5

Forrás: 2013. és 2014. évi zárszámadások

^a Terv alatt a költségvetési törvény módosított előirányzatát értjük

^b Aktív támogatások, szak- és felnőttképzési támogatások, EU-s elő- és társfinanszírozás együtt.

8. A munkapiaci programok létszámadatai, a résztvevők jellemzői

8.1. A felhasznált adatok

8.1.1. Az adatállományok ismertetése

A vizsgálathoz, akárcsak az előző alkalommal, a Foglalkoztatási és Közfoglalkoztatási Adat-
bázis (FOKA) egyedi adatait használtuk fel. Ahogy a 7.3 alfejezetben írtuk, az adatállományt
működtető szakemberek most a KEKKH dolgozói, munkájukat részben a Belügyminisztéri-
um, a nyilvántartás és a nem közfoglalkoztatási programok esetében pedig az NGM számára
végzik.¹⁸

Az adatbázisnak rendelkezésünkre bocsátott és ebben a tanulmányban felhasznált része a (1)
nyilvántartott álláskereső, a (2) közfoglalkoztatásban és (3) egyéb munkapiaci programok-
ban résztvevők és a (4) foglalkoztatottak adatállományát tartalmazza. Az (1)-(3) adatállomá-

¹⁸ Az említett szervezeti változások, az adatállomány felügyeletének szétagoltsága miatt a korábbinál sokkal
nagyobb szervező munkát igényelt az adatállomány használati lehetőségének megszerzése. Köszönettel
tartozunk az egyes szervezetekben az illetékes szakmai vezetőknek, Busch Irénnek (BM), Czuth Zoltánnak
(KEKKH) és Tajti Józsefnek (NGM), akiknek a konstruktív együttműködése, segítsége nélkül ez alkalommal
nem sikerült volna hozzájutni az adatállományhoz. Az adatállomány összeállításáért Kicsi Attila adattárház
fejlesztőnek (KEKKH) tartozunk köszönettel.

nyok mindazokat tartalmazzák, akik 2010. január 1-jén már benne voltak az adott nyilvántartásban, vagy 2014. december 31-ig belekerültek.

A korábbiakhoz képest újdonság a foglalkoztatottak adatállománya. Ezt a Busch – Bördös (2015) tanulmányt követve ismertetjük. A 15T1041 sz. NAV bevallás alapján áll össze a munkáltató vagy a kifizető által foglalkoztatott biztosítottak adatbázisa. Ezt az adatbázist a korábbi Egységes Magyar Munkaügyi Adatbázis közkeletű rövidítése alapján a szakmában sokan még most is EMMA-nak nevezik. 2007-től azonban megszűnt az NFSZ-nek ez az adatbázisa, ettől kezdve az adóhatósághoz kell bejelenteniük a munka- vagy más jogviszonyok kezdetét, szüneteltetését és befejezését a munkáltatóknak, illetve a kifizetőknek.

2011. szeptember elsejétől a közfoglalkoztatási jogviszony létesítését, szüneteltetését is ide kell bejelenteni. Ezen kívül meg kell adni a biztosított FEOR-számát és a heti munkaidejét. Ezt az adatbázist a NAV átadja a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (KEKKH) részére. Ennek az adatbázisnak az alapján végzi el a BM (korábban az NFSZ) a közfoglalkoztatásból történő kilépés utáni 180. napon a munkapiaci státusz monitorozását.

A foglalkoztatási adatbázis esetében azoknak a személyeknek az adatait kaptuk meg a 2010. január 1. és 2014. december 31. közötti időszakra, akik benne vannak a nyilvántartásban vagy valamelyik munkapiaci programban. Van néhány olyan munkapiaci program (ilyen például a foglalkoztatók által szervezett képzés vagy a bértámogatás), amikor a programban résztvevők nem kerülnek be a nyilvántartásba, ezért van szükség mindkét adatállomány figyelembe vételére. A közfoglalkoztatottak esetében szünetel a nyilvántartásban való szerepeltetésük. Ezért a nyilvántartásban szereplőket, a közfoglalkoztatottakat és valamelyik munkapiaci programban résztvevőkre együtt mondjuk azt, hogy benne vannak a *munkaügyi rendszerben*.

A közfoglalkoztatás esetében 2010-ből csak a közhasznú munkáról vannak adataink, a közcélú munkáról és a közmunkáról nem, mert csak a közhasznú munka esetében hozták meg a munkaügyi központok és kirendeltségek meg a támogatási döntést. A közcélú foglalkoztatást a települési önkormányzatok vagy az általuk megbízott szervezetek végezték. Mivel ennek a konstrukciónak a finanszírozása volt a legkedvezőbb a számukra, így közhasznú munkában csak a közfoglalkoztatottak kisebb része vett részt. *Ezért 2010-re vonatkozóan nincs a teljes közfoglalkoztatási szféráról elérhető adatállomány* (nem csak nekünk, hanem egyáltalán nincs). Ezért 2010-re vonatkozóan nem közlünk közfoglalkoztatási adatokat. 2011-től, a különböző közfoglalkoztatási formák egységesítésével ez a probléma megszűnt.

Mindegyik adatállományban egy egyéni azonosításra alkalmatlan mesterséges azonosító jelöli a személyeket. Az állományok *epizód* alapúak. Epizódon egy ember adott időszakra vonatkozó munkaügyi eseményét értjük, tehát például két időpont között egy adott munkapiaci programban való részvételét. Ha ugyanez a személy később – de akár még ugyanabban az évben – egy másik programban is részt vesz, akkor ez egy másik epizódnak számít. Azok esetében, akik 2010. január 1-jén már benne voltak valamelyik nyilvántartásban ismerjük a korábban kezdődött epizódjuk kezdő időpontját.

Az egyes állományok adattartalma, a már említett mesterséges azonosítón kívül, a következő:

Nyilvántartási (regiszter) adatok

- a nyilvántartási epizód kezdetének és végének napja,
- a regisztrált munkanélküli neme, születési éve és iskolai végzettsége (8 kategória),
- a lakóhelyének települése,
- a nyilvántartásba vevő kirendeltség kódja,
- a keresett állás állománycsoportja (segédmunkástól felsővezetőig 8 kategória),
- a keresett állás FEOR kódja,
- pályakezdő-e.

A nyilvántartási állományon túl külön állományban rendelkezésünkre állnak a *nyilvántartás szüneteltetésére* vonatkozó információk is. A szüneteltetés okára 17 különböző lehetőséget tartunk nyilván, ezek között a leggyakoribb a közfoglalkoztatásban vagy támogatott képzésben való részvétel (ami alatt jövedelemben részesül). A szüneteltetési esetek mintegy 5 százalékat teszi ki a rövid idejű piaci kereső tevékenység. A szüneteltetések egy része esetében a szüneteltetés után az adott személy végleg kikerül a nyilvántartásból, ennek okát nem tudjuk.

Közfoglalkoztatási adatok

- a közfoglalkoztatási epizód kezdetének és végének napja,
- a résztvevő neme, születési éve és iskolai végzettsége (8 kategória),
- a résztvevő lakóhelyének települése,
- a munkaügyi kirendeltség kódja,
- a támogatás eszközkódja (a közfoglalkoztatási „részprogramok”),
- a támogatás paramétere (részletes közfoglalkoztatási konstrukciók),
- a közfoglalkoztatás napi munkaideje,
- a végzett munka 4 jegyű FEOR kódja,

- a foglalkoztató 3 jegyű gazdálkodási formája, az ún. GFO kód (pl. kft, költségvetési szerv),
- a foglalkoztató, valamint telephelyének fő TEAOR kódja,
- a közfoglalkoztatásból való kilépés oka (pl. lejárt szerződés, felmondás)
- a közfoglalkoztatásból való kilépés után 6 hónappal a foglalkoztatási jogviszony kódja, ha foglalkoztatott volt ebben az időpontban.

Más aktív munkapiaci programokra vonatkozó adatok

- a program kezdetének és végének napja,
- a támogatás eszközkódja (13-féle programot különböztet meg a rendszer, ezek több, mint fele a foglalkoztatást elősegítő képzési támogatás),
- a támogatás paramétere (részletes programkonstrukciók),
- a programból való kilépés után 6 hónappal a foglalkoztatási jogviszony kódja, ha foglalkoztatott volt ebben az időpontban.

Foglalkoztatási adatok

- az adott foglalkoztatás kezdetének és végének napja,
- a foglalkoztatás jogviszony kódja (36 különböző jogviszonyt különböztetnek meg, a mi speciális, a munkaügyi rendszerhez kapcsolódó állományunkban a munkaviszony után a leggyakoribb a közfoglalkoztatási jogviszony, amit a megbízási jogviszony követ),
- heti munkaidő órában,
- a foglalkoztató TEAOR kódja,
- 1993-as és/vagy 2008-as FEOR kód.

8.1.2. Az adatállomány konzisztenciájának javítása

Számos esetben fordul elő, hogy a közfoglalkoztatási vagy más program epizódok átfedik egymást, ilyenkor döntést kellett hozni arról, hogy az adott napokat melyik epizódhoz soroljuk. Szakértőkkel való konzultációk eredményeként általában azt az alapelvet követtük, hogy egy epizód megkezdésének időpontja nagyobb valószínűséggel helyes adat, mint a lezárás időpontja. Gyakori, hogy a nyilvántartásokból történő kivezetésekre csak később kerül sor. Az időben folytatódó, de egyes paraméterekben eltérő epizódokat különbözőeknek tekintettük.

Főleg a nyilvántartásban és a foglalkoztatási állományban rengeteg a lezáratlan epizód. Ez természetesen abból is fakadhat, hogy a szóban forgó személy az epizód kezdetétől folyamatosan benne van az álláskereső nyilvántartásában vagy folyamatosan foglalkoztatott, de a különböző állományok összevetése gyakran vezet ellentmondásokra. Ezek kiküszöbölése alkalmával is általában az előbb említett alapelvet igyekeztünk követni, bár ennek erős korlátai vannak. Ha például azt tapasztaljuk, hogy egy nyilvántartási epizód közben kezdődik egy foglalkoztatási időszak, de az illető közben a nyilvántartásban marad, akkor feltételezhetjük, hogy elfelejtették kivezetni. Az ebből adódó módosítással azonban – főleg, ha nagyobb számban fordul elő hasonló – módosul a regisztrált munkanélküliek száma.

Az adatkonzisztencia szempontjából messze a legtöbb probléma a foglalkoztatási adatbázissal volt. „A bejelentők gyakran hiányosan töltik ki az adatokat, de még így is azt lehet mondani, hogy ezen adatbázisból lehet a legjobban vizsgálni a közfoglalkoztatottak „előéletét” és a közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra kijutás valószínűségét.” (Busch – Bördös, 2015: 80). A mi tapasztalatunk maximálisan megerősíti ezt a megállapítást.

Az elvégzett számítások konzisztenciája érdekében bizonyos átfedéseket feltétlenül meg kellett szüntetni. Nem lehet valaki egyszerre munkanélküli és foglalkoztatott (kivéve néhány speciális aktív foglalkoztatási program esetében); nem lehet egyszerre közfoglalkoztatott és egy a közfoglalkoztatástól eltérő jogviszony kóddal foglalkoztatott, és így tovább. A szabályok értelmében arra sincs lehetőség, hogy valaki úgy váljon közfoglalkoztatottá, hogy előtte nem került be a nyilvántartásba. Az ilyen ellentmondások kiküszöbölése óhatatlan, hogy a módosítás során nem mindig találjuk el, hogy mi volt a tényleges helyzet.

Nagyobb szabású módosítást jelentett a közfoglalkoztatásból történő kilépés utáni 180. napi státusz korrekciója. Ahogy azt korábban említettük, a közfoglalkoztatási jogviszony tényét csak 2011 szeptemberétől kellett jelezni a NAV foglalkoztatási adatbázisa számára, ezt az időpontot megelőzően az adatbázisból nem lehetett megkülönböztetni, hogy valaki közfoglalkoztatottként, vagy a nyílt munkapiacra dolgozik-e. A gyakorlatban az esetek nagy többségében igazából csak 2012. elejétől valósult meg ez az adatközlés.

Korábbi munkáink során (lásd Cseres-Gergely – Molnár, 2015b) rájöttünk, hogy a foglalkoztatási adatállománynak ez az információ-hiánya magából a közfoglalkoztatási állományból pótolható. Ezt a munkát most, az összes érintett adatállomány birtokában pontosabban el tudtuk végezni, mint az említett tanulmányban. A javítást nem csak a közfoglalkoztatásból, ha-

nem az egyéb aktív munkaerő-piaci programokból történő kilépés utáni státusz vizsgálata során is elvégeztük.

Az elvben a közfoglalkoztatáson kívüli más aktív programok között a legjelentősebb a *foglalkoztatást elősegítő képzési támogatás*. Az elemzés során kiderült, hogy igen sok esetben ez a támogatás valójában a képzéses közfoglalkoztatás keretében valósult meg, ugyanaz a képzéssel egybekötött közfoglalkoztatás mind a közfoglalkoztatása, mind pedig a képzések között megjelenik. Az, hogy egy képzéses közfoglalkoztatás mikor kettőződik meg és mikor nem valószínűleg a finanszírozástól függ, ahogy arról az előző alfejezetben, a képzéssel egybekötött közfoglalkoztatás esetében a közfoglalkoztatási bér EU-s forrásból történő finanszírozása kapcsán volt szó. A tanulmányban külön is elemezzük majd a képzéssel egybekötött közfoglalkoztatást, és ezeket az epizódokat kivettük a más aktív munkapiaci programok köréből.

Ahogy az az egyes állományok adattartalmának ismertetéséből is kiderült, a közfoglalkoztatáson kívüli aktív programok esetében nem ismerjük a résztvevők személyes adatait. Ezeket az információkat az álláskereső nyilvántartása alapján pótoltuk. Azoknak a száma, akik úgy vettek részt ilyen aktív programokban, hogy nem kerültek be a regiszterbe, nem egészen 900 fő a teljes vizsgált időszak alatt, az ő esetükben fellépő adathiány nem befolyásolja érdemben a résztvevők személyes jellemzői szerinti megoszlásokat.

8.1.3. A más adatközlésektől való eltérések okai

A már említett Busch – Bördös (2015) tanulmány részletesen tárgyalja a KSH, illetve a korábbi NMH, most BM adatközlése közötti különbséget, ezt nem ismételjük meg. A BM és az NGM, illetve korábban az NMH adatközlései viszont ugyanazon az adatállományon alapulnak, mint amit mi használunk. Jelen tanulmányban számos olyan információt is közlünk, ami más közleményekben nem található meg, de a mások által is publikált adatok esetében magyarázatot igényelnek az – egyébként nem túl nagy – eltérések.

A különbségek egyik forrása, hogy a BM, más munkaügyi adatközlésekhez igazodva, egy adott hónap 20. napjától a következő hónap 19. napjáig számolja a tárgyhavi létszámadatokat. Mi a tényleges naptári hónapot vesszük figyelembe, ami jelentős eltéréseket okozhat, különösen azokban a hónapokban, amikor nagyobb számban kezdődnek vagy fejeződnek be közfoglalkoztatási programok.

A másik különbség az előzőekben tárgyalt ellentmondások kiküszöböléséből származik. Számunkra úgy tűnik, hogy – részben talán amiatt is, mert az egyes adatok felhasználásáért

más intézmények a felelősök – az egyes állományok közötti ellentmondásokat nem szokták feltárni. *Ilyen értelemben most egy egyedülálló adatállomány jött létre.*

Mivel korábban a foglalkoztatási adatbázis nem állt a rendelkezésünkre, az ebből származó információk figyelembe vétele következtében saját korábbi közléseinktől is kis mértékben eltérünk. Viszonylag nagyobb, de ebben az esetben sem túl jelentős eltérés a közfoglalkoztatásból közfoglalkoztatásba történő kimeneti adatok korrekciója okozott. Ennek eredményeként azt látjuk, hogy a közfoglalkoztatási epizódjukat még 2011 első felében befejezők közül valójában többen dolgoztak 180 nap múlva közmunkásként és kevesebben a nyílt munkapiacra.

A másik lényeges változás a FEOR kódok szerinti megoszlást érinti. Valójában még annál is jóval többen végeznek egyszerű munkát a közfoglalkoztatásban, mint ahogy azt előző tanulmányunkban közöltük. A hiba forrása a korábbi tanulmányban a különböző évi FEOR kódok helytelen összeillesztéséből adódott.

A korábbi tanulmányunkban közölt adatoktól való eltérések a tartalmi megállapítások helyességét nem befolyásolják.

8.2. Létszámadatok

A 2010 és 2014 közötti 5 évben összesen 2,2 millió ember fordult meg a munkaügyi nyilvántartásban (32. táblázat). Ez hatalmas szám, a 15-64 éves korhatárral meghatározott aktív korú népesség harmada. Mivel a nyilvántartásban lényegében csak olyanok vannak, akik az epizódjuk megkezdésekor 16-64 év között voltak (sőt, 99,5 százalékuk 61 év alatt), ez az összehasonlítás releváns.

32. táblázat: A munkaügyi rendszerben 2010 és 2014 között előfordulók száma és az egyes programokban érintettek részaránya

	Létszám (ezer fő)	Részarány (%)
A munkaügyi rendszerben előfordulók száma	2198	100,0
Csak regisztrált	1448	65,9
Közfoglalkoztatott összesen ^a	541	24,6
Nem közfoglalkoztatási program résztvevője	308	14,0
Ebből: közfoglalkoztatásban és nem közfoglalkoztatási programban is részt vett ^b	99	4,5

Forrás: saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

^b Itt csak azokat számoltuk, akiknek az esetében a közfoglalkoztatáson kívüli program a közfoglalkoztatástól független volt, tehát pl. egy más időpontban kaptak képzést, vagy vállalkozóvá válási támogatást. Véletlenül

ugyanennyi, 99 ezer fő (egész pontosan 98 518) azok száma is, akik közfoglalkoztatás keretében vettek részt képzésen és az adatállomány mindkét helyen nyilvántartotta őket. Ezt a kettőződést megszüntettük (ld. az előző alfejezetet).

A nyilvántartásba kerülők kétharmada semmilyen programban nem vett részt, mintegy negyedük volt közfoglalkoztatott, nem egészen 20 százalékuk pedig valamilyen más munkaerőpiaci képzésben vett részt. A más programban résztvevők majdnem fele közfoglalkoztatott is volt.

33. táblázat: Hányszor vettek részt az egyes érintettek a programokban 2010 és 2014 között, megoszlás, %

	Közfoglalkoztatás	Más program
1 alkalommal	34	84
2 alkalommal	19	13
3 alkalommal	14	2
4 vagy több alkalommal	33	0
Összesen	100	100

Forrás: saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

A résztvevők számát tekintve nincs nagy különbség a közfoglalkoztatás és a többi aktív program között (bár a közfoglalkoztatás adata egy kicsivel magasabb volna, ha 2010-ben ismer-nénk a közcélú foglalkoztatás és a közmunka adatait is), egész másként néz ki azonban a részvétel, ha a halmozódást is figyelembe vesszük (33. táblázat). A közfoglalkoztatottaknak csupán harmada olyan, aki a vizsgált időszakban csak egyszer volt közmunkás, és szintén harmada, akik legalább 4-szer. Az egyéb típusú aktív programokban túlnyomórészt csak egy-szer vesznek részt az emberek, esetleg kétszer.

A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos létszáma 2011 és 2014 között a 2,5-szeresére nőtt; az utolsó évi növekedés meghaladta a 40 százalékot (34. táblázat). A többi aktív program átlagos létszáma 2010 és 2011 között közel 20 százalékkal csökkent, majd 3 évig stagnált. Ezt követően 2014-ben a többi aktív program létszáma az előző évi kétharmada alá süllyedt, így *2014-ben a nem közfoglalkoztatás aktív programok résztvevői a közfoglalkoztatottak szá-mának kevesebb, mint tizedét tették ki*. Ehhez már most hozzá kell tenni, hogy mind a 2013-as, mind a 2014-es téli közfoglalkoztatás keretében jelentős számú képzés valósult meg. Ha ezeket is hozzászámolnánk, akkor 2013-ban nem egészen 25 ezer, 2014-ben pedig közel 30 ezer fővel nagyobb értéket kapnánk, míg a korábbi években csak mintegy 5 ezer fő volna az így kapott növekmény. A képzéses közfoglalkoztatást a későbbiekben részletesen tárgyaljuk.

34. táblázat: A közfoglalkoztatásban és más aktív programokban résztvevők átlagos létszáma, fő

	2010	2011	2012	2013	2014
Közfoglalkoztatás ^a	-	76 074	112 953	133 417	189 982
Nem közfoglalkoztatás programok ^b	32 940	27 663	27 925	27 397	17 495

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

^a A 2010-es adatokat nem közöljük, mert csak a közhasznú munkát tartalmazzák, így nem összehasonlíthatóak.

^b A közfoglalkoztatás keretében megvalósult képzések napjainak elhagyása után.

A havi adatok (23. ábra)¹⁹ a közfoglalkoztatás rendkívüli volatilitását mutatják. 2011-ben és 2012-ben is a nyár folyamán volt a csúcson, a téli hónapokban pedig nagyon alacsony értékeket ért el. Ezen a helyzeten változtatott 2013 végén a téli közfoglalkoztatás. Ebben az évben is megindult a csökkenés ősz elején, de utána rendkívül magasba szökött, 2014 áprilisában, a választás hónapjában érve el 222 ezer fővel a csúcst. Ezt követően májusban kevesebb, mint a felére, 106 ezer főre zuhant a közfoglalkoztatottak száma, de utána ismét növekedésnek indult. Szeptemberben már ismét 210 ezer fő fölé került, majd 2 havi csökkenés után a 2014-2015 téli közfoglalkoztatás keretében újra megközelítette a 200 ezer főt. *A hektikus ingadozás még a relatíve magas értékek mellett is kiszámíthatatlanná teszi az érintettek számára a közfoglalkoztatás alakulását, ami az érintett, többnyire nagyon alacsony jövedelmű háztartások esetében teljesen lehetetlenné teszi a kiadások tervezését. Az ingadozó jövedelem az eladósodás, az uzsorakölcsön melegágya.*

A többi aktív munkaerő-piaci program esetében kevésbé élénk az ingadozás, a lokális mélypontok általában tél végén, tavasz elején következnek be. 2013 február-márciusában a programokban résztvevők száma az előző év novemberi érték közel felére süllyedt, 2013 augusztusára ismét a korábbi csúcsra emelkedett, majd 2014 végéig lényegében folyamatos az erőteljes csökkenés. (Az egyéb programoknak a közfoglalkoztatáshoz viszonyított viszonylag kisebb súlya miatt ezen az ábrán kevésbé látszanak a létszámváltozásai. Később, a programtípusok vizsgálatánál jobban érvényesül majd.)

A közfoglalkoztatási létszám bővülése még jobban látszik, ha az átlagos létszámot a napi munkaidő hosszával súlyozva átszámítjuk teljes munkaidős létszámmra (35. táblázat). Mivel a

¹⁹ Az ábrák a fejezet végén találhatók.

közfoglalkoztatás költségeinek legnagyobb részét a bérek teszik ki, így ez a megközelítés alkalmasabb a közfoglalkoztatás fajlagos költségeinek a megítélésére.

2011-ben a közfoglalkoztatottak jóval több, mint a fele napi 4 órában dolgozott, 2012-től ez a forma lényegében megszűnt. 2012-ben a teljes létszám közel 20, 2013-ban 14 százalékát tette ki a 6 órás foglalkoztatás. 2014-re gyakorlatilag ez is megszűnt, szinte mindenki napi 8 órában közfoglalkoztatott. Ily módon, ha teljes munkaidős létszámmal számolunk, akkor 2013 és 2014 között az előző táblázatnál bemutatotthoz képest még jobban, másfélszeresére nőtt a közfoglalkoztatottak száma.

35. táblázat: A közfoglalkoztatás teljes munkaidőre átszámított átlagos létszáma és átlagos költsége

	2011	2012	2013	2014
<i>Átlagos létszám a napi munkaidő szerint</i>				
4 órás	39 798	211	1	0
6 órás	6 488	20 712	18 324	2 626
8 órás	29 774	91 907	114 343	187 147
Átlagos létszám összesen ^a	76 074	112 953	133 417	189 982
Teljes munkaidejű egyenértékes létszám	54 553	107 669	128 836	189 325
Egy fő teljes munkaidejű alkalmazásának átlagos havi költsége, ezer Ft ^b	101	102	111	99

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

^a Ez a sor a 34. táblázat közfoglalkoztatás sorának megismétlése. Mivel néhány személy esetében az adatállomány nem tartalmazza a napi munkaidő hosszát, így értéke kicsit nagyobb, mint a felette lévő 3 sor összege. A teljes munkaidőre történő átszámításkor a hiányzó értékeket 8 órásnak tekintettük.

^b A 30. táblázatban közölt közfoglalkoztatási kiadások osztva a teljes munkaidejű egyenértékes létszámmal és 12-vel.

A napi munkaidő alakulását hónapokra bontva mutatja be a 24. ábra. Jól látható a 4 órás foglalkoztatás lecsengése és az, hogy a téli közfoglalkoztatások előtti időszakban a 6 órás munkaidő részarány télen, az alacsony közfoglalkoztatású időszakokban nőtt meg.

A közfoglalkoztatás teljes munkaidőssé válása az elérhető jövedelem szempontjából kedvező változás, az egész napos munkát viszont, ahogy azt Bakó – Lakatos (2015) megjegyzi, nehezebben tudják azok vállalni, akiknek a háztartásában ellátásra szoruló idős vagy gyermek él. *A közfoglalkoztatás jelenlegi rendszerén belül gondolkodva is ésszerűbbnek tűnne a munkaidő hossza tekintetében választási lehetőség fenntartása az érintettek számára.*

Visszatérve a 35. táblázatra, az utolsó sorban a közfoglalkoztatásra fordított kiadások (30. táblázat) és a teljes munkaidőre átszámított létszám hányadosát láthatjuk. A fajlagos kiadás 2011-ben és 2012-ben is 100 ezer Ft körül volt és előző tanulmányunkban (*Molnár és szerzőtársai*, 2014) 2013-ra is hasonló értéket jeleztünk. Az akkori tanulmány írásának idejében azonban még csak a módosított költségvetés állt a rendelkezésünkre, a zárszámadás nem. Ahogy azt a 31. táblázatban bemutattuk, 2013-ban a tervezetthez képest bő 10 százalékkal magasabb lett a közfoglalkoztatásra fordított kiadások összege. Ezt tükrözi a fajlagos kiadások 2013-as emelkedése, ami elsősorban a téli közfoglalkoztatása magasabb relatív költségeinek tulajdonítható. Szerepet játszhatott ebben a kezdődő kistérségi Start mintaprogramok (ezekről később részletesebben lesz szó) viszonylag nagyobb eszközigénye. 2014-re a fajlagos költség ismét 100 ezer Ft-ra esett vissza. *A közfoglalkoztatás fajlagos költsége tehát lényegében állandó.* Mivel a bruttó közfoglalkoztatási bér 75-77 ezer Ft volt 2013-2014-ben, amit a munkavezetők és a magasabb iskolai végzettséget igénylő munkát végzők valamivel magasabb bére is megemel valamennyire (lásd 28. táblázat), ebből az következik, hogy *a közfoglalkoztatás eszközigényessége továbbra is rendkívül alacsony.*

36. táblázat: A közfoglalkoztatási epizódok és az érintettek száma, a közfoglalkoztatás átlagos időtartama 2011 és 2014 között

	2011	2012	2013	2014
<i>Adott évben megkezdett epizódok szerint</i>				
Epizódok száma, db	274 805	270 487	430 102	560 175
Érintettek száma, fő	237 097	228 117	309 053	321 688
Epizód/érintett	1,16	1,19	1,39	1,74
Egy epizód átlagos hossza, hónap	3,4	5,2	5,0	3,8
<i>Adott évben befejezett epizódok szerint</i>				
Epizódok száma, db	259 804	266 583	289 167	547 983
Egy főre jutó átlagos időtartam az év során, hónap	3,9	5,9	5,2	6,3

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

A közfoglalkoztatottak átlagos számát jelentősen meghaladja az adott évben induló epizódok és a közfoglalkoztatásban érintettek száma egyaránt²⁰ (36. táblázat). Az adott évben befejeződő epizódok száma az egyik évről a másikra történő áthúzódás miatt alacsonyabb, mint a kezdődőké, 2013 kivételével a kettő közötti különbség nem jelentős. A 2013. évi jelentős mértékű eltérést a 2013 végén kezdődő, de a következő évben befejeződő nagy tömegű téli közfoglalkoztatás okozza.

A 33. táblázatban bemutatott halmozódás időbeli alakulását illusztrálja az egy érintettre jutó epizódok száma, ami 2011 és 2014 között folyamatosan nőtt. Egy epizód átlagos hossza viszont meglehetősen hullámzik. 2011 és 2012 között jelentősen nőtt, utána először kicsit, majd jelentősen, 4 hónap alá csökkent.

2014-ben tehát rövidebb, de gyakoribb közfoglalkoztatási epizódokkal operáltak, az érintettek száma jóval kevésbé nőtt, mint az átlagos létszám. Mindez megnyilvánul az egy év alatt a közfoglalkoztatásban töltött átlagos idő változásában, ami 2014-ben meghaladta fél évet. *A közfoglalkoztatásban töltött idő növekedése az elérhető jövedelem szempontjából mindenképp kedvező, viszont – az ismétlődések számának növekedésével együtt – a beragadás erősödését mutatja. A paraméterek – napi munkaidő, epizódok átlagos hossza, gyakorisága – gyakori változtatása egyfajta próbálkozásra utal, annak keresésére, hogy melyik konstrukció szolgálhatja legjobban a közfoglalkoztatásból a nyílt piacra jutást.*

8.3. A programokban résztvevők megoszlása

8.3.1. A közfoglalkoztatás támogatási forma szerinti megoszlása

A vizsgált 4 év alatt a támogatási konstrukciók is meglehetősen gyakran változtak (ld. a 37. táblázatot az éves és 25. ábrát a havi adatokkal). A rövid idejű közfoglalkoztatás 2011 utáni kifizetését követően alapvetően két forma, az országos és a többnyire az önkormányzatok által szervezett hosszabb idejű közfoglalkoztatás maradt meg.

²⁰ 2011 januárjában gyakorlatilag nulláról indult a közfoglalkoztatás új rendszere. A korábbi közhasznú munkavégzésből mindössze 1300 fő folytathatta a munkát 2011-ben, és döntő többségük közfoglalkoztatása az év első 3 hónapjában lejárt.

37. táblázat: A közfoglalkoztatottak évi átlagos létszámának támogatási konstrukció szerinti megoszlása 2011–2014, %

	2011	2012	2013	2014
Rövid idejű	53	0	0	0
Hosszabb idejű	21	67	31	49
Országos	20	33	20	20
Kistérségi startmunka mintapr.	0	0	49	31
Egyéb ^a	6	0	0	0
Összesen	100	100	100	100

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

^a Az egyéb elnevezés alatt három, 2011 után kifutó konstrukciót vontunk össze: vállalkozások részére bérpótló juttatásban részesülők foglalkoztatásának támogatása, értékteremtő közfoglalkoztatási program (az ún. kistérségi startmunka mintaprogramok bizonyos tartalmilag ennek a folytatását jelentik) és a közhasznú munkavégzés támogatása.

A kistérségi startmunka mintaprogramok (melyeket a kistérségi helyett járásinak is szoktak nevezni) a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatási programok mintaprogrammá nyilvánított típusai, amelyek a települések fejlesztésével kapcsolatos feladatokat igyekeznek ellátni.²¹ 2013-tól kezdve önálló konstrukcióvá váltak. Két fajtájuk van, az úgynevezett értékteremtő programok és a szociális programelemek. Az értékteremtő programok keretében általában valamilyen – többnyire mezőgazdasági – terméket állítanak elő. A másik fajta esetében idézzük a hivatkozott kormányzati portál megfogalmazását: „A szociális programelemek olyan, kvázi „szociális foglalkoztatást” valósítanak meg, melyek nem a klasszikus értelemben vett értékteremtés köré csoportosulnak, hanem a település élhetőbbé tételére irányulnak, olyan karbantartási, állagmegóvási feladatokat tartalmaznak, melyek különösebb szakképzettség nélkül is elvégezhetőek, beruházási költségigényük mérsékeltebb a mintaprogramokéhoz viszonyítva.” Ezeknek tehát úgy tűnik valójában csak a nevük mintaprogram.

A 2013 végi, 2014 eleji téli képzések alapvetően a hosszú idejű közfoglalkoztatás keretében valósultak meg (25. ábra), ami visszaszorította a kistérségi startmunka programok arányát. Mivel átlagos létszámban számolva a téli közfoglalkoztatás nagyobb része 2014-re esett, ez hozzájárult a programfajta relatív súlyának 2014-es csökkenéséhez, de kisebb mértékben a

²¹ Lásd <http://kozfoglalkoztataskormany.hu/mit-jelent-a-jarasi-startmunka-mintaprogram>

nyári hónapokban is csökkenést látunk. A folyamat azt a képet sugallja, hogy a kezdeti lendület után világossá vált, hogy ez a programtípus sem csodaszer.

8.3.2. A közfoglalkoztató gazdálkodási formája szerinti megoszlás

A közfoglalkoztató szerinti megoszlást tekintve legnagyobb súlya a helyi önkormányzatoknak van; az önkormányzati költségvetési szervekkel együtt bő 70 százalék a részarányuk (38. táblázat). Viszonylag nagyobb relatív hullámozást – az egyébként jobban tervezhetőnek vélhető – központi költségvetési szervek által megvalósított közfoglalkoztatás mutat (lásd 26. ábra a havi ingadozásokról). Forprofit gazdasági társaságnál (ebben benne lehetnek az önkormányzatok által tulajdonolt gazdasági társaságok is) a közfoglalkoztatottak csupán 5, nonprofit szervezetnél (döntő többségében nonprofit gazdasági társaságnál) pedig 6 százaléka dolgozott 2014-ben. A szövetkezetek 0 sorát csak azért jelenítettük meg külön, mert az elképzelések szerint a szociális szövetkezetek lehetnek az egyik kivezető út a közfoglalkoztatásból. 2014-ben az az itt dolgozók száma csak pár száz fő, arányuk 0,1 százalék.

38. táblázat: A közfoglalkoztatottak átlagos létszámának a foglalkoztató gazdálkodási formája szerinti megoszlása 2011–2014, %

	2011	2012	2013	2014
Gazdasági társaság	6	8	5	5
Szövetkezet	0	0	0	0
Vízi-, víziközmű társulat	5	6	1	2
Egyéb forprofit szervezet	1	0	0	0
Központi költségvetési szerv	9	19	15	15
Helyi önkormányzat	61	58	69	66
Helyi önkormányzat költségvetési szerve	10	5	4	5
Nonprofit (gazdasági) társaság	8	5	5	6
Összesen	100	100	100	100

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

8.3.3. Közfoglalkoztatás képzéssel

A képzéssel egybekötött közfoglalkoztatási epizódok azonosítása nem egyszerű feladat. Ahogy az korábban említettük az aktív munkaerő-piaci programokon belül számos olyan képzési epizód van, amelyik egybeesik egy közfoglalkoztatási epizóddal. Ezen kívül vannak olyan esetek, amikor a képzésnek csak egy része valósul meg a közfoglalkoztatás keretében. Ilyen esetben mindkét epizódot külön „elszámoljuk” a maga helyén.

A közfoglalkoztatási adatállomány tartalmaz úgynevezett támogatási paramétereket (ld. erről a 8.1. alfejezetet). Ezek 2014-ben feltüntetik a képzéssel egybekötött téli közfoglalkoztatást. Míg a 2013-2014 fordulóján lebonyolított téli közfoglalkoztatás jelentős része megjelenik a képzéseknél is, a 2014 végi már nem. Ily módon a képzési programok, valamint a 2014. decemberi képzéses közfoglalkoztatás összesítésével álltak elő a 39. táblázatban bemutatott adatok.

39. táblázat: A képzéssel egybekötött közfoglalkoztatás részaránya a közfoglalkoztatáson belül 2011–2014, %

	2011	2012	2013	2014
Részarány az átlagos létszámban	0	2	15	15
Részarány az adott évben kezdődő epizódokban	1	5	31	9

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

2013-ban és 2014-ben egyaránt 15 százalék körül van a képzésben résztvevő közfoglalkoztatottak aránya, az adott évben induló képzéses epizódok számát tekintve azonban már nagyon nagy a különbség, 2014-ben jóval kevesebb ilyen közfoglalkoztatási epizód indult, télen is és év közben is. 2013-2014 fordulóján nem egészen 100 ezer, 2014-2015 fordulóján ennek kevesebb, mint a harmadát, 28 ezer embert érintett a téli közfoglalkoztatás.

A 2014-es magas átlagot a 2013 végén indított epizódok eredményezik (27. ábra). A 2013-as magas értékben az is szerepet játszik, hogy év közben is jelentős számban volt képzéses közfoglalkoztatás. Ezek elsősorban a kistérségi startmunka mintaprogramok keretében folytatott gazdálkodó tevékenységhez kapcsolódtak. A 2013-as fellángolás után ennek a konstrukciónak is jelentősen csökkent a száma.

A két, képzéssel összekötött téli közfoglalkoztatási kampányt a saját adataink alapján nem tudjuk teljes körűen bemutatni, mert sem a 2015. évi adatok, sem a további részletekre vonatkozó információk nem állnak a rendelkezésünkre, ezért Busch (2015) alapján mutatunk be néhány további információt.

40. táblázat: A téli közfoglalkoztatási képzési programokban részt vevők száma és százalékos megoszlása a tanfolyam típusa szerint, %

	2013–2014. évi téli közfoglalkoztatás	2014–2015. évi téli közfoglalkoztatás
Alapkompetencia, alapfokú	47,8	0,3
Betanított képzések	30,2	35,3
Hatósági	0,5	1,8
OKJ	21,5	62,7
Együtt	100,0	100,0
Résztvevők száma, fő	99 571	27 999

Forrás: Busch (2015) 2.8.1 és 2.8.5. táblázata.

Az első alkalommal a képzések majdnem felét alapkompetencia-képzések tették ki, míg a második alkalommal ilyen alig volt, mintegy 63 százalék volt az OKJ-s képzések aránya. „A képzésekből kilépők alacsony (5 százalék körüli) elhelyezkedési aránya volt megfigyelhető azoknál, akiket a további képezhetőségük, támogatott elhelyezkedésük megalapozása érdekében alapkompetencia- vagy más jellegű alapképzésben részesítettek.” (Busch, 2015: 142)

8.3.4. A közfoglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása

Általános az a hiedelem, hogy a közfoglalkoztatottak kizárólag alacsony iskolai végzettségűek. Ahogy előző tanulmányunkban is bemutattuk, ez koránt sincs így, a közfoglalkoztatottak mintegy 30 százaléka szakiskolát, szakmunkásképzőt végzett, 15-17 százalékuk érettségizett – 2013 és 2014 között valamivel nőtt az érettségizettek aránya – és mintegy 2 százaléka felsőfokú végzettségű. Ezen a téren semmilyen lényeges aránymódosulás nem történt 2014-ben. Az érettségizett közfoglalkoztatottakon belül valamivel többen vannak a szakközépiskolát, mint a gimnáziumot végzettek.

A 28. ábra is jól mutatja ezt a stabilitást, csupán a téli közfoglalkoztatás idején nő meg kis mértékben a magasabb iskolai végzettségűek aránya.

41. táblázat: A közfoglalkoztatottak átlagos létszámának iskolai végzettség szerinti megoszlása, 2011–2014, %

	2011	2012	2013	2014
0-7 osztály	7	7	8	8
Általános iskola	44	46	46	46
Szakiskola	29	30	29	27
Szakközépiskola	10	9	9	10
Gimnázium	7	6	6	7
Felsőfok	3	2	2	2
Összesen	100	100	100	100

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

8.3.5. A végzett munka foglalkozási csoport szerinti megoszlása

A közfoglalkoztatottak döntő többsége, valamivel több, mint 80 százaléka egyszerű munkát végez, aminek aránya 2011 óta kis mértékben még nőtt is (42. táblázat).²² A közfoglalkoztatottak több mint a felét az ún. *egyéb, máshova nem sorolható egyszerű foglalkozású* csoportba sorolták. Valószínűleg ebbe a csoportba kerültek azok, akik az árkok tisztogatásával, a település rendezésével, vagy éppen semmilyen érdemi tevékenységgel nem foglalkoznak, de elképzelhető, hogy a tevékenység kódjának rögzítése során a legegyszerűbb megoldást választva ide sorolták a takarítók, utcaseprők vagy más egyszerű foglalkozást folytatók egy részét is.

A foglalkoztatást tekintve az egyetlen jelentős változás az egyszerű ipari, építőipari és mezőgazdasági foglalkozások (ezen belül főleg a mezőgazdasági) arányának növekedése. Ez a kistérségi start mintaprogramok arányának növekedésével függ össze (vö. 37. táblázat), de a számokat összevetve azt a következtetést is levonhatjuk, hogy ezeknek a programoknak a többsége nem a korábban említett „értékteremtő” kategóriába tartozik.

²² Egyszerű munka alatt a 9. csoportba tartozókat értjük. Adataink jelentősen eltérnek a korábbi tanulmányunkban közölt, az egyszerű munka arányára vonatkozó adatoktól. Ennek oka a különböző évi FEOR-számok kezelésével kapcsolatos technikai hiba az előző tanulmányunkhoz végzett számításokban.

42. táblázat: A közfoglalkoztatottak átlagos létszámának a közfoglalkoztatás keretében végzett munka foglalkozási csoportja (FEOR'08) szerinti megoszlása, 2011–2014, %

	2011	2012	2013	2014
Felső/középfokú végzettséget igénylő	6	4	5	4
Irodai, ügyviteli	5	3	4	5
Más nem egyszerű foglalkozás	13	13	11	10
<i>Nem egyszerű foglalkozások részösszege</i>	<i>24</i>	<i>20</i>	<i>19</i>	<i>19</i>
Takarító	11	7	8	9
Szemétgyűjtő, utcaseprő	3	3	3	3
Egyszerű szolgáltatási, szállítási fogl. ^a	4	1	1	1
Egyéb egyszerű szolgáltatási fogl. ^b	54	54	55	48
Egyszerű (építő)ipari, mezőgazdasági	4	15	14	19
Összesen	100	100	100	100

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

^a Ebbe a csoportba többek között a rakodók, portások, őrök, kézbesítők, konyhai kisegítők tartoznak.

^b FEOR 9239, a pontos meghatározása: Egyéb, máshova nem sorolható egyszerű szolgáltatási és szállítási foglalkozású.

A magasabb iskolai végzettségűekkel is igen nagy arányban végeztetnek egyszerű, semmilyen képzettséget nem igénylő munkát (43. táblázat). Ebből a szempontból 2011-ben volt a legjobb a helyzet, utána romlott, majd 2014-ben ismét kicsit javult, de még így is *a szakiskolát végzettek háromnegyede, az érettségizettek több mint fele, a felsőfokú végzettségűek negyede semmilyen képzettséget nem igénylő egyszerű munkát végez. Ez rendkívüli pazarlás a munkaerővel és arra mutat, hogy számukra a közfoglalkoztatás teljesen inadekvát forma.* A gimnáziumi érettségivel rendelkezők között magasabb a közfoglalkoztatás keretében egyszerű munkát végzők aránya, mint a szakközépiskolát végzettek körében.

43. táblázat: Az egyszerű munkát végzők részaránya a különböző iskolai végzettségű közfoglalkoztatottak körében 2011–2014, %

	2011	2012	2013	2014
0-7 osztály	91	92	95	96
Általános iskola	87	90	92	93
Szakiskola	75	76	76	78
Szakközépiskola	51	55	55	52
Gimnázium	51	60	58	54
Felsőfok	23	29	27	24

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

8.3.6. A közfoglalkoztatottak nem és életkor szerinti megoszlása

A közfoglalkoztatottak nemek szerinti összetétele meglehetősen ingadozik, a férfiak aránya 54 és 66 százalék között változik (**44. táblázat**). *Ezt az eltérést a regisztrált munkanélküliek összetétele nem indokolja, ott csak 51-52 százalék a férfiak aránya.*

44. táblázat: A közfoglalkoztatottak átlagos létszámának nemek szerinti megoszlása, 2011–2014, %

	2011	2012	2013	2014
Nők	41	34	41	46
Férfiak	59	66	59	54
Összesen	100	100	100	100

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

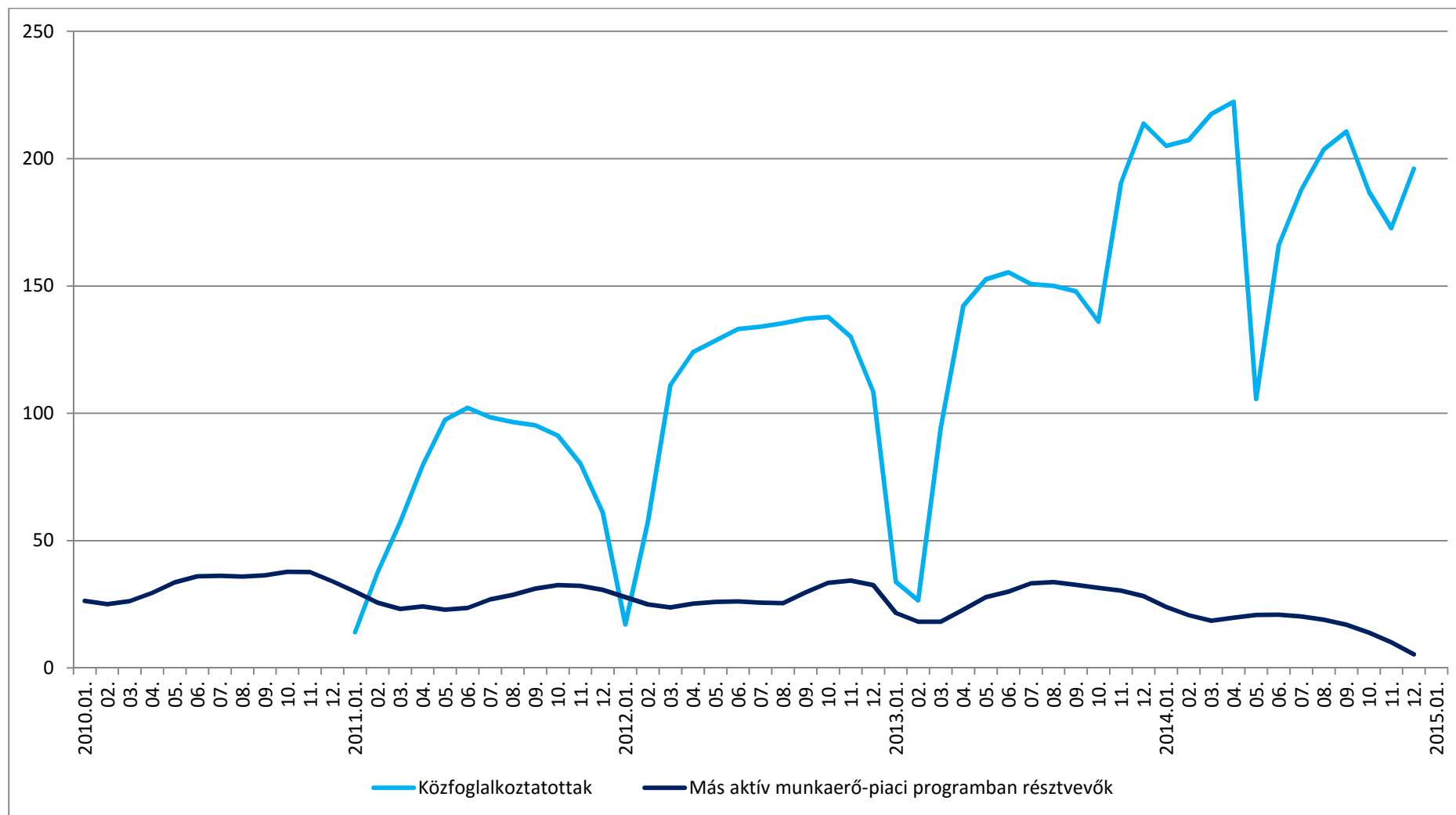
Az életkor szerinti összetétel sokkal stabilabb, a legjelentősebb változás az 59 évnél idősebbek arányának erőteljes növekedése (**45. táblázat**). Ezt a tendenciát a szabályozás változása, a nyugdíj előtt állók kikerülése a rendszeres szociális segélyre jogosultak köréből erősíteni fogja. Kisebb mértékben, de növekszik a legfiatalabbak aránya is. Minden bizonnyal a tankötelezettség korhatárának csökkentése következtében *megjelentek a 18 éves vagy fiatalabb közfoglalkoztatottak*. Számuk 2014-ben még nem jelentős, de a növekedés határozott.

45. táblázat: A közfoglalkoztatottak átlagos létszámának korcsoportok szerinti megoszlása, 2011–2014, %

	2011	2012	2013	2014
24 éves vagy fiatalabb	0	1	1	2
25-29 éves	12	11	11	11
30-34 éves	13	12	11	11
35-39 éves	12	11	10	10
40-44 éves	14	13	13	12
45-49 éves	14	13	13	13
50-54 éves	14	14	13	13
55-59 éves	14	14	14	13
60-64 éves	5	10	12	13
65 éves vagy idősebb	0	1	1	3
Összesen	100	100	100	100

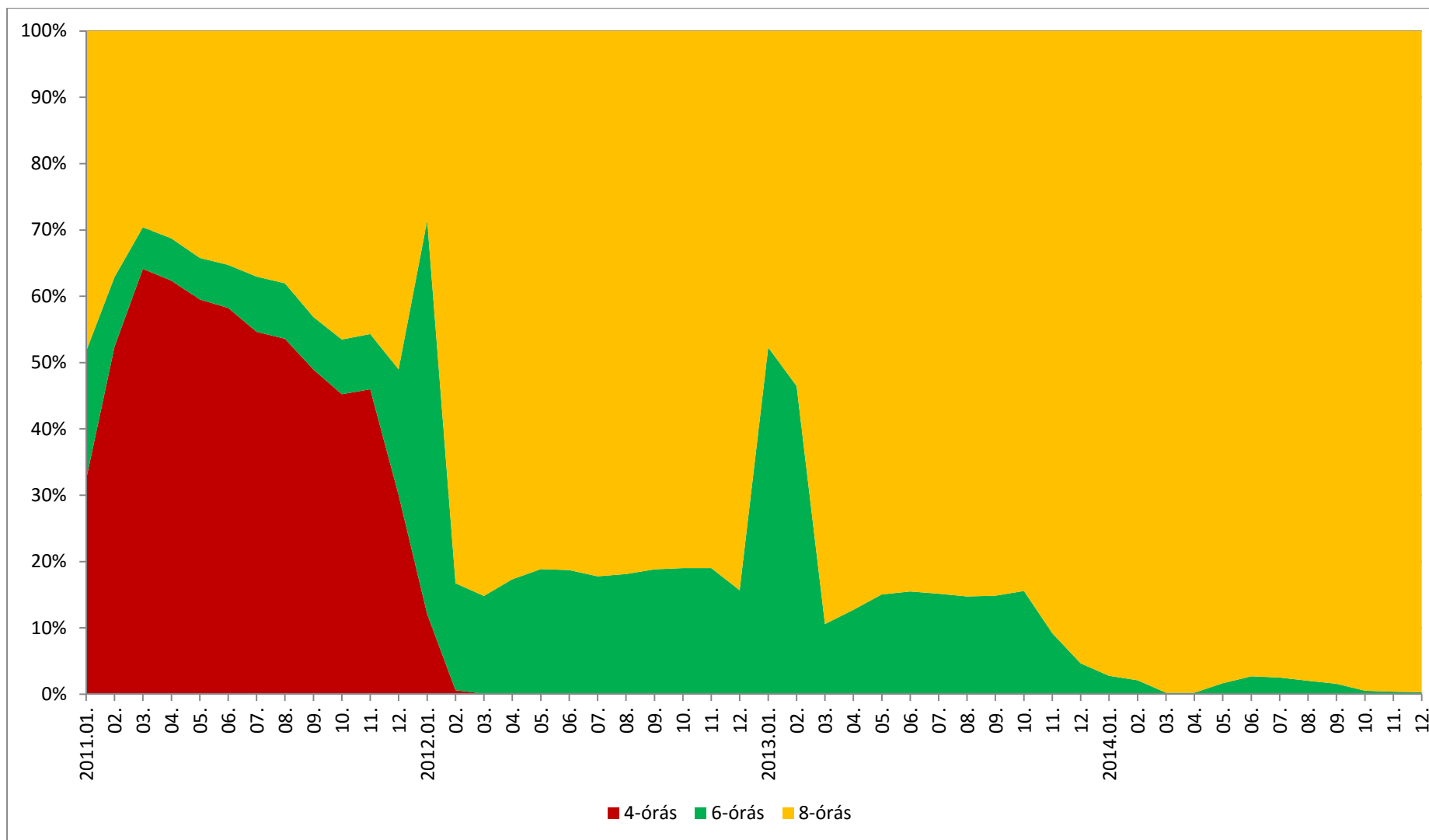
Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

23. ábra: A közfoglalkoztatottak 2011-2014. évi és a más aktív munkaerő-piaci programokban résztvevők 2010-2014. évi havi átlagos létszámának alakulása (ezer fő)

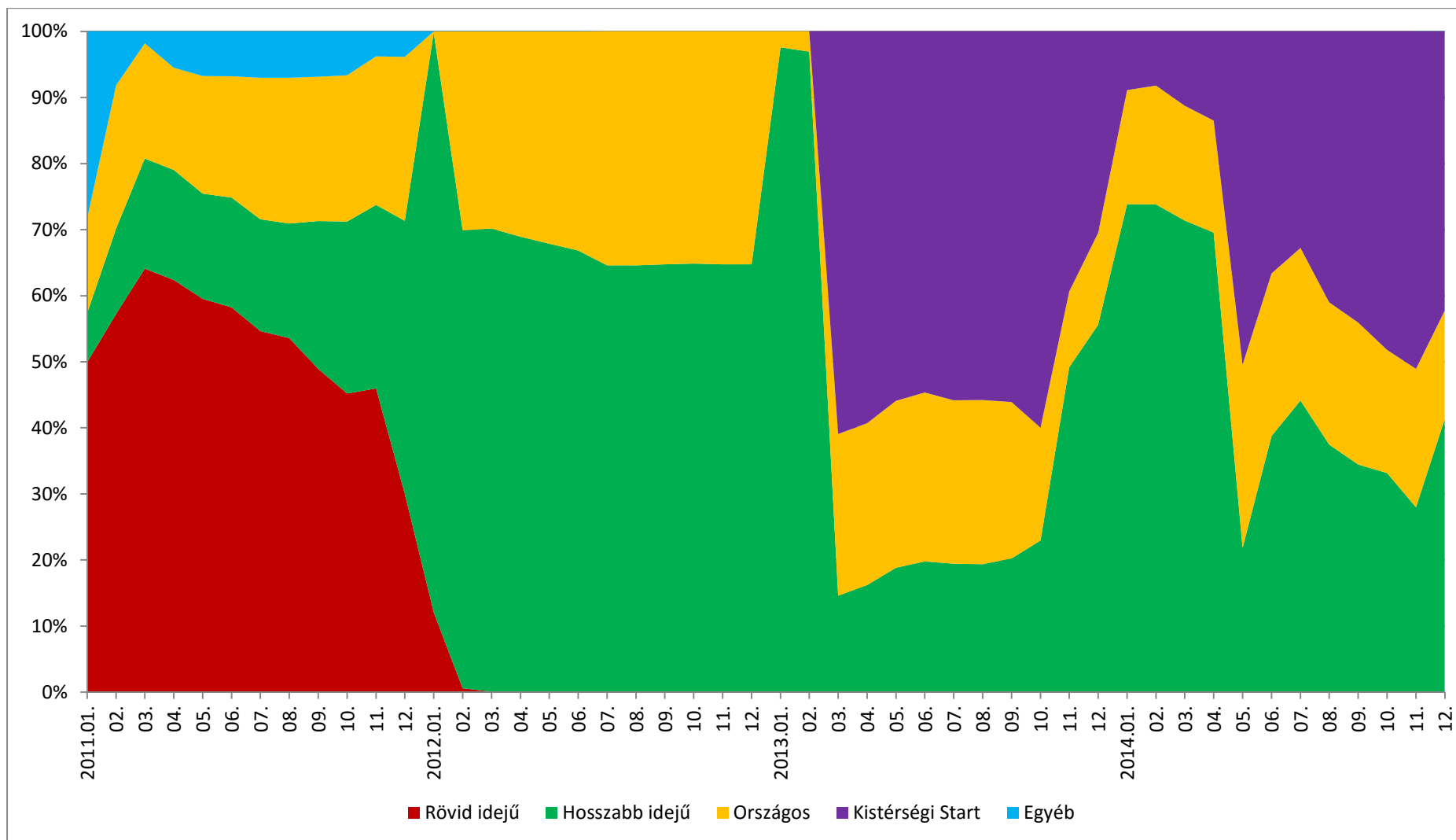
Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

24. ábra: A közfoglalkoztatottak létszámának a munkaidő hossza szerinti megoszlása, 2011–2014 – havi adatok (%)

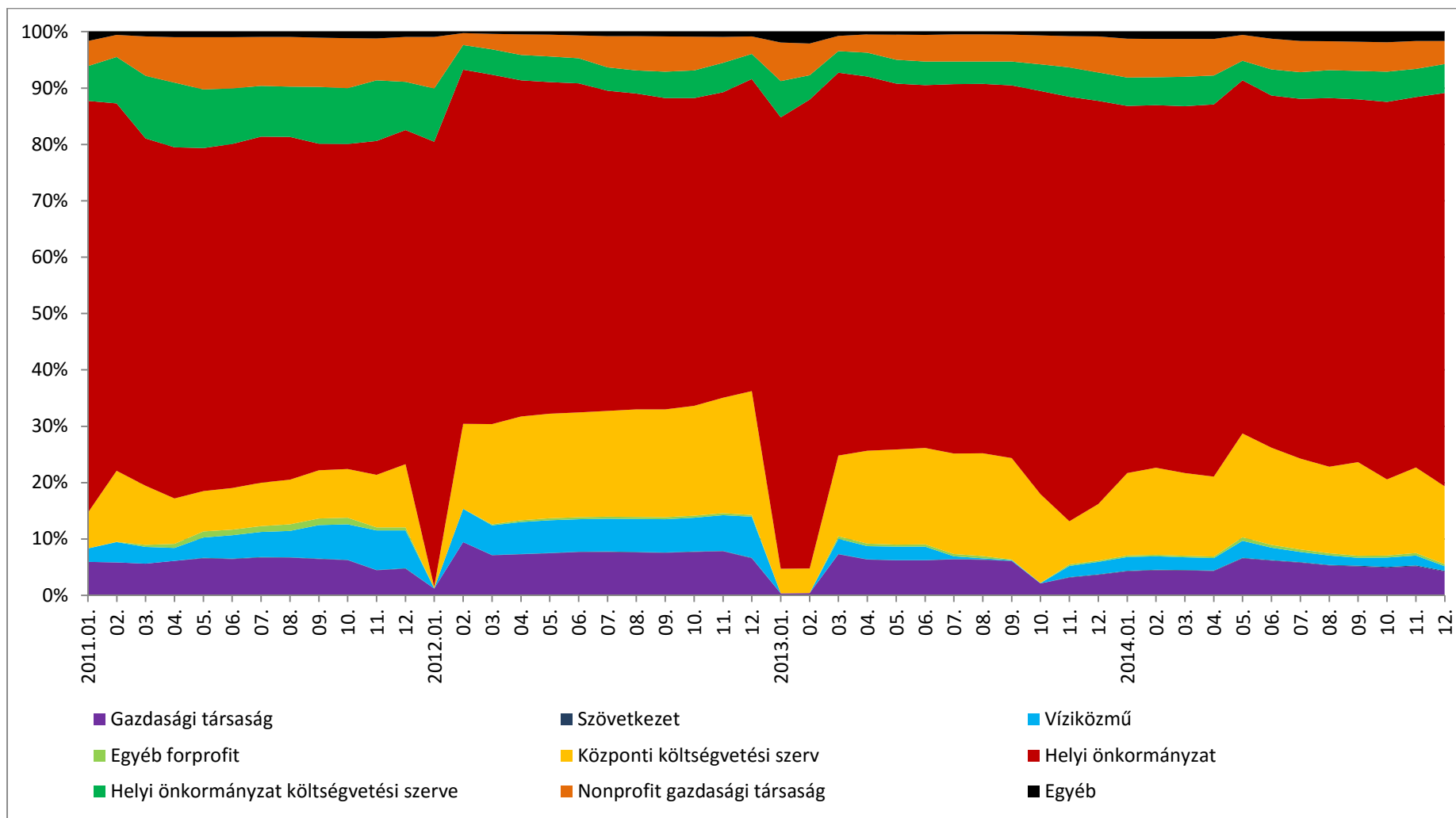
Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

25. ábra: A közfoglalkoztatottak létszámának támogatási konstrukció szerinti megoszlása, 2011–2014 – havi adatok (%)

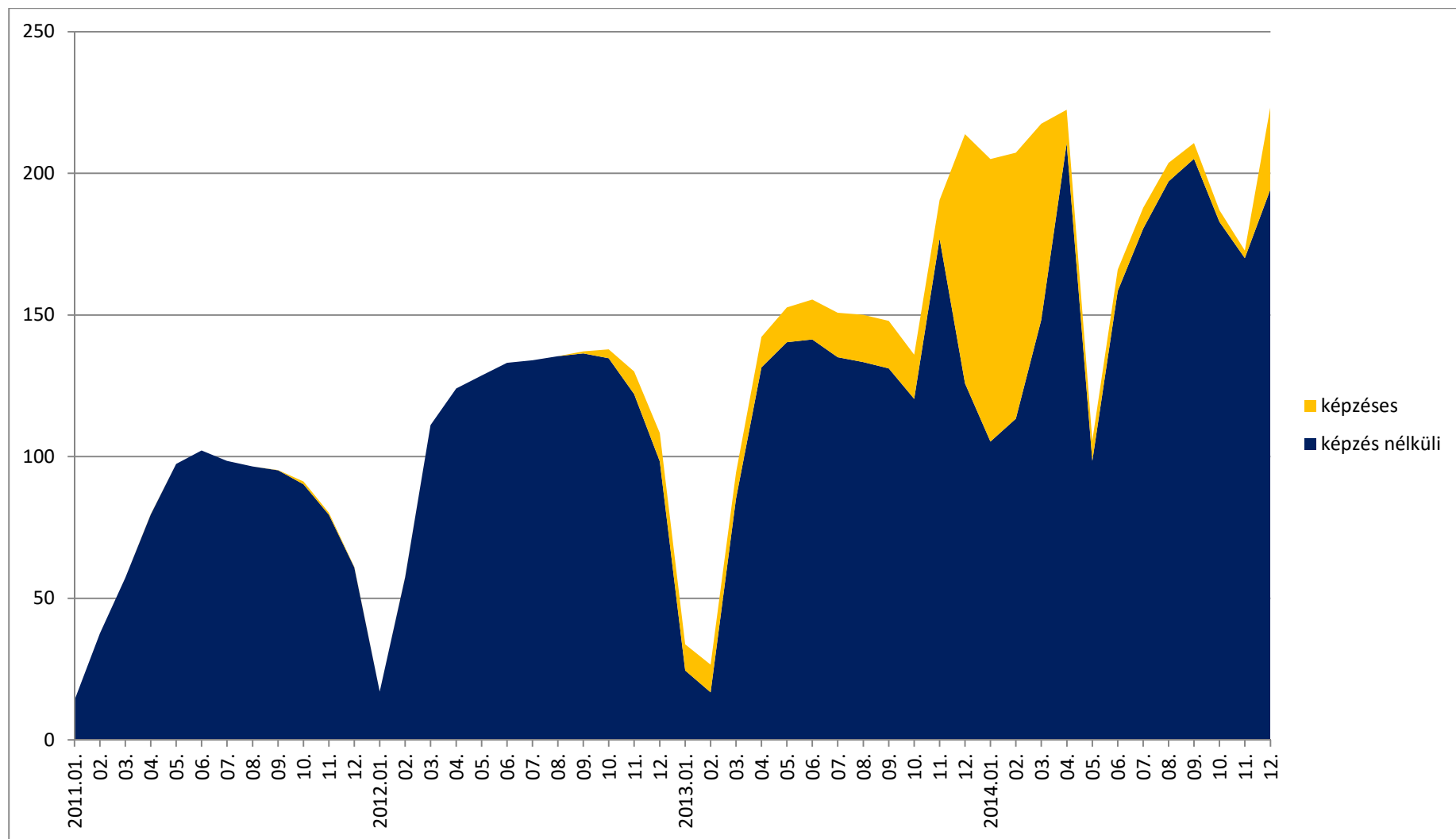
Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

26. ábra: A közfoglalkoztatottak átlagos létszámának a foglalkoztató gazdálkodási formája szerinti megoszlása, 2011–2014 – havi adatok (%)

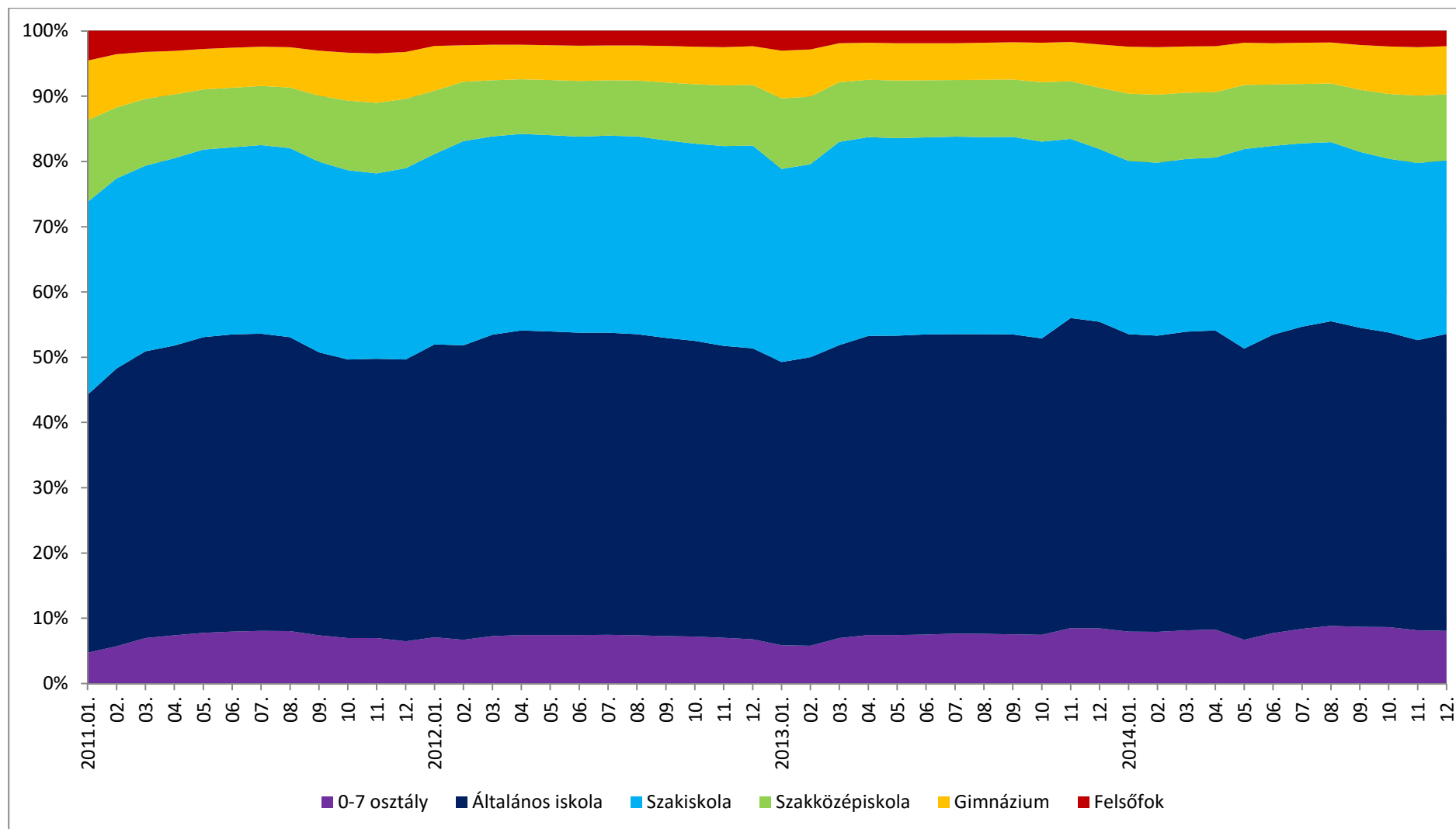
Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

27. ábra: Közfoglalkoztatottak havi átlagos létszáma képzés szerinti bontásban, 2011–2014 (ezer fő)

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

28. ábra: A közfoglalkoztatottak átlagos létszámának iskolai végzettség szerinti megoszlása, 2011–2014 – havi adatok (%)

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

9. A közfoglalkoztatásba kerülést meghatározó tényezők modellszámítások alapján

Megvizsgáltuk, hogy milyen tényezők és milyen mértékben befolyásolják a nyilvántartott munkanélküliek közfoglalkoztatásba kerülését, a kapott esélyhányadosokat mutatja be a 46. táblázat. (Az 1-nél nagyobb értékek azt mutatják, hogy referencia-kategóriához képest az adott tényező növeli, a kisebbek azt, hogy csökkenti a közfoglalkoztatásba kerülés esélyeit. A nagyobb érték nagyobb hatást jelent, de mivel esélyhányadosokról van szó, ez nem arányos hatást jelent.) A becslés során a nyilvántartásból elhagytuk azokat, akik összesen 94 napnál rövidebb ideig voltak benne. Ennek az az oka, hogy az első 90 napban még jár a munkanélküli járadék, az ebben részesülők többnyire a 93. napig hagyják el nyilvántartást (lásd Cseres-Gergely – Molnár, 2015a). Ők eleve nem kerülhetnek be a közfoglalkoztatásba.

Korábban láttuk, hogy a közfoglalkoztatottak között több a férfi, mint a nő, ennek ellenére a férfiaknak – az egyéb tényezők figyelembe vétele esetén – 2013-ban és 2014-ben kisebb esélyük van a közfoglalkoztatásba kerülni, mint a nőknek. Ez az eltérés valószínűleg a férfiak és a nők eltérő iskolai végzettségi szerkezetének tulajdonítható.

Minél magasabb iskolai végzettségű valaki, annál kisebb eséllyel lesz közfoglalkoztatott. Ez logikus, mivel az ő az esetükben egyéb kezelési módokat (elsősorban a közvetítést) alkalmazták először, és az egyéb, nem közfoglalkoztatási programoknál is előbb szóba jöhetnek. *Negatív jelenség viszont, hogy az idő múlásával és a közfoglalkoztatottak számának növekedésével egyre csökken ez a különbség, növekszik a relatív esélye annak, hogy magasabb iskolai végzettségűekből is közfoglalkoztatottak lesznek.*

Minél idősebb valaki, annál nagyobb eséllyel kerül a közfoglalkoztatásba. Az 50 évesnél idősebbek esetében a legnagyobb az esély. Ehhez kapcsolódik, hogy még a fiatalok között is a pályakezdők kevésbé valószínű, hogy közfoglalkoztatottak lesznek.

Az a tény, hogy valaki volt már korábban is munkanélküli nagy mértékben megnöveli a közfoglalkoztatottá válás esélyét. (A 2010-re vonatkozó korlátozás csak a rendelkezésünkre álló adatok miatt van.)

A közfoglalkoztatásba kerülés esélyét a legnagyobb mértékben meghatározó tényező a település munkanélküliségi rátája. Itt a munkanélküliségi rátát korrigáltuk, hozzáadva a közfoglalkoztatottak átlagos létszámát az adott településen abban az évben. Ez a megoldás módszertani szempontból vitatható, hiszen nyilvánvaló módon, minél több a közfoglalkoztatott egy településen, annál nagyobb az esélye annak, hogy egy munkanélküli közfoglalkoztatott lesz.

Ugyanakkor tartalmilag szükség van erre, hiszen a közfoglalkoztatottak valójában munkanélküliek. Ha elképzeljük azt a helyzetet, hogy egy településen minden munkanélküli közfoglalkoztatott, akkor ellenkező esetben zérus munkanélküliségi rátát kapnánk, amiből az adódna, mintha a munkanélküliségnek semmilyen hatása nem volna.

Az idő múlásával és a közfoglalkoztatás bővülésével azonban kifejezetten gyengül a helyi munkanélküliek számának hatása a közfoglalkoztatottá válásra. Úgy tűnik, hogy a bővüléssel elmosódnak a hatások.

A település-típus szerinti hatásokat vizsgálva azt látjuk, hogy minél kisebb egy település, annál nagyobb az esélye a közfoglalkoztatottá válásnak. (Ez alól erős kivételt jelentenek a 10 ezer fő fölötti lakosú falvak, de itt mindössze 3, Budapest agglomerációjába tartozó településről van szó.) Ez azért érdekes, mert a munkanélküliségi rátára már kontrolláltunk, tehát ez nem amiatt van, mert ott nagyobb a relatív munkanélküliség. Ugyanakkor lehetséges, hogy a munkanélküliség hatása nem lineáris és a településméret ezt kompenzálja. A kérdés további elemzést igényel.

2012-ben és 2013-ban a városok és az 5-10 ezer lelkes falvak esélyhányadosa nem különbözött, 2014-ben azonban meglepő módon a városokban relatíve nagyobb lett a közmunkássá válás esélye, ebben az évben már alig különbözött az apró falvakétól. Budapestet leszámítva 2014-re egyre inkább összeszorult a skála, csökkentve a településtípus szerinti különbségeket.

46. táblázat: A nyilvántartott munkanélküliségből közfoglalkoztatásba kerülést meghatározó tényezők. Esélyhányadosok logisztikus becslésből.

Becsült változó: belépés közfoglalkoztatásba	2012	2013	2014
Férfi	0,99	0,92***	0,85***
Kor: 35-49 éves	1,21***	1,18***	1,22***
Kor: 50 éves és idősebb	1,55***	1,69***	1,64***
Szakiskola, szakmunkásképző	0,50***	0,51***	0,70***
Érettségi	0,39***	0,41***	0,61***
Felsőfok	0,31***	0,31***	0,47***
Pályakezdő	0,70***	0,76***	0,86***
Nem először munkanélküli 2010 óta	2,49***	2,39***	2,66***
Települési munkanélküliségi ráta közfoglalkoztatottakkal együtt	347,4***	575,6***	20,25***
Egy főre jutó SZJA bevétel a lakóhelyen	0,998***	0,997***	0,997***
Budapest	0,61***	0,65***	0,63***
Megyeszékhely	0,62***	0,73***	0,77***
Város	0,76***	0,81***	0,91*
Falu 10 ezer fő felett	0,36***	0,46**	0,43***
Falu 5-10 ezer fő között	0,75***	0,80***	0,82*
Falu 2-5 ezer fő között	0,85***	0,87***	0,86***
Falu 1-2 ezer fő között	0,93***	0,95*	0,94*
Konstans	0,42***	0,72***	0,67***
Pszeudo R ²	0,15	0,14	0,09
Megfigyelések száma	708 104	759 337	913 839

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

*** 1 százalékos szinten, ** 5 százalékos szinten, * 1 százalékos szinten szignifikáns együtthatók. Heteroszkedaszticitásra és klaszterezettségre robusztus standard hibák (a hibákat nem közöljük).

Referenciakategóriák: nő, legfeljebb általános iskolai végzettségű, 2010 óta nem volt még korábban munkanélküli.

10. A közfoglalkoztatás területi megoszlása

A közfoglalkoztatás szokásos régiós, megyei vagy településtípus szerinti megoszlását korábbi tanulmányunkban bemutattuk, most egy kicsit eltérő megközelítést alkalmazunk. Elvben attól függ egy településen a közfoglalkoztatottak száma, hogy mennyi a mennyi a munkanélküli, azon belül pedig a tartós munkanélküli. A munkanélküliek számát tekintve – az előző fejezet érvelésének megfelelően – a regisztrált munkanélküliek számához magukat a közfoglalkoztatottakat is hozzáadjuk, hiszen a közfoglalkoztatotti létszám tervezésekor is így számolnak. *Közfoglalkoztatási aránynak* nevezzük a közfoglalkoztatottak arányát a közfoglalkoztatottak és munkanélküliek összegéhez viszonyítva. A következő 2 táblázat ezt az arányt mutatja be 2013-ban és 2014-ben, az utána következő kettő pedig a tartós munkanélküliekhez viszonyított arányt. A 3 db 10 ezer fő feletti falut, kis számuk miatt, és mert mindegyik Közép-Magyarországon van, elhagytuk a táblázatból.

Ezek a táblázatok is megerősítik, amit az előző alfejezetben, a modellszámítás során tapasztaltunk, hogy minél kisebb a település, annál magasabb a közfoglalkoztatási arány. Ugyanakkor az egyes régiók ugyanolyan méretű települései között jelentős különbségek vannak. Az arány Észak-Magyarország városaiban és Észak-Alföld falvaiban a legmagasabb, Nyugat-Dunántúl falvaiban a legalacsonyabb. Észak-Alföld „vezető helye” 2013 és 2014 között tovább erősödött. Figyelemre méltó, hogy Közép- és Nyugat-Dunántúlon 2013 és 2014 között relatív nagy mértékben megnőtt a közfoglalkoztatási arány, megközelítette Dél-Dunántúlt. A nagyvárosokban is nagyobb mértékben nőtt ez az arány, mint a többi településen.

Ez a kiegyenlítődési folyamat még erőteljesebben érzékelhető, ha a közfoglalkoztatottak számát a tartós munkanélküliekhez viszonyítjuk. Mivel a közfoglalkoztatottak inkább a régebb óta munkanélküliek közül kerülnek ki, ez a megközelítés realisabb lehet. Közép-Magyarországot nem számítva a tartós munkanélküliekhez viszonyított közfoglalkoztatási arány az egyes régiók között kiegyenlítettebb, regionális szempontból tehát a közfoglalkoztatás célzása jónak mondható. A településméret csökkenésével a közfoglalkoztatottaknak a tartós munkanélküliekhez viszonyított aránya is növekszik. A legkisebb településeken a közfoglalkoztatottak száma négyszerese a nem közfoglalkoztatott tartós munkanélkülieknek. *Úgy tűnik, mintha a kistelepüléseken egyedül a közfoglalkoztatást használnák a munkanélküliség kezelésére. Ez a megoldás tartósítani fogja leszakadásukat és a magas munkanélküliséget.*

47. táblázat: Közfoglalkoztatási arány településtípusok és régiók szerinti bontásban 2013-ban, %

	K-Mo	K-Dtúl	Ny-Dtúl	D-Dtúl	É-Mo	É-Alf	D-Alf	Átlag
Budapest vagy megye-székhely	7	11	10	15	16	11	13	13
Más város	10	13	14	23	28	27	26	20
Falu 5-10 ezer fő	14	15	7	-	42	32	23	22
Falu 2-5 ezer fő	16	20	19	23	26	30	32	23
Falu 1-2 ezer fő	21	24	21	29	34	37	35	29
Falu ezer fő alatt	34	28	27	39	45	48	44	38
Átlag	16	19	16	26	32	31	29	24

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

48. táblázat: Közfoglalkoztatási arány településtípusok és régiók szerinti bontásban 2014-ben, %

	K-Mo	K-Dtúl	Ny-Dtúl	D-Dtúl	É-Mo	É-Alf	D-Alf	Átlag
Budapest vagy megye-székhely	15	22	21	23	23	18	22	21
Más város	15	25	25	28	35	36	33	28
Falu 5-10 ezer fő	19	28	14	-	45	43	33	30
Falu 2-5 ezer fő	24	31	29	29	34	39	40	32
Falu 1-2 ezer fő	25	35	34	35	41	47	44	37
Falu ezer fő alatt	38	39	40	42	49	58	52	45
Átlag	21	30	27	31	38	40	38	32

49. táblázat: Közfoglalkoztatási arány a tartós munkanélküliekhez viszonyítva, településtípusok és régiók szerinti bontásban 2013-ban, %

	K-Mo	K-Dtúl	Ny-Dtúl	D-Dtúl	É-Mo	É-Alf	D-Alf	Átlag
Budapest vagy megye-székhely	18	34	29	34	34	25	32	32
Más város	28	39	36	51	54	52	53	45
Falu 5-10 ezer fő	38	40	23	-	66	58	48	46
Falu 2-5 ezer fő	40	48	52	49	51	54	63	51
Falu 1-2 ezer fő	49	59	54	57	62	64	67	59
Falu ezer fő alatt	68	65	57	69	75	77	73	69
Átlag	37	48	42	52	57	55	56	49

50. táblázat: Közfoglalkoztatási arány a tartós munkanélküliekhez viszonyítva, településtípusok és régiók szerinti bontásban 2014-ben, %

	K-Mo	K-Dtúl	Ny-Dtúl	D-Dtúl	É-Mo	É-Alf	D-Alf	Átlag
Budapest vagy megye-székhely	38	58	54	53	48	40	51	51
Más város	42	61	57	61	68	68	67	60
Falu 5-10 ezer fő	51	66	48	-	71	75	69	63
Falu 2-5 ezer fő	59	68	71	61	67	72	76	68
Falu 1-2 ezer fő	61	74	73	69	75	80	79	73
Falu ezer fő alatt	75	78	74	75	82	87	82	79
Átlag	51	68	63	64	68	70	71	65

11. A közfoglalkoztatásból történő kilépés esélyei, hatása a munkanélküliség alakulására

A már többször említett előző tanulmányunkban részletesen elemeztük a közfoglalkoztatásból a nyílt munkapiacra kerülés esélyeit, annak különböző vonatkozásait. Jelen tanulmányban a rendelkezésünkre álló bővebb adatállomány alapján egyrészt a kapott eredmények érvényességét vizsgáljuk, másrészt igyekszünk új kérdéseket felvetni. A korábban részletesen feltárt összefüggéseket, ha azokban nem történt minőségi változás, nem tárgyaljuk újra.

11.1. A közfoglalkoztatásból történő kilépés esélyei

11.1.1. Munkapiaci státusz a közfoglalkoztatás után 180 nappal, a monitoring adatok alapján

A 8.1.2. alfejezetben részletesen ismertettük a közfoglalkoztatásból történő kilépés utáni 180. napi státusz korrekcióját. Azokon a helyeken, ahol a rendelkezésünkre bocsátott változó azt jelezte, hogy az érintett személy a közfoglalkoztatásból történő kilépés utáni 180. napon foglalkoztatott, ellenőriztük és szükség esetén javítottuk, hogy az elsődleges munkapiacra történő foglalkoztatásról vagy közfoglalkoztatásról van-e szó. Ennek következtében a *Molnár és szerzőtársai* (2014), valamint a Cseres-Gergely – Molnár (2014) tanulmányban bemutatottnál kisebb értékeket kaptunk az elsődleges munkapiacra jutás esélyeire, különösen a vizsgált időszak elejére vonatkozóan.

A monitorozási eljárást Mód (2013) részletesen ismerteti. Első lépésben (1) a rendelkezésre álló adminisztratív állományok, a 8.1.1. alfejezetben ismertetett nyilvántartási és foglalkoztatási adatok alapján határozzák meg a munkapiaci státuszt, (2) az állományokban nem szereplők esetében pedig a megyei munkaügyi központokon keresztül kiegészítő kérdőíves vizsgálatot folytatnak (Mód, 2013:5). *A jövőre vonatkozóan módszertani javaslatunk, hogy a monitorozási folyamatba a közfoglalkoztatási adatállománnyal való egyeztetést is vonják be.*

Akár az epizódok kezdetének, akár a végének az időpontja szerint nézzük, *a közfoglalkoztatásból történő kilépés utáni 180. napon mintegy 11-12 százalék dolgozik a nyílt munkapiacra* (51. táblázat). 2011 és 2012 között mintegy 1 százalékpontos csökkenést látunk, a következő évben lényegében stagnál a részarány, majd 2014-ben kissé emelkedik, bár a 2011-es szintet nem éri el. De ezek a változások nagyon csekély mértékűek, lényegében stagnálásról beszélhetünk. A 2014-es, viszonylag magasabb érték kapcsán - mivel később lesz szó külön csak az

első félévi adatokról – megemlítjük, hogy az első félévben 12,8 százalék, a másodikban 10,8 százalék a megfelelő érték.

A közfoglalkoztatásba való ismételt bekerülés esélye 2011 és 2013 között majdnem megkétszereződött, majd 2014-ben lényegében stagnált. Egy közmunka epizódot befejezők több mint a fele fél év múlva ismét közfoglalkoztatott. A fennmaradók vagy regisztrált munkanélküliek, vagy a munkaügyi rendszeren kívül vannak és egyik adatbázisban sem találhatóak meg. Ők részben olyanok, akik nem látják értelmét a regisztrációnak, mert a korábban írtak értelmében úgysem részesülhetnek foglalkoztatást helyettesítő támogatásban és valamilyen helyi ok miatt közmunkát sem tudnak/akarnak vállalni, illetve akik valójában feketén dolgoznak, vagy külföldön próbálnak szerencsét.

51. táblázat: A közfoglalkoztatásból történő kilépés utáni 180. napi munkapiaci státusz megoszlása a monitorozás alapján, 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
<i>Az epizód kezdetének éve szerint^a</i>				
Nyílt munkapiacon dolgozik	12,1	11,0	10,9	-
Közfoglalkoztatott	29,5	45,8	53,2	-
Egyik sem	58,4	43,2	35,9	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	-
<i>Az epizód végének éve szerint</i>				
Nyílt munkapiacon dolgozik	12,2	10,9	10,8	11,6
Közfoglalkoztatott	28,7	45,4	53,6	52,3
Egyik sem	59,1	43,6	35,6	36,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

Megjegyzés: Az adott évben kezdődő, illetve befejeződő epizódok számát a 36. táblázat tartalmazza.

^a A 2014-ben kezdődő epizódok egy részének vége átnyúlik 2015-be, ezekről már nincs monitoring adatunk, ezért a 2014-ben kezdődő epizódok kimeneti esélyei nem állnak rendelkezésünkre.

A kilépés utáni 180. napi státuszt havi bontásban mutatja az epizód kezdő hónapja szerint létszámadatokkal a 29. ábra, megoszlásokkal pedig a 30. ábra. Hasonló módon az epizód záró hónapja szerint mutatja a megfelelő értékeket a 31. ábra és a 32. ábra. Az epizódkezdesi csúcsok 2012-ben és 2013-ban az önkormányzati költségvetések elfogadására körüli időre esnek, ehhez járul 2013-ban a téli közfoglalkoztatás. Láthatjuk, hogy a nagyon sok induló epizódból nem lesz arányosan nagyobb elhelyezkedési ráta, a nagy kiugrások fajlagosan inkább csökkentik az elhelyezkedési esélyeket.

Sokkal jobban érzékelhető ez az összefüggés a befejező hónap szerinti bontásban. Az epizódok befejezési időpontját illetően 3 nagy kiugrás van. Az első kettő 2011 és 2012 végén, ami nyilván az éves tervezéssel függ össze. A legnagyobb csúcs 2014. áprilisban, a választási hónapban van, majd utána májusban szinte nullára csökkent. Minden bizonnyal az történt, hogy nagyon sok helyen a választás hónapjáig terveztek, hogy addig mindenképp tartson ki a közfoglalkoztatás, majd a közfoglalkoztatási büdztét megemelő kormányzati döntés után tudtak a közfoglalkoztatási epizódok újraindulni. A 31. ábra és a 32. ábra összevetéséből egyértelmű, hogy akkor magasak az elhelyezkedési arányok, amikor viszonylag kevés epizód ér véget. *Úgy tűnik, mintha volna egy többé-kevésbé fix mennyiség, amennyi közfoglalkoztatottat a piac fel tud szívni, így az arányokat a kibocsátott létszám jelentősen befolyásolja.*

11.1.2. Munkapiaci státusz a közfoglalkoztatás után 180 nappal, az adminisztratív adatállományok alapján

Fontos kérdés, amire eddig egyáltalán nem ismertük a választ, hogy a közfoglalkoztatás befejezése és a fél év múlva monitorozási időpont között mi a helyzet? Arról van-e szó, hogy valójában már korábban, rögtön a közfoglalkoztatás után elhelyezkednek és a 180. napig folyamatosan dolgoznak, vagy időközben is többször változik a munkapiaci státuszuk? Köllő (2015) alapján az utóbbira számítunk, de a pontos lefutást nem ismerjük.

Az elemzés keretében elvégzett munka egyik legfontosabb eredménye, hogy a rendelkezésünkre álló adminisztratív állományok segítségével a monitorozási eljárás 1. lépését elvégeztük a kilépés utáni 30., 90. és 360. napra vonatkozóan, és ellenőrzésképpen a 180. napra is. Először a 180. napra vonatkozó eredmények összehasonlítását mutatjuk be (52. táblázat). Mivel 2015-re vonatkozóan a foglalkoztatási és regiszter adatok nem állnak rendelkezésünkre, így csak azokat tudjuk vizsgálni, akik 2014. június végéig kiléptek a közfoglalkoztatásból.

Az adatok elemzése során az derült ki, hogy *a kilépők mintegy 2 százaléka egyszerre van benne a foglalkoztatási és a munkanélküli nyilvántartásban*, ami nyilvánvalóan adathiba. A 8.1.2 alfejezetben volt róla szó, hogy az ilyen hibák forrása nagy valószínűséggel az, hogy akár a foglalkoztatási, akár a munkanélküli nyilvántartásban elmulasztják a megnyitott epizódok lezárását. A bemutatott adatokból egyértelműnek tűnik, hogy a monitorozási eljárás során vagy abból a feltételezésből indultak ki, hogy ilyen ütközés esetén mindig a foglalkoztatási információ a helyes, vagy nem is végezték el annak az ellenőrzését, hogy aki benne van a foglalkoztatási adatállományban az nincs-e benne a munkanélküli regiszterben is.

52. táblázat: A közfoglalkoztatás utáni 180. napon a nyílt munkapiacon dolgozók aránya különböző eljárásokkal számítva, a kilépés éve szerint, 2011. január – 2014. június

	2011	2012	2013	2014
<i>Az adminisztratív állományok alapján</i>				
Foglalkoztatott a nyílt munkapiacon, nincs a rendszerben	8,1	8,5	8,3	9,6
Foglalkoztatott és regisztrált munkanélküli	2,2	1,8	2,0	2,3
Együtt	10,3	10,3	10,3	11,9
<i>A korrigált monitorozási adatok szerint a nyílt munkapiacon dolgozik^a</i>				
	12,2	10,9	10,8	12,4

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján.

^a 2011 és 2013 között megegyezik a 51. táblázat alsó blokkjának megfelelő számaival. A 2014-es érték eltérését az okozza, hogy ebben a táblázatban csak azokra vonatkozik, akik 2014 első félévében léptek ki a közfoglalkoztatásból.

Ha elfogadjuk azt az ésszerű feltételezést, hogy az epizódok kezdő dátuma kevésbé bizonytalan információ a nyilvántartásokban, mint a záró, akkor úgy becsülhetjük, hogy a szóban forgó emberek mintegy fele valójában munkanélküli. Ennek alapján *valószínűsíthetjük, hogy a monitoring adatok alapján mintegy 1 százalékponttal túlbecsüljük az elsődleges munkapiacra lépés esélyét*, a 51. táblázatban az erre vonatkozó értékek valójában alacsonyabbak. A 52. táblázatban azt is láthatjuk, hogy még az 'Együtt' sor értéke is valamivel alacsonyabb, mint a monitorozásból származóké. Ez teljesen rendben lévő különbség, az egyik adatbázisban sem szereplők kérióves kikérdezésének eredményéből adódik.

Annak a ténynek, hogy a foglalkoztatottak és a nyilvántartott munkanélküliek adatállománya között nem elhanyagolható az átfedés más, témánkhoz csak közvetve kapcsolódó, következményei is vannak. *Eddigi elemzésünk alapján úgy gondoljuk, hogy a munkanélküli rendszer tartalmazhat néhány tízezer olyan embert, aki valójában nem munkanélküli, csak nem vezették ki a rendszerből.* Ezzel valamelyest csökkenhet a nyilvántartott munkanélküliek és az ILO definíció szerinti munkanélküliek száma közötti különbség (lásd Bakó – Lakatos, 2015: 6. ábra). További következmény lehet, hogy ekkor az ellátás nélküli munkanélkülieknek a 29. táblázatban bemutatott száma is kisebb, mivel az ellátottakét az adminisztratív eljárások természeténél fogva pontosan ismerjük. *Ennek a kérdésnek a vizsgálata további munkát igényel.*

11.1.3. Munkapiaci státusz a közfoglalkoztatás után 30, 90, 180 és 360 nappal

Ugyanazzal a technikával, amivel az előző szakaszban a 180. napi státuszokat előállítottuk 3 további időpontot is megnéztünk, ezt mutatja be a 53. táblázat. Az összehasonlíthatóság érde-

kében mindenhol figyelembe vettük azokat is, akik a foglalkoztatotti adatállományban és a munkanélküli regiszterben is benne vannak. Az ő részesedésük minden esetben 2 százalékpont körül van. Viszont – mivel a 180. napon kívül a többi esetben nem áll rendelkezésünkre – nem használtunk monitorozási adatokat, így módon nem tudjuk becsülni azok számát, akik nincsenek benne a foglalkoztatási adatbázisban, de valójában legálisan dolgoznak. Úgy gondoljuk, hogy a két, ellenkező irányú hiba nagyjából kiegyenlíti egymást, sőt talán még így is kicsit felülbecsüljük a tényleges arányt. A 2014. évi adatok nem összehasonlíthatóak egymással, mert különböző időszakokra vonatkoznak, csak tájékoztató jellegűek.

53. táblázat: A nyílt munkapiacon dolgozók aránya a közfoglalkoztatásból való kilépés után 30, 90, 180 és 306 nappal, a kilépés éve szerint, 2011. januártól rendre 2014. novemberig, szeptemberig, júniusig, illetve 2013. decemberig, %

	2011	2012	2013	2014
30 nappal kilépés után	6,1	6,6	6,5	6,0
90 nappal kilépés után	8,3	8,3	8,2	8,7
180 nappal kilépés után	10,3	10,3	10,3	11,9
360 nappal kilépés után	12,9	13,6	14,3	-
<i>Kombinált eredmények</i>				
30. és 90. napon is a nyílt munkapiacon	4,6	5,2	5,2	5,0
30., 90. és 180. napon is a nyílt munkapiacon	3,6	4,1	4,3	4,3
Mind a 4 alkalommal a nyílt munkapiacon	2,9	3,4	3,6	-

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján. Ennek során a nyílt munkapiacon dolgozónak tekintünk mindenkét, aki szerepel a foglalkoztatási adatállományban, akkor is, ha a munkanélküli regiszterben is szerepel.

Megjegyzés: A 2014. évi adatok különböző időszakokra vonatkoznak (az év első 11, 9, illetve 6 hónapjára), ezért nem összehasonlíthatóak egymással, csak tájékoztató jellegűek.

A közfoglalkoztatási epizód befejezésétől távolodva nő annak a valószínűsége, hogy a korábbi közfoglalkoztatott a nyílt munkapiacon dolgozzon. Az adott epizód befejeződése után 30 nappal csupán 6-7 százalék a foglalkoztatottak aránya, további két hónap múlva pedig 8-9 százalék. Ez azt mutatja, hogy többségük esetében nem, vagy nem közvetlenül a közfoglalkoztatás segített az állás-találásban.

A közfoglalkoztatás után 1 hónappal elhelyezkedni tudók nagyjából négyötöde még a közfoglalkoztatás után további 2, kétharmaduk pedig további 5 hónappal később is foglalkoztatott. (Elképzelhető, hogy egy részük közben munka nélkül volt, majd új munkát talált, de nem lehet magas az arányuk. Ennek feltárása még további munkát igényel.) *A tartósan, egész évre*

állást találók részaránya a közfoglalkoztatásból kilépők körében nagyon alacsony, mindössze 3-3,5%.

11.1.4. Elhelyezkedési esélyek a végzett munka szerint

A végzett munka szerinti elhelyezkedési esélyeket mutatja a 2014-ben befejezett epizódok esetében a 54. táblázat (ezeknek a munkáknak a megoszlását lásd a 42. táblázatban). Mivel az egyes évek szerkezete hasonló, ezért nem láttuk értelmét, hogy minden évet bemutassunk. Az összehasonlíthatóság érdekében megmaradtunk a monitorozás alapú adatoknál. Megnéztük az eredményeket az előző szakaszban ismertetett módszerrel, mind a 4 vizsgált napra, de semmilyen szerkezeti különbséget nem tapasztaltunk.

54. táblázat: A közfoglalkoztatásból való kilépés utáni 180. napi monitorozáson alapuló munkapiaci státusznak a végzett munka foglalkozási csoportja szerinti megoszlása a 2014-ben befejezett epizódok esetében, %

	Nyílt piacon	Közfoglal- koztatott	Egyik sem	Együtt
Felső/középfokú végzettséget igénylő	21	55	24	100
Irodai, ügyviteli	26	49	25	100
Más nem egyszerű foglalkozás	15	57	28	100
Takarító	13	44	43	100
Szemétgyűjtő, utcaseprő	11	45	44	100
Egyszerű szolgáltatási, szállítási fogl.	19	49	32	100
Egyéb egyszerű szolgáltatási fogl.	9	53	38	100
Egyszerű (építő)ipari, mezőgazdasági	11	58	31	100
Átlag	12	52	36	100

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

A nyílt piacon való elhelyezkedésre azoknak van a legnagyobb esélyük, akik a közfoglalkoztatás keretében irodai munkát végeztek. Őket a felső vagy középfokú végzettséget igénylő feladatok ellátói követik, ami azzal van összefüggésben, hogy ezeket a munkákat magasabb iskolai végzettségűek végzik és az ő elhelyezkedési esélyeik – ahogy azt korábbi hivatkozott tanulmányunkban részletesen bemutatunk – jelentősen magasabbak. Érdekes viszont az egyszerű szolgáltatási feladatokat (őr, kézbesítő, konyhai kisegítő, stb.) végzők viszonylag magas elhelyezkedési aránya. A terjedő kistérségi startmunka mintaprogramok keretében az egyszerű építőipari vagy mezőgazdasági munkát végzők elhelyezkedési aránya meglehetősen alacsony.

A 55. táblázatban a 54. táblázat nyílt piacon oszlopát bontjuk tovább a foglalkoztatási jogviszony szerint. A közfoglalkoztatás után 180 nappal dolgozók 17 százaléka a közszférában talált állást, 79 százaléka pedig valamilyen munkaviszonyban dolgozik. Mindössze 4 százalék az egyéb formában dolgozók aránya. Az előzőekben bemutatott, *viszonylag jobb eséllyel elhelyezkedő foglalkozási csoportokból (irodai munka, magasabb végzettséget igénylő munka és egyszerű szolgáltatási foglalkozás) relatíve sokan kerültek a közszférába, az ő magasabb elhelyezkedési esélyeiket ez magyarázza.*

55. táblázat: A nyílt piacon foglalkoztatottak a közfoglalkoztatás keretében végzett munka és a nyílt piaci foglalkoztatási jogviszony szerinti megoszlása a 2014-ben befejezett epizódok esetében, %

	Közalk., köz-tisztviselő	Munka-viszony	Egyéb ^a	Együtt
Felső/középfokú végzettséget igénylő	33	61	6	100
Irodai, ügyviteli	43	52	5	100
Más nem egyszerű foglalkozás	15	81	4	100
Takarító	19	77	4	100
Szemétgyűjtő, utcaseprő	8	89	4	100
Egyszerű szolgáltatási, szállítási fogl.	33	62	4	100
Egyéb egyszerű szolgáltatási fogl.	11	86	4	100
Egyszerű (építő)ipari, mezőgazdasági	7	89	4	100
Átlag	17	79	4	100

Forrás: Saját számítás a munkaügyi adatbázis alapján

^a Ide tartoznak többek között (fontossági sorrendben) a megbízási jogviszonyban dolgozók, a vállalkozók, az östermelők és számos, szempontunkból minimális jelentőségű jogviszony.

11.1.5. A képzéssel egybekötött közfoglalkoztatás hatása az elhelyezkedési esélyekre

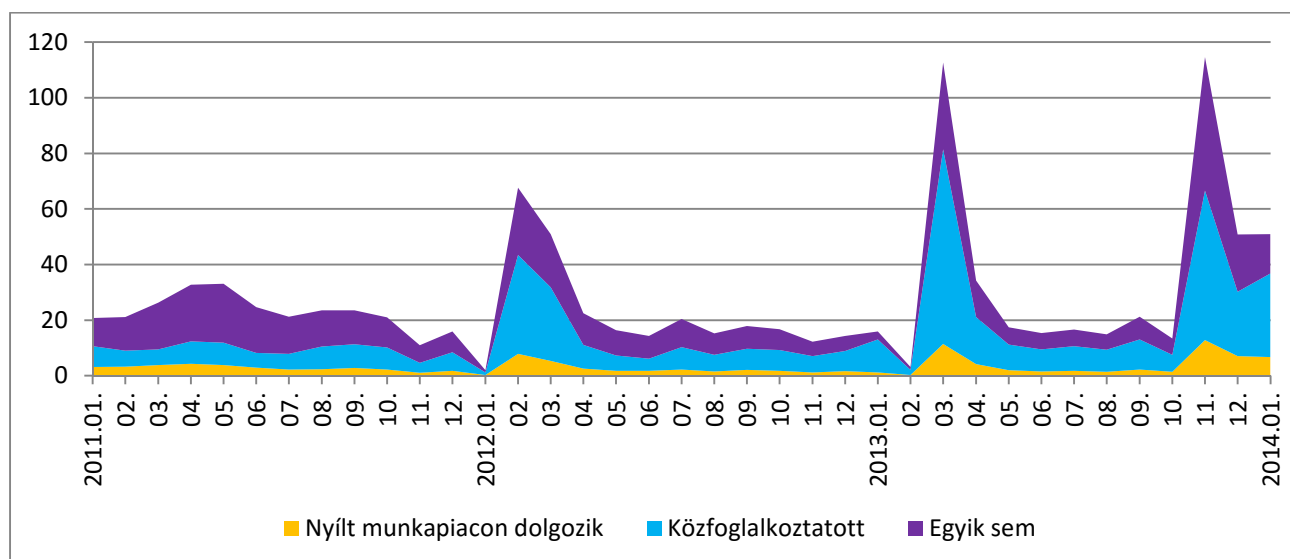
Mivel 2011-ben és 2012-ben jelentéktelen volt a képzéssel egybekötött közfoglalkoztatás, ezért csak a 2013-ra és 2014-re vonatkozó adatokat mutatjuk be. *Azt láthatjuk, hogy a képzéssel egybekötött közfoglalkoztatásból a nyílt piacra történő kimenet esélyei rosszabbak, mint a képzés nélküli esetben.* Különösen erősen érvényesül ez a megállapítás a 2013-ban befejeződött közfoglalkoztatások esetében.

Nem feltételezzük, hogy maga a képzés rontja az elhelyezkedés esélyeit, valószínűleg a képzéses közfoglalkoztatásra kiválasztottak összetétele okozza ezt a hatást. De az megállapítható, hogy a képzésnek nincs pozitív hatása.

56. táblázat: A közfoglalkoztatásból történő kilépés utáni 180. napi munkapiaci státusz a képzéssel vagy anélkül lebonyolított közfoglalkoztatás szerint, 2013-2014, %

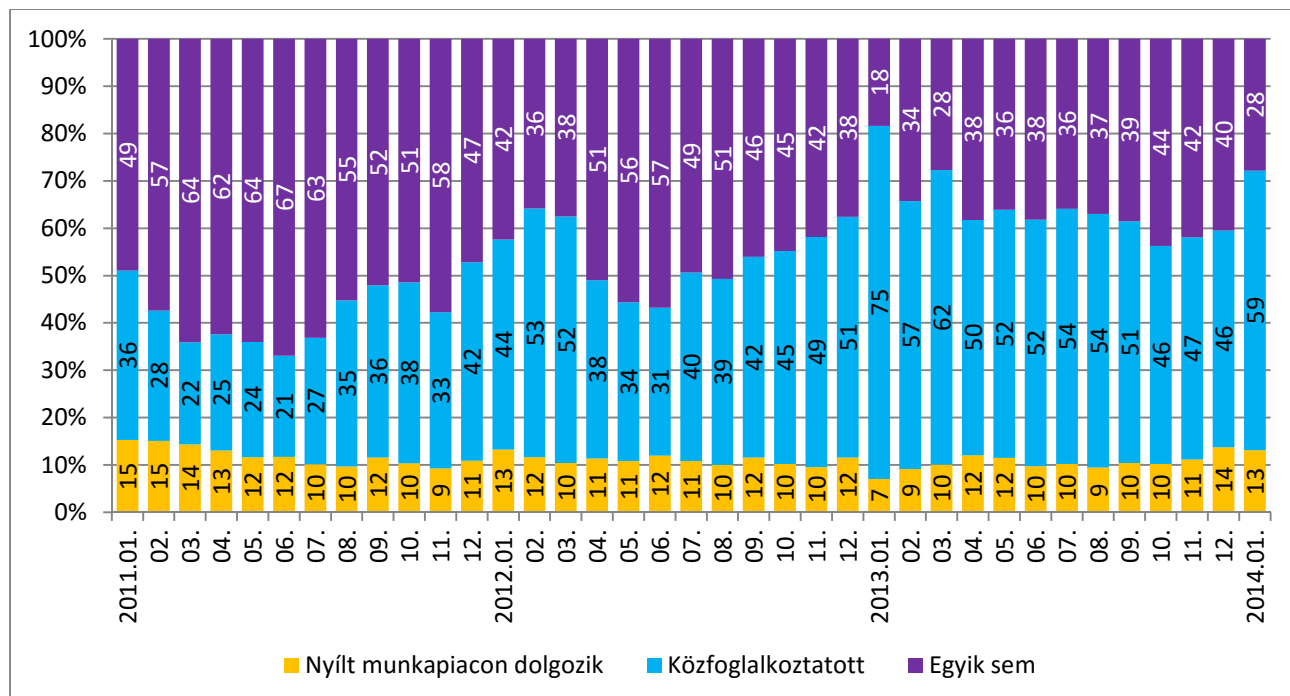
	képzés nélkül		képzéssel	
	2013	2014	2013	2014
<i>Az epizód kezdetének éve szerint</i>				
Nyílt munkapiacon dolgozik	11,5	-	9,4	-
Közfoglalkoztatott	53,0	-	53,7	-
Egyik sem	35,5	-	36,9	-
Összesen	100,0	-	100,0	-
<i>Az epizód végének éve szerint</i>				
Nyílt munkapiacon dolgozik	11,4	12,0	5,0	10,3
Közfoglalkoztatott	50,8	53,2	81,0	49,2
Egyik sem	37,8	34,9	14,0	40,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

29. ábra: A közfoglalkoztatásból kilépők munkapiaci státusza a kilépés utáni 180. napon, a közfoglalkoztatási epizód kezdő hónapja szerint, 2011–2014. január – havi adatok (ezer fő)

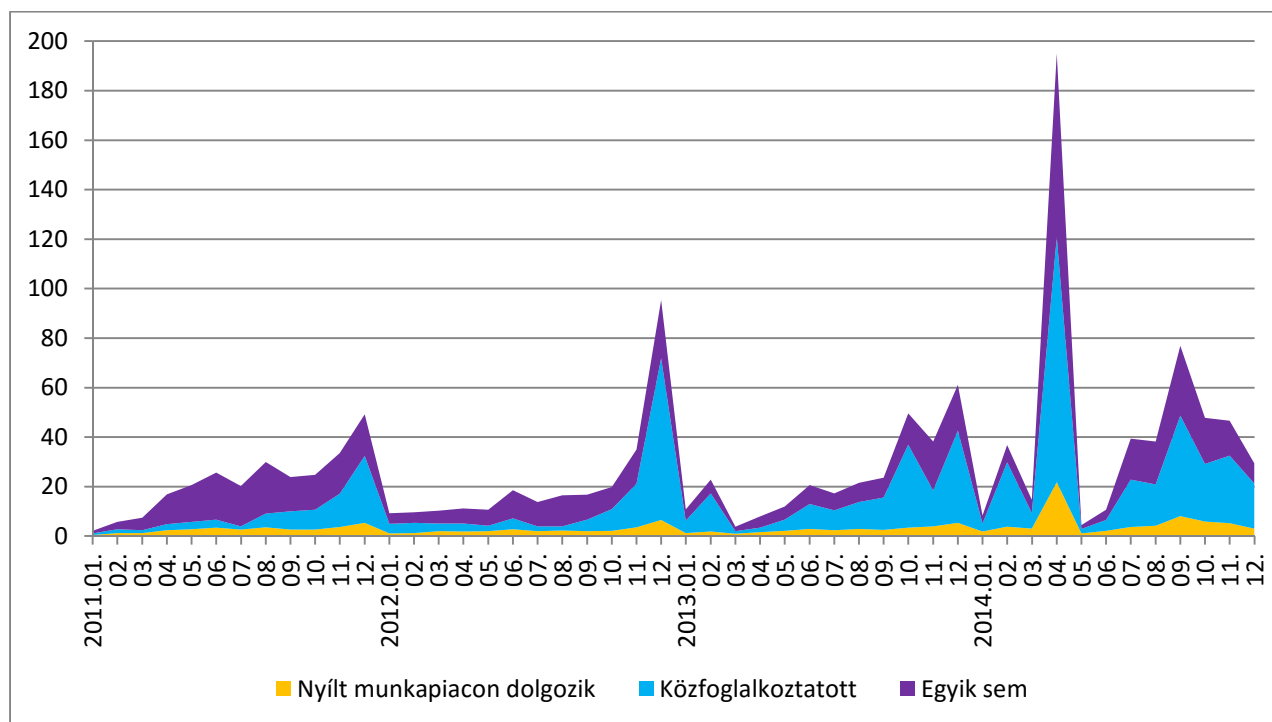
Forrás: Saját számítás az NMH adatállománya alapján

30. ábra: A közfoglalkoztatásból kilépők munkapiaci státusza a kilépés utáni 180. napon, a közfoglalkoztatási epizód kezdő hónapja szerint, 2011–2014 – havi adatok (%)

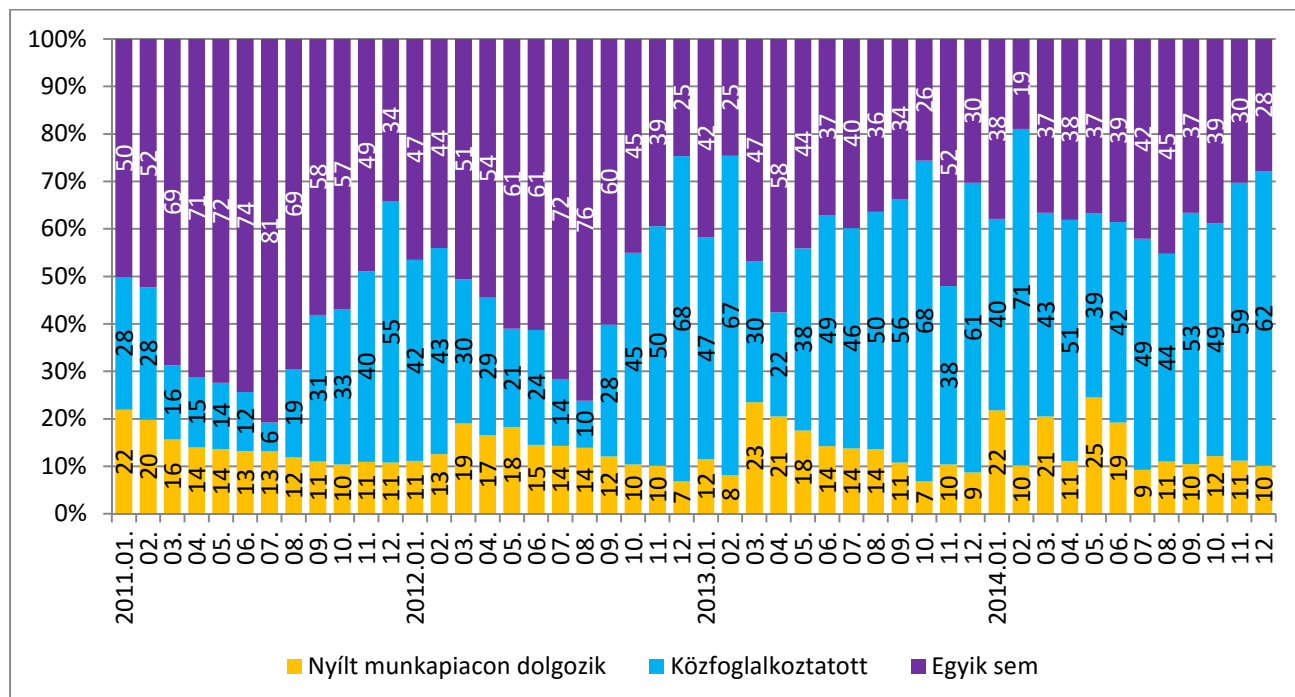
Forrás: Saját számítás az NMH adatállománya alapján

31. ábra: A közfoglalkoztatásból kilépők munkapiaci státusza a kilépés utáni 180. napon, a közfoglalkoztatási epizód befejező hónapja szerint, 2011–2014 – havi adatok (ezer fő)

Forrás: Saját számítás az NMH adatállománya alapján

32. ábra: A közfoglalkoztatásból kilépők munkapiaci státusza a kilépés utáni 180. napon, a közfoglalkoztatási epizód befejező hónapja szerint, 2011–2014 – havi adatok (%)

Forrás: Saját számítás az NMH adatállománya alapján

11.2. A közfoglalkoztatás hatása a kimutatott munkanélküliségi rátára

A nyílt munkapiac szempontjából a közfoglalkoztatottak valójában munkanélkülinek számítanak. Ebben az alfejezetben ennek a ténynek a figyelembe vételével számítjuk ki a munkanélküliségi rátát. Ennek során figyelembe kell vennünk az ILO szabályok szerinti munkanélküliség definíció és a regisztrált munkanélküliek közötti különbséget, hiszen a közfoglalkoztatottak az utóbbi körből kerülnek ki. A közfoglalkoztatás keretében olyanok is foglalkoztatottak lettek, akik a helyi munkapiac ismeretében nem folytattak aktív munkakeresést, és ezért az ILO definíció értelmében nem minősülnek munkanélkülinek. (Bakó – Lakatos, 2015)

Az utóbbi években a regisztrált munkanélküliek aránya mintegy 20 százalékkal magasabb, mint az ILO-definíció szerinti munkanélküliség, ezért nem tévedhetünk nagyot, ha a közfoglalkoztatottak 80 százalékaról feltételezzük, hogy hivatalosan is munkanélküli lenne, ha nem volna közfoglalkoztatott. Az így kapott értékkel növelve a munkanélküliek számát kapjuk a 57. táblázatban bemutatott korrigált számokat. Ezek az értékek valószínűleg alsó becslésnek tekinthetők. Ha ugyanis a közfoglalkoztatás valóban bevon a gazdaságilag aktívak körébe olyanokat, akik korábban nem számítottak be, akkor a korrekció során a nevezőt, a gazdaságilag aktívak számát is csökkentenünk kellene. Ezt, éppen azért, hogy konzervatív becsléssel szolgáljunk, nem tettük meg.

57. táblázat: Munkanélküliségi ráta a közfoglalkoztatottak munkanélkülinek tekintésével

	2011	2012	2013	2014	2015
Hivatalos munkanélküliségi ráta	11,0	11,0	10,2	7,7	6,8
Korrigált munkanélküliségi ráta	12,5	13,1	12,6	11,1	10,5

Forrás: A hivatalos munkanélküliségi adatok forrása a KSH Stadat adatbázisa. A korrekció saját számítás, melynek során a 2011-2014. évi közfoglalkoztatási adatokat a 34. táblázatból, 2015 esetében pedig a kormányzati közfoglalkoztatási portálról vettük.

Számításaink azt mutatják, hogy *a közfoglalkoztatással korrigált munkanélküliségi ráta még 2015-ben is 10 % fölött volt, a közfoglalkoztatás hozzájárulása a hivatalos ráta csökkentéséhez 3,7 százalékpont.*

12. A költségvetési hatások jellemzése

A 31. táblázat a „mikrobebecslés” alapján mutatja a várható bruttó bértömeget 2016-ra és 2017-re. Megnyugtatónak tűnik, hogy a MEF adatain végzett becslés valamivel nagyobb személyi jövedelemadó bevételt jelez előre, mint az előirányzat (1 658 millió forint). 2017-re 5,3 %-os személyi jövedelemadó bevétel növekedést jelzünk előre a munkapiaci folyamatok alapján. A növekedés döntő részben az egyéni keresetek növekedéséből fakad, a foglalkoztatottak száma csak elenyésző mértékben fog nőni 2016-ról 2017-re.

31. táblázat: Bérek és foglalkoztatás hatása a befizetett adókra és járulékokra

	Mikrobebecslés	
	2016	2017
Aktívak létszáma (fő):	4 536 826	4 542 249
Foglalkoztatottak száma (fő):	4 296 222	4 324 326
Bruttó bértömeg:	11 160 580	11 757 914
Személyi jövedelemadó (15%)	1 674 087	1 763 687
Nyugdíjjárulék (10%)	1 116 058	1 175 791
Egészségbiztosítási járulékok (3%+4%)	781 241	823 054
Munkaerőpiaci járulék (1,5%)	167 409	176 369
Szociális hozzájárulási adó (27%)	3 013 357	3 174 637
Szakképzési hozzájárulás (1,5%)	167 409	176 369

Forrás: Saját számítás KSH MEF és Bértarifa alapján. Megjegyzés: a bruttó bértömeg és az adók millió forintban vannak megadva.

A 32. táblázat korrigált munkanélküliségi adata a regisztrált munkanélküliek számának becslése. Mivel a MEF-ben csak az számít munkanélkülinek, aki a kérdőív felvételének napját megelőző egy hónapban keresett állást (és a vonatkozó héten nem dolgozott, nincs is olyan munkája, amittől távol volt, és két héten belül munkába tudna állni), ezért azok a regisztrált munkanélküliek, akik nem kerestek aktívan állást nem szerepelnek becsléseinkben munkanélküliként. Ugyanakkor tudjuk, hogy a regisztrált munkanélküliek az utóbbi időszakban 20-27 százalékkal többen voltak, mint a fent említett ILO munkanélküliek, ezért 1,25-ös szorzóval korrigáltuk a munkanélküliek számát. Számításaink szerint (lásd 7.1 fejezet 2. táblázat) a munkanélküli járadékban részesülők száma 10 százaléka a regisztrált munkanélküliek számának, míg a szociális ellátásban részesülők a regisztrált munkanélküliek 30 százalékát teszik ki.

32. táblázat: Munkanélküliséggel és szociális ellátással kapcsolatos kiadások

	Mikrobecslés		Makromodell					
			Optimista		Alap		Pesszimista	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Munkanélküliek száma:	240 604	217 923	295 518	289 984	297 426	294 015	299 350	298 083
Munkanélküliek korrigált létszáma:	300 755	272 404	369 397	362 480	371 782	367 519	374 188	372 603
Munkanélküli járadékban részesülők éves átlagos létszáma	30 075	21 792	29 552	28 998	29 743	29 402	29 935	29 808
Szociális ellátásban részesülők éves átlagos létszáma	90 226	81 721	110 819	108 744	111 535	110 256	112 256	111 781
Munkanélküli járadék bruttó összege	26 115	19 624	25 660	26 112	25 826	26 475	25 993	26 842
Szociális ellátás bruttó összege	24 686	22 359	30 320	29 752	30 516	30 166	30 713	30 583
Munkanélküli járadék és szociális ellátás összesen:	50 801	41 982	55 981	55 865	56 342	56 641	56 707	57 425

Megjegyzés: A munkanélküli járadék és a szociális ellátás bruttó összege millió forintban van megadva.

Noha a táblázatban feltüntettük a makromodell előrejelzését is, a korábbiaknak megfelelően a mikrobecslés számait fogadjuk el helyesnek. A rendelkezésünkre álló járadékos adatbázis alapján tudjuk a munkanélküli járadék havi átlagos bruttó értékét, mely 2014-ben bruttó 67000 forint volt. Ez alapján ki tudjuk számolni, hogy hozzávetőlegesen mekkora költségvetési terhet jelent a munkanélküli járadék. Előrejelzésünk alapján a következő két évben a munkanélküliség csökkenésével párhuzamosan mind a munkanélküli járadék, mind a szociális ellátásra fordított költségvetési kiadás csökkeni fog.

A kormányzat részéről korábban felmerült, hogy minden munkanélkülit közfoglalkoztatás keretében kell alkalmazni. Adataink szerint a (lásd 7.1 fejezet xxx. táblázat) a közfoglalkoztatottak bruttó bére 80-100 ezer forint között van, melyre egyéb, döntően állami foglalkoztatót terhelő költségek is rakódnak. Így nem tévedünk nagyot, ha azt állítjuk, hogy egy közfoglalkoztatott bruttó 100 ezer forintjába kerül a költségvetésnek. Ha valóban minden munkanélküli közfoglalkoztatottá válik, akkor a költségvetés megtakarít 2016-ban valamivel több, mint 50 milliárd forintot, miközben kiadna 360 milliárd forintot, az intézkedés nettó hatása 310 milliárd forint kiadásnövekmény lenne.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a bérnövekedés és a munkanélküliség csökkenése miatt a munkaerő-piaci folyamatok a költségvetési hatása pozitív lesz 2016-ban és 2017-ben. A csökkenő munkanélküliség és ezzel párhuzamosan egyre feszesebbé váló munkapiac mérsékelheti a közfoglalkoztatás iránti igényt.

Hivatkozások

Állami Számvevőszék (2013): Jelentés a közfoglalkoztatás és a hozzá kapcsolódó képzési programok támogatási rendszere hatékonyságának, eredményességének ellenőrzéséről. 2013. szeptember.

Bakó Tamás – Lakatos Judit (2015): A magyarországi munkapiac 2014-ben. In: Fazekas – Varga (2015), 17-36. oldal.

Busch Irén (2015): A téli közfoglalkoztatás. In: Fazekas – Varga (2015), 139-142. oldal.

Busch Irén – Bördös Katalin (2015): Adatgyűjtések a közfoglalkoztatásról. In: Fazekas – Varga (2015), 76-84. oldal.

Czirfusz Márton (2015): A közfoglalkoztatás térbeli egyenlőtlenségei. In: In: Fazekas – Varga (2015), 126-138. oldal.

Cseres-Gergely Zsombor (2015): A közfoglalkoztatásba belépők összetétele, 2011-2012. In: Fazekas – Varga (2015), 118-125. oldal.

Cseres-Gergely Zsombor – Molnár György (2014): Közmunka, segélyezés, elsődleges és másodlagos munkaerőpiac. In: Kolosi Tamás – Tóth István György (szerk.): Társadalmi Ríport 2014. pp. 204-225. <http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/b331.pdf>

Cseres-Gergely Zsombor – Molnár György (2015a): A közfoglalkoztatás a munkaügyi rendszerben, 2011-2013 – alapvető tények. In: Fazekas – Varga (2015), 85-99. oldal.

Cseres-Gergely Zsombor – Molnár György (2015b): Munkapiaci helyzet a közfoglalkoztatásból való kilépés után. In: Fazekas – Varga (2015), 143-153. oldal.

Cseres-Gergely Zsombor – Varadovics Kitti (2015): A munkapiaci szakpolitika eszközei (2014. február – 2015. április). In: Fazekas – Varga (2015), 165-190. oldal.

Farkas Zsombor – Molnár György – Molnár Zsuzsanna (2014): A közfoglalkoztatási csapda. A Magyar Szegénységellenes Hálózat jelentése a közfoglalkoztatottak háttéréről, helyzetéről és lehetőségeiről. Magyar Szegénységellenes Hálózat, Budapest 2014, 119 oldal. https://drive.google.com/file/d/0BypYLcPOXd_HY2RvZGx3ZlBvenc/view?pli=1

Fazekas Károly – Varga Júlia (2015) (szerk.): Munkaerő-piaci tükrök, 2014. 294 p. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet.

Kováts Bence (2015): Rezsitámogatás-csökkentés. Az új lakásfenntartási célú települési támogatások vizsgálata 31 önkormányzat példáján. Esély, 2015/6, 29-60. oldal.

Köllő János (2015): Közmunkások a legális munkaerőpiacon. In: Fazekas – Varga (2015), 111-117. oldal.

Molnár György – Bakó Tamás – Cseres-Gergely Zsombor – Kálmán Judit – Szabó Tibor (2014): A munkaerőpiac peremén lévők és a költségvetés. A Költségvetési Tanács számára készített tanulmány, MTA KRTK KTI, Budapest.

<http://www.parlament.hu/documents/126660/133966/MTA+KRTK+KTI+A+munkaer%C5%91piac+perem%C3%A9n+l%C3%A9v%C5%91k+%C3%A9s+a+k%C3%B6lts%C3%A9gvet%C3%A9s+jav%C3%ADtott.pdf/ba01c982-873e-416c-8b7f-c6684fe55db8>

Mód Péter (2013): 2011. évben befejezett főbb aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök hatékonyságának vizsgálata. Nemzeti Munkaügyi Hivatal, Budapest.